

**Kwôlo Dôri wo Emen wo
Matiyé kôl kwôli bô magtubu
tori a
Kwôlo kôl kwôli magtubu to
Matiyé li hen**

Bô magtubu Kwôlo Dôri wo Matiyé a na, mawi kwôlo Mark na li bô magtubu tori a hen na, yi ya. Mawi kwôlê bi a na:

1. Ba kôl na kwôli ulê béré wo Ja ôbi lê batêm. (3: 1-12.)
2. Ba na kwôli batêm to Ja lip Jésu na lamê wo ôbi bare lam Jésu. (3: 13 - 4: 11.)
3. Ba na kwôli derê kwôlê wo Jésu dô men, gelé wo ôbi gelip ñiné are men, berarê wo ôbi berare bay ômpare a men sa iyé Galilé. (4: 12 - 18: 35.)
4. Ba na kergare to ôbi ô Jérusalêm a hen. (Sapitre 19-20.)
5. Ba kirija ôbi sa bij Jérusalêm na, ôbi wôl gap né hen. Wulê wo jurgem bi wo hen deré kibri ba, na kwôli beréri men, kwôli deréri men, kwôli jê sé wori kampê men, kwôli sé wo ôbi si sa ñiné hen a men. (Sapitre 21-28.)

Nipba, sapitre 1 na 2 ná, kwôlo tumô wo Matiyé kôl bô magtubu tori a ba, na kwôli tô môn wo Jésu men, kwôli yêri men, kwôli kampare tori a men. Men, ôbi kôl kwôli gawra wo Jésu bi wo ôbi ña kelê kwôli bô magtubu tôri a hen. Jésu bi wo hen na, na Kelma ôbi gôlip na na wo Emen

na genge ðiré béna hen men, ôbi na Emanuwêl (bôri na: Emen ba naŋ na) men, na naŋ Jésu a Emen né lij aŋga ôbi na kôl kwôliji bô magtubu tori to tumô hen men.

Kwôlo Dôri wo Matiyé ná, na magtubu to yi gay wôsa hende day kwa ari gelé ka Jésu na gelij bijné hen kwône kini bay.

Sapitre 5-7 ná, na kwôli derê kwôlê wori sa keram a wo kôl kwôli bô pôn wo bijné ka a sé bô *emê iyére to derômaraj a hen.

Sapitre 10 ná, kôl na kwôli tôô to bay ay bijné ka a erê wô ulê béré kwôli sa wo emê iyére to derômaraj a hen.

Sapitre 13 na, kôl na kwôli emê iyére to derômaraj a to bay kôl kwôle bô gwosore a têê jurgem hen. Gwosoy kwôlê bi wo hen na, gel na, emê iyére hende to hen to yi naŋ kini uwôbêre tô hen, nijba, joor wo hende ay hen na, a yé tu wolé tôre to cêgê.

Sapitre 18 na, kôl na kwôli merê pôn tô yêniŋare a bô emê iyére to kôrbi hende to hen.

Sapitre 24-25 na, kôl na wo nana lê iyeŋ a nana môriŋ gemiŋ emê iyére hende to hen.

Bô Kwôlo Dôri wo Matiyé a ná, bay gel Jésu na mega ôbi sa kirij wo era wô dé tô emê iyére kôrbi hende to hen men, wô gelij bijné ka a sé bô emê iyére hende to hen. Ôbi gelji aŋgaŋ lê bi bay ré yij bay derê kwôli emê iyére hende to hen tumô bijné.

*Tô môŋ wo Jésu Krist
(Lk 3: 23-28)*

¹ Tô môñ wo Jésu wo na *kuñga kelma Dabid wo na kuñga *Abraham a men hen a na: ² Abraham yê Isak, Isak yê Jakwôb, Jakwôb yê Juda nañ yênêri. ³ Juda yê Parês nañ Jara wo yori na Tamar hen, Parês yê Esrôm, Esrôm yê Aram, ⁴ Aram yê Aminadab, Aminadab yê Nasôn, Nasôn yê Salmôn, ⁵ Salmôn yê Bohoj wo yori na Rahab hen, Bohoj yê Obêd wo yori na Rut hen, Obêd yê Jésé, ⁶ Jésé yê kelma Dabid. Dabid yê Salomôn wo yori na tam Uri hen, ⁷ Salomôn yê Roboham, Roboham yê Abiya, Abiya yê Asap, ⁸ Asap yê Josapat, Josapat yê Joram, Joram yê Ojias, ⁹ Ojias yê Johatam, Johatam yê Akaj, Akaj yê Ejékiyas, ¹⁰ Ejékiyas yê Manasé, Manasé yê Amôn, Amôn yê Josiyas, ¹¹ Josiyas yê Jékwniyas nañ yênêri. Na elê bi wo hen aña bay ré pôriñ balêrji ôriñ Babilôn a lemnare hen. ¹² Kam *Israyêl ka bay yêji Babilôn a tô lemnare a a na: Jékwniyas yê Salatiyêl, Salatiyêl yê Jorobabêl, ¹³ Jorobabêl yê Abiyud, Abiyud yê Eliyakim, Eliyakim yê Ajôr, ¹⁴ Ajôr yê Sadôk, Sadôk yê Akim, Akim yê Eliyud, ¹⁵ Eliyud yê Eléyajar, Eléyajar yê Matan, Matan yê Jakwôb, ¹⁶ Jakwôb yê Josêp woñ ôbi kurô Mari to yê Jésu wo bay uwôgeri *Krist, kwo Emen dôri hen hen.

¹⁷ Ayiñ tôri sa Abraham a kwôy sañ sa kelma Dabid a na, na tô môñ môj kibi pôrbu, men, hena sa kelma Dabid kwôy sa to bay pôrji lemnare hen na, na tô môñ môj kibi pôrbu men, hena wulê wo bay pôrji lemnare Babilôn a hen kwôy sañ sa Krist a na, na tô môñ môj kibi pôrbu a men.

Kwôli yê Jêsu
(Lk 2: 1-7)

¹⁸ Na derênge kwôli yê wo bay yê Jêsu Krist. Mari toj yori na, na hendi gusô Josêp, nijba, bay yij né tô, menba, hende yi kwoo naj néé wo Tunu toj hendi bô bôrê. ¹⁹ Josêp woj ôbi gusôre bi wo hen na, na gawra woj derôre, ôbi genge ðiré kapêre jegê mera ðiba ðiré kelê kwôli ta bi tayre ré duru ré. ²⁰ Kirija ôbi erem bôri a hen iyôn ba ya tô, menba, *mana wo derômaraj a sa kôli bô wônê a iyôn ba: «Josêp kunga kelma Dabid, meremnê ré, nijba, ju bô Mari mega tamnem iyôn, ²¹ wôsa kwoo wo hende yi hen na, na naj néé wo Tunu toj hendi bô bôrê, aj hende a yê kema iba aj já uwôgeri Jêsu, wôsa na ôbi a gôlij naj balêri sa têrij lêreji a hen.» ²² Are bay ka hen yi hen iyôn bi kwôlo Emen na bij ôbi kibri na kôl hen na, ariri ré lij. Ôbi na kôl iyôn ba: ²³ «Môni temale a yé kwoo aj a yê kema iba aj bay a uwôgeri Emanuwêl.» Hini bi wo hen iyayiri na, «Emen naj na.»

²⁴ Kirija Josêp enjij tô kum a menba, ôbi li mega bi wo mana wo Kelma kôli hen iyôn. Ôbi gô naj Mari. ²⁵ Nijba, bay yij né kwôy wo hende yêj kema iba aj ôbi uwôgeri Jêsu.

2

Bay henê are era wô gelé Jêsu

¹ Bay yê Jêsu Bêtelêhêm môni iyére to bô emê wo Judé a, wulê bi wo hen a na, na *Hêrôd a na na ôbi emê sa iyére. Kirij bay ka hen na, bay

henê are henaji si tô emen iyôn saji Jérusalêm a.
² Menba, bay engere iyôn ba: «Kelma wo Jubnê wo bay yêri na ba, na si yôn ba? Wôsa nini gelo têbêŋne tori hena si tô emen iyôn aŋa niné era bi niné tibéri hen.»

³ Kirija kelma Hérôd toy hen iyôn menba, ôbi sun men, bîjé ka Jérusalêm a kêm kôba sun a men. ⁴ Menba, ôbi dayrê damné kaŋ bay bê kwôbe naŋ *bay derê tô tô to Emen aŋ engeriji iyôn ba: «Kirij ka bay a yêŋ *Krist kwo Emen dôri hen ba na yôn ba?» ⁵ Menba, bay uwôli sara iyôn ba: «Bay a yêri Bêteléhêm a emê wo Judé a wôsa *ôbi kibi Emen na kôl kwôli tumô kôl iyôn ba: ⁶ «Mini Bêteléhêm, to Judé perê iyére to damné kêm bô emê wo Juda a hen na, muna to dê ré, wôsa Kelma wo a derê tumô *Israyêl bîjé kaŋê môŋ ôbi gemé gamgê iyôn hen na, a hena na bôré a.» »

⁷ Menba, Hérôd uwôga bay henê are bay ka hen naŋ nalê aŋ sa engeriji bay ré kôli wulê têbêŋne ré siŋ ya hen. ⁸ Menba, ôbi jéji Bêteléhêm a aŋ kôlji iyôn ba: «Erêŋge ken ô engeré kirij ka kema bi wo hen yiŋ ya hen, aŋ kirija ken unari niŋ na, ken hera sa kôlen bi nôbi kôba na erê tibéri men.»

⁹ Kirija bay toy kwôlo ôbi kôlji hen iyôn niŋ menba, bay ôrji haji niŋ. Têbêŋne to bay ré gelore si tô emen hen na, dô tumôrji, menba, kirija hende biŋ sa kirij ka kema bi wo hen yiŋ ya hen menba, hende debû tôŋ hare niŋ.

¹⁰ Kirija bay gel têbêŋne hende to hen iyôn menba, yirji dôrji damaŋ. ¹¹ Bay siji bô ira aŋ

gelji kema bi wo hen naŋ yori Mari menba, bay cubu gubarji tôŋ tumôri a aŋ tibri men, bay tô magela woji nô aŋ biri aŋga gararji damaŋ damaŋ bay a na: lôr men, weŋ wo dîjé dô wo bay uwôgeri perañkens hen men, kwoŋ hana wo bay uwôgeri *miir hen a men. ¹² Menba, Emen kôliŋ bay henê are bay ka hen bô wônê a iyôŋ ba bay ré hôrji uné Hérôd ré menba, bay ré ay geré wo daŋgi a ré hô iŋ.

Bay ay kema bi wo hen gerij Ejipt a

¹³ Kirija bay henê are bay ka hen ôrji ta niŋ menba, *mana wo derômarañ a wo Kelma si sa Josêp a naŋ wônê kôli iyôŋ ba: «Hena ta ay kema bi wo hen naŋ yori ju gerij ôriŋ Ejipt a aŋ ju môriŋ naŋ dî ya kwôy wo na kôlem dema jeré herañ naŋ dî tô, ré ba Hérôd woge geré dîré deréri.»

¹⁴ Menba, Josêp hena naŋ yoyre hende to hen ay kema naŋ yori gerij ôriŋ Ejipt a. ¹⁵ Ôbi mô ya hende to hen kwôy wo Hérôd maŋ. Are bay ka hen yi hen iyôŋ mega kwôlo Kelma na biŋ ôbi kibri na kôl tumô kôl iyôŋ ba: «En uwôge Keman ré so aŋ Ejipt a niŋ.»

Kwôli deré wo Hérôd bi bay duu kamré

¹⁶ Kirija Hérôd hân wo bay henê are ré lamni na lamê menba, bôri tari damaŋ aŋ ôbi ay tôô bi bay ré duu kamré kaŋ imné ayiŋ tôri sa ka bay yê haw a kwôy dî sa ka elérji wôô wôô a ka sa iyé Bêteléhêm a men, ka sa kam iyére to méére ta hen a men. Ôbi li hen iyôŋ wô kwôlo

bay henê are na kôli gengijn sa wulê wo têtênne ré sijn. Ayijn tôri wulê bi wo hen kwôy sañ sa wulê wo bay derijn kamrê hen na, li elê wôô ré tô. ¹⁷ Na ôbi á, are bay ka hen ré bijn nañ kwôlo ôbi kibi Emen Jérémi na kôl hen: ¹⁸ «Sômê ôm gôr kirijn Rama a, Rasêl sôm wô kamne, añ bay waare kôba hende toy ré wô kamne ka bay duu kêm hen.»

Josêp henañ nañ Jésu Ejipt a herañ Israyêl a

¹⁹ Kirijna Hérôd ma nij menba, *mana wo derômarañ a wo Kelma si sa Josêp a Ejipt a nañ wônê añ ²⁰ kôli iyôn ba: «Hena ta ju ay kema nañ yori ju herañ nañ ci sa iyé Israyêl a wôsa ka na woge ciré deréri hen na, maji nij.»

²¹ Menba, Josêp hena ay kema nañ yori herañ sa iyé Israyêl a. ²² Nijba, kirijna ôbi toy wo ré na Arkélawus a ré na kelma wo Judé hôlmê ibari Hérôd a na, ôbi kemna herê ô merê bô emê wo Judé a. Menba, Emen yêge mari bô wônê a menba, ôbi ô bô emê wo Galilé a. ²³ Añ ô merê sa iyé Najarêt a. Yi hen iyôn bi ré bijn nañ kwôlo *ôbi kibi Emen na kôl iyôn ba: «Bay a uwôgeri kema Najarêt hen.»

3

*Béré wo Ja ôbi lê batêm uwôl derô gwôlê
(Mk 1: 1-8, Lk 3: 1-18, Ja 1: 19-28)*

¹ Wulê bi wo hen na, Ja ôbi lê batêm so derô gwôlê wo Judé añ uwôl béré kôl iyôn ba:
² «Belénge cêgernge bijn têrijn tonje wôsa *emê

iyére to derômaran a ba dfa niŋ.» ³ Na Ja bi a *ôbi kibi Emen *Esay na ré kôl kwôli kôl iyôn ba:

«Na tôô gawra wo ôm derô gwôlê kôl iyôn ba:
 <Nanêŋge geré wo Kelma men,
 nanêŋge kam geré kari bi ô derôre a men.> »

⁴ Ja tôbe bargay ka bay li naŋ gusiri jambal men, ôbi ha tô bôri naŋ ariŋ a men. Ari emêri na cérê men, timne men. ⁵ Bijné kêm ôrji sa pôn pôn ligiri a: ka Jérusalêm men, ka Judé men, ka kam iyére to mér sa cér wo Jurdê ta hen a men. ⁶ Bijné bay ka hen tô tô têriŋ toji ta aŋ ôbi liji batêm bô cér wo Jurdê bi wo hen a.

⁷ Kirija Ja gel Parisiŋêŋê naŋ *Sadusiŋêŋê kwône era ligiri a bi dîré liji batêm, menba, ôbi kôlji iyôn ba: «Kenbay ka ken yi môŋ jênêre iyôn hen, na i a gelêŋge bi kené geriŋ uwonŋe wo Emen wo a era hen ba? ⁸ Iyôn ba, bi jé lêreŋge gel wo kené bul cêgerŋge biŋ têriŋ tonŋe niŋ. ⁹ Diba ken mô wô kelê <*Abraham na ibarni, Abraham na ibarni> mera ré, wôsa en kelêŋge jerew wo yi hen na, Emen a nême belé liŋ kamrê biŋ Abraham. ¹⁰ Haw hen na, tigre yi tô gurô pôn pôn niŋ aŋ gurô wo yôn yôn wo yêri dô ré ba a diŋ jôriŋ aŋ uwôliŋ tare a. ¹¹ Nôbi ba, en lêŋge batêm na naŋ kam gengiŋ sa belé wo kené bul cêgerŋge biŋ têriŋ tonŋe hen, niŋba, kwo a era cêgena hen na, ôbi a lêŋge tori naŋ Tunu toŋ hendi bô bôre men, naŋ tare a men, wôsa néeri gôliŋ kupê men, en nême terê garbê kaŋ têri ré a men. ¹² Men, ôbi ôriŋ naŋ gwore tori toŋ péé kaw wô labiŋ kiriŋ kaŋ péé kaw ya aŋ ôbi a péé

kaw kari bay ka hen aṅ a perê gusiṅniji bê a bô béér a a men. Menba, kurmérji ba ôbi a uwoyé aṅ bô tare to enge bariṅ né yôd hen.»

Ja liṅ Jésu batêm

(Mk 1: 9-11, Lk 3: 21-22)

¹³ Na ôbi á, Jésu ré hena Galilé ô ligi Ja kibi cér wo Jurdê a bi ré liri batêm men hen. ¹⁴ Ja li đá kapé aṅ kôliṅ Jésu iyônṅ ba: «Nôbi a ré erê bi jeré lèn batêm, menba, li iyeṅ a jôbi jeré hô era bi ené lêm batêm đĩ ba?»

¹⁵ Menba, Jésu uwôli sara iyônṅ ba: «Kwo haw hen ba en gey bi ré yi hen iyônṅ hari, na hen iyônṅ a nana liṅ anṅa Emen gey hen.»

Menba, Ja gey naṅ đĩ aṅ liri batêm. ¹⁶ Kirija Ja liṅ Jésu batêm aṅ ôbi so bô kam a niṅ na, kirija bay ka hen derômaranṅ bôliṅ aṅ ôbi gel Tunu top hendi bô bôrê herbo mega derare iyônṅ sari a. ¹⁷ Menba, tô kwôni ema derômaranṅ a kôl iyônṅ ba: «Kwo đebu na na, na Keman, en piri damanṅ. Men, en li yi derê wô sari damanṅ a men.»

4

Sélé wo Sidan sél Jésu

(Mk 1: 12-13, Lk 4: 1-13)

¹ Kirija ôbi so bô kam a niṅ menba, Tunu top hendi bô bôrê ôriṅ naṅ đĩ derô gwôlê bi Sidan ré ô séléri. ² Lê wo Jésu li wulê tôre pôrbu yoyre naṅ tu tare baa emê ani hen na, kurônṅ liri. ³ Menba, Sidan era ligiri a aṅ kôli iyônṅ ba: «Hena jeré na Kema Emen ba ju bi jerew wo yi na bi bilija kwô bem ju ôm.»

⁴ Menba, Jésu uwôli sara iyôn̄ ba: «Lij̄ bô magtubu to Emen a kôl iyôn̄ ba: <Na kwô mera a gawra ré emê gôlij̄ né nij̄ba, kwôlo si kibi Emen a gawra ré môrij̄ geṅ̄ dī.> »

⁵ Menba, Sidan hô ôrij̄ naṅ̄ dī Jérusalêm iyére to yi naṅ̄ jeṅ̄gêre a hen aṅ̄ ôrij̄ naṅ̄ dī ô dīri ta yeṅ̄ sa *iyéy Emen a, ⁶ aṅ̄ kôli iyôn̄ ba: «Hena jeré na Kema Emen tiri ba ju derañ̄ kurij̄ tôn̄ na gelé wôsa na lij̄ bô magtubu to Emen a kôl iyôn̄ ba: <Ôbi a ayê tôô bij̄ *manê ka derômarañ̄ a gengij̄ sam> men, <Bay a ayem kôbriji a bi tēm ré dī keram wôni ré.> »

⁷ Jésu hô uwôli sara kôl iyôn̄ ba: «Magtubu hende to hen kôba hô kôl iyôn̄ ba: <Kelma Emen wom na, já séléri ré.> »

⁸ Menba, Sidan hô ôrij̄ naṅ̄ dī sa keram wo yêṅ̄gi a aṅ̄ gili emê iyére to sa terare a na naṅ̄ anṅ̄a dôri dôri ka yi ya. ⁹ Aṅ̄ ôbi kôlij̄ Jésu iyôn̄ ba: «Hena jeré jubu gubam tumôn̄ a aṅ̄ teben ba na bem are bay ka kêm ka ju gel hen.»

¹⁰ Menba, Jésu ône Sidan aṅ̄ kôli iyôn̄ ba: «Sidan, erêṅ̄ wôsa lij̄ bô magtubu to Emen a kôl iyôn̄ ba: <Kelma woṅ̄ Emen wom pôn̄ nêṅ̄ hari a jeré jebé gubam tumôri a men, na ôbi a jeré tibéri a men.> »

¹¹ Kirij̄ bay ka hen menba, Sidan erêṅ̄ dīri hari nij̄, menba, manê ka derômarañ̄ a era ligi Jésu a aṅ̄ biri anṅ̄aṅ̄ emê.

*Jésu ay tô jé wori Galilé a
(Mk 1: 14-15, Lk 4: 14-15)*

¹² Bay bu Ja uwôl dangay a. Kiriņa Jésu toy wo bay ré bu Ja hen iyôn menba, ôbi hena ô Galilé.

¹³ Ôbi dī sa iyére tori to Najarêt hen aņ ô merê Kapêrnayôm kibi cér wo bô emê wo Jabulôn naņ kwo Nêptali a. ¹⁴ Ôbi li hen iyôn bi ré biņ naņ kwôlo *ôbi kibi Emen *Esay na kôl kwôli tumô kôl iyôn ba:

¹⁵ «Terare to Jabulôn naņ to Nêptali,
To yi si kwa cér wo dami, si cêgi Jurdê hen,
Na hende to biņé ka na Jubnê ré hen mô ya hen.

¹⁶ Biņé ka na mô bô kirij ka hendi a hen na,
haw hen bay gel kirij ka perañgi ka dami men,
ka yi môņ ciré ma iyôn gengij sa tiniји hen kôba
bay gel kirij

ka perañgi a men.»

¹⁷ Menba, Jésu ay tô derêji kwôlê kôl iyôn ba:
«Beléņge cêgerņge biņ têrij tonņe wôsa *emê
iyére to derômaraņ a era đā hen ya niņ.»

Jésu uwôge bay uré pôrbu
(Mk 1: 16-20, Lk 5: 1-11)

¹⁸ Jésu ô tēm tēm kibi cér wo Galilé a, menba, ôbi gel gawrê wôô tô yêniņare a ka na bay uré, bay a na si Simô wo bay uwôgeri Piyêr hen, naņ yêni André, bay urji kuyê naņ bera. ¹⁹ Menba, Jésu kôlji iyôn ba: «Eranņe tōn a aņ na béņge ken yi bay uré biņé ben.» ²⁰ Menba, kirij bay ka hen na, bay déņ bera toji aņ, aņ ôrji tôri a.

²¹ Ôbi ô sem, menba, ôbi hô gel gawrê wôô tô yêniņare a, na si *Jak naņ yêni Ja kaņ kami gawra wo bay uwôgeri Jébédé hen, bay môrji bô bato

a naṅ ibarji naṅji bera toji menba, Jésu uwôgeji menba, ²² kirij bay ka hen na, bay dî ibarji naṅ bato aṅ ôrji tôri a.

²³ Jésu gôr bô emê wo Galilé hen kêṁ aṅ gilij bijné are bô *iyéy dapare a men, dô Kwôlo Dôri wo gengij sa emê iyére to derômaran a men, berare bijné kêṁ ka ômpare to gay gay liji hen men, berare bay merayé ka gay gay a men. ²⁴ Kwôli Jésu ôṁ gôr bô emê wo Siri a kêṁ aṅ li wo bay eraṅ naṅ bay ômpare to gay gay men, ka tunu to habij yi bôrji a men, bay gesemem men, bay merayé a men bi ôbi ré berareji. ²⁵ Menba, kwônê bijné ka hena Galilé men, ka hena emê iyére to tôre môj hen men, ka hena Jérusalêm a men, ka hena Judé naṅ kam iyére kêṁ ka yi si cêgi cér wo Jurdê a hen a men ôrji tôri a.

5

Jésu dôrij bijné kwôlê sa keram a

¹ Kirijna Jésu gel kwônê bijné bay ka hen era ligiri a menba, ôbi d'ay ô merê sa keram a menba, bay tôri era ligiri a ² menba, ôbi ay tô derêji kwôlê kôl iyôn ba:

Yi derê wo dami (Lk 6: 20-23)

³ «Bijné ka erem wo ciré nêṁ lê ani sa kibriji ré hen na, yirji a sa dôrji wôsa *emê iyére to derômaran a na toji.

⁴ Bijné ka mô naṅ bô emê haw hen na, yirji a sa dôrji wôsa Emen a sa jalê bôrji.

⁵ Bijné ka kalêrji jal hen na, yirji a sa dôrji wôsa bay a merê derê sa terare a na sem.

- 6 Bijné ka doy lê anğan derôre liji daman hen na, yirji a sa dôrji wôsa Emen a sa biji anğa bay ôriņ doyriji bay ka hen.
- 7 Bijné ka bô tu ņa to megêrji hen na, yirji a sa dôrji wôsa Emen a sa berê tu ņa toji men.
- 8 Bijné kaņ bay bô bôrê hen na, yirji a sa dôrji wôsa bay a sa gelé tu Emen.
- 9 Bijné kaņ bay ņa nê megêrji bi ré bijn pôn hen na, yirji a sa dôrji wôsa bay a uwôgêji kam Emen.
- 10 Bijné ka bay gelji gusiņ wô kibi anğan derôre ka bay li hen na, yirji a sa dôrji wôsa emê iyére to derômaraņ a na toji.
- 11 Hena bay ré tirêņge men, gelêņge gusiņ men, pôy kwôlo gay gay dêņge sarnge a wô wo kené na bay tôn na, ¹² sêņge peré men, ken li yi derê a men wôsa ka uné sa kôbrenge daman derômaraņ wôsa na hen iyôņ a bay na ré geliņ tu bay kibi Emen ka tumô gusiņ men hen.»

Bay ayê bô na dôre naņ kirij ka peranġi ka bijné ka sa terare a na

¹³ «Kenbay kena dôre to bijné ka sa terare a na, a hena dôre hende to hen ré geraņ ré ba bay a lere iyeņ a ré herê geraņgê hôriņ ba? Ani ka kwôni a liņ naņ tu ba naņ niņ. Bêre aņ bi bijné ré dîirê naņ têrji a ba mera. ¹⁴ Kenbay kena kirij ka peranġi ka bijné ka sa terare a na, wôsa hena kwôni ré dî iyére tori sa keram a ba ôbi a uwôbêre nê mê sôņ ba? ¹⁵ Men kwôni a dé tare bô lampa aņ erê uwôbê bô gwore a sôņ ba? Hena tare ré dîiņ bô lampa a ba na wô teré ta gurô

pal a aṅ bi ré berare kirij bi biṅé ka mô bô ira hen kêm ré gelij kirij. ¹⁶ Iyôṅ ba, kenbay kôba ken bi kirij ka perañgi kanḡe perañge bi biṅé gelij kirij dema bay ré gelij jé lêreṅge wo dôri menba, bay a ayij kibi Ibareṅge Emen wo mô derômarañ a hen men.»

Kwôlo gengij sa tôô naṅ bay kibi Emen

¹⁷ «Ma ka ermé yaṅ ba ené era na wô mênê tôô naṅ kwôlo bay kibi Emen na kôl hen niṅba, en era na wô lê bi aririrji ré lij dī.» ¹⁸ Menba, Jésu hô kôl iyôṅ ba: «Na tu kwôlê a ené kelêṅge hen hena derômarañ naṅ sa terare ré yi ba ya tô na, ani ka tôô ka dê iyôṅ ley, kam aṅga cibij dê dê sara hen ley, ka a dôrij aṅ ba naṅ kwôy wo sa terare a mênij. ¹⁹ Na ôbi á, kwôni wo ré dḡage tôô to dê dê hende to hen aṅ gelij biṅé ré dḡage hen iyôṅ a men na, ôbi a yé kema wo dê bô iyére to derômarañ a. Niṅba, hena kwôni ré bi kwôlê sa tôô hende to hen aṅ gelij biṅé ré li hen iyôṅ a men na, ôbi a yé kwo dami bô emê iyére to derômarañ a a. ²⁰ En kelêṅge waṅ ta, hena kené li aṅgaṅ derôre dḡe ka bay derê tô tôô to Emen naṅ ka Parisijêṅê ré ba ka nêṁê sé bô emê iyére to derômarañ a ré kwôy.»

Kwôlo gengij sa bô tarê

²¹ «Na ken toy kwôlo bay na kôlij môṅêṅge iyôṅ ba: «Já deré gawra ré wôsa kwôni wo duu megari ba, bay a jerê kwôlê sari a.» ²² Niṅba, nôbi en kelêṅge, kwôni wo bôri tari sa yêni a ba, bay a jerê kwôlê sari a men, kwo tôbij yêni galê ba, bay a ôrij naṅ dī tumô bay jerê kwôlê

ka damné a men, kwo tiiré yêni ré yêmiñ ba, a erê bô tare to enge bariñ né hen a men. ²³ Hena jeré ô jeré erê biñ Emen anğan baliyare kini bê kwôbe a aña jeré erem si sa kwôlo yênem ôriñ nañ ju na, ²⁴ ju ði angam kañ baliyare bay ka hen tôñ jan añ ju ô upé yênem ken ô biñ tôñ pa dema, jeré hera sa ay angam bay ka hen biñ Emen tô. ²⁵ Hena ôbi barem ré kañgem aña kené ô bem kini jeré kwôlê na, ken pan kwôlê wonge nañ ði ca tumô geré ré ba ôbi a uwôlem kôbi ôbi jeré kwôlê a añ ôbi jeré kwôlê bi wo hen a ôriñ nañ ju biñ asgarñê añ iyeñ né ba bay uwôlem danğay a. ²⁶ En kôlem, já têbê kerê iyôn iyôn dema jeré sé danğay a tô.»

Kwôlo gengiñ sa wônijare toñ têriñ

²⁷ «Na ken toy bay na kelêñge tumô kôl iyôn ba: <Já wogé tam megam né.> ²⁸ Niñba, nôbi en kelêñge wañ a ta: kwôni wo bô tami megari nañ tu bôriyare na, bôri a ba ôbi yiñ nañ tu niñ. ²⁹ Hena ré na tum toñ gusurô a lê aña jeré li têriñ na, ju dôre uléñ kelañ nañ ju, ju meray a jeré uwôn gelê ba dô ðê erê bô *géhên a nañ tum wôô kêm. ³⁰ A hena ré na kôm woñ gusurô a lê aña jeré li têriñ na, ju wali uléñ kelañ nañ ju, ju meray a jeré gôl ba dô ðê erê bô géhên a nañ kôm wôô kêm.»

Kwôlo gengiñ sa kariñare kurô

(Mt 19: 9, Mk 10: 11-12, Lk 16: 18)

³¹ «Bay na kôl tumô kôl iyôn ba: <Kwôni wo dage tamni ba bi ré bure magtubu toñ bê tôre kôbre a.> ³² Niñba, nôbi en kelêñge hena kwôni

ré dage tamni to yij na kwôni ré tô aña hende ré ô enjé iba wo ðanji na, na ôbi lere aña hende ré wônij wônijpare toj térij hen men, kwôni wo enje iyore to bay dagere hen kôba li na térij nañ tu a men.»

Kwôlo gengij sa derê yi

³³ «Na ken toy kwôlo bay na kôlij mômêrna ka tumô iyôn ba: <Aña ju dusu yem sara ba ju ði baa ré. Nijba, ka ju ay tòm sara nañ hini Kelma ba, ju li môj môj.> ³⁴ Nijba, nôbi en kelênge bi kwôni dusu yiri ré. Bi ôbi dusu yiri nañ derômarañ ré wôsa na kini merê Emen men, ³⁵ bi kwôni dusu yiri nañ sa terare ré wôsa na kini sêlê tê Emen men, nañ Jérusalêm ré wôsa hende na iyére to Kelma wo dami men, ³⁶ bi kwôni dusu yiri nañ sam né wôsa ju nêlê bi ré béé ré men, bi ré hendu ré a men. ³⁷ Nijba, hena kwôlê wonje ré na tiri ba ken kôl ré na tiri men, hena ré na tiri ré ba ken kôl ré na tiri ré añ kwo ka kelê cêgê hen na, hena na ligi Sidan.»

Kwôlo gengij sa bay dê bare a

(Lk 6: 26-38)

³⁸ «Na ken toy bay na kôl tumô iyôn ba: <Tu ba, na tu hôrij men, kañnem ba, na kañnem hôrij men.> ³⁹ Nijba, nôbi en kelênge iyôn ba: Dênge bayi habré wo kwôni lênge hen né, hena kwôni ré di tô mam won gusurô ba ju bul kwon ma biri di a. ⁴⁰ A hena kwôni ré kañgem tumô bay jerê kwôlê a wô enjij bargay kam kañ kabrêm na, ju jôri derê kañ kelanê a ré. ⁴¹ Men, hena

ôbi néé wôni ré berem eren jeré ayri ani ôrij nap dî kelan nê m têt dubu ba ju ôrij nap dî têt dubu sara. ⁴² Kwo uwôlem are ba ju biri men, hena ôbi ré gey jeré gwôyri ani kôba ju jôri ré a men. ⁴³ Na ken toy bay na kôl iyôn ba: <Yênem ba, jeré piri nijba, ôbi barem ba jeré dôri ham.> ⁴⁴ Nijba, nôbi en kelênge bay barenge kôba ken pirji men, ken uwôl Emen wô sa ka gelij turnge gusij hen a men. ⁴⁵ Hen iyôn dema kené yij kami Ibarenge Emen wo mô derômaran a wo bi tare tori berare sa bay bô habré a men, sa bay lê deré a hen a men hen. Men, ôbi bi emen uwônge sa bay lê angan derôre a men, sa bay lê angan derôre ré hen a men. ⁴⁶ Hena kené pur na bijé ka perênge hen mera ba wô mi a kené mô gem sa kôbi wo Emen ba? ⁴⁷ Wôsa *bay engé wôgê kôba li na hen iyôn hende to hen men, hena ré na yênernge dema kené liji dosé mera ba na anga dê kirij a kené li hen ba? Bijé ka hôn Emen né kôba li na hen iyôn men ré ba? ⁴⁸ Derênge cerêd mega Ibarenge wo derômaran a dôrij cerêd hen iyôn men.»

6

Kwôlo gengij sa angan bij bay nimré

¹ «Berênge dô wô wo ma kena gelé deré wonge tu bijé, hena kené li hen iyôn ba ka uné sa kôbrenge ligi Ibarenge wo mô derômaran a hen né. ² Kirija jera beré baliyare nap bay nimré na, bi yilé ôm sara môj kwo bay gelé yirji tu bijé a lêrê bô *iyéy dapare a men, tô geré

a men hen iyôn né. Bay li hen iyôn bi ñiné ré heramiji. En kelênge na tu kwôlé bay uwôn sa kôbriji nij. ³ Nijba, jôbi na, kirîna ju gey beré baliyare nañ bay nimré na, ju li bi megam hôn né. ⁴ Añ anğan baliyare bay ka hen bi yi kini uwôbêrji a añ ibam Emen wo gel anğa ju li jegê hen a sa têbem sa kôm tô.»

Kwôlo gengij sa uwôlé Emen

(Lk 11: 2-4)

⁵ «Kirîna ken uwôl Emen na, ken li mega kwo bay gelé yirji tu ñiné li hen iyôn né, wôsa bay gey uwôlé Emen ñibij ta bô iyéy danare a men, jêré geré a men, bi ñiné ré gelji. Ôbi a ené kelênge bay uwôn anğan sa kôbriji nij. ⁶ Nijba, jôbi ba, kirîna ju uwôl Emen ba, ju si bô iyére tom a añ ju lugu kermij sam a añ ju uwôl ibam wo mô kirij ka yi nañ kini uwôbêrji hen, añ ôbi wo gel anğa ju li jigê hen a bem arirji. ⁷ Kirîna ken uwôl Emen ba ken deñsêrê kwôlo kwôni môñ kwo bay henê Emen né lêrê hen iyôn né, wôsa bay erem iyôn ba yañ ba kelê wo ciré kôl damañ hen iyôn a Emen né toyé lew. ⁸ Nijba, kenbay ba, ken li môñ kwo bay li hen iyôn né. Wôsa Ibareñge Emen na, hôn anğa ken gey hen tumô nij dema kené engeriri hen tô. ⁹ Kirîna ken gey uwôlé Emen ba ken kôl iyôn ba:

«Ibarni wo derômarañ a

bi ñiné kêm hôn wo jeré yi nañ jengêrem men,

¹⁰ bi emê iyére tom era men,

bi nibay ka sa terare a na nini li bô geyé wom
mega wo ka derômarañ a lij hen iyôn
men,

11 béni anğan emê ka nini ôriñ doyriji kemnên
hen men.

12 Di bôm jal sa habrê woni a
mega wo nibay kôba nini đîñ bôrni jal sa ka lêni
habrê a hen iyôn men,

13 Geméni añ ju bi bi niné heriñ bô anğa séléni
hen ré,

nîjba, ju derêni kibi habrê a.

[Wôsa na jôbi a na ôbi emê iyére men,

ju na ôbi ibé iyêrê a men,

wôsa ayê kibi na yi wô sam kwôy nañ kwini a
men.

*Amên, bi yi geliñ hen iyôn.]>

14 En kelênge, hena kené đî bôrnge jal sa habrê
wo megêrnge lêngge a hen na, Ibareñge wo mô
derômaran a kôba a dé bôri jalê sarñge a men.

15 Men, hena kené đî bôrnge jal sa habrê wo
megêrnge a ré ba, Ibareñge wo mô derômaran
a a dé bôri jalê sarñge a ré hen iyôn men.»

Kwôlo gengiñ sa jerê yi sa emê

16 «Hena kené jô yerñge sa emê a ba, ken li na
mega wo bay henêre Emen né liñ hen iyôn né,
bay sêmnê hen iyôn bi biñé ré gel wo ciré jô yirji
sa emê a, iyôn ba, na tu kwôlê a ené kelênge hen,
yi mega wo bay ré uwôn sa kôbriji nîj. 17 Nîjba,
jôbi ba kirîna ju jô yem sa emê na, ju pul tum
men, ju surge sam a men 18 đîba bi biñé hôn wo
jeré jô yem sa emê a hen ya ré. Añ Ibam wo hôn
anğa yi kini uwôbêrji a hen bi ôbi pôn nêñ ré
hôn anğa ju li jigê hen añ bi bem arirji.»

*Anğan uné ka derômaran a
(Lk 12: 33-34)*

19 «Dayrênge anğan uné ka sa terare a na ré wôsa na kirij ka téére nağ gur bu are ya men, gemsê kôba poy kibi iyére gômsij a men. 20 Nijba, ken dayrê anğan uné ka derômaran a ka téére nağ gur a mênê ré hen men, na kirij ka gemsê a nê mê piyê kibi iyére ré men, a gemsê are ya ré hen a men. 21 Wôsa kirij ka cirarem yij ya na, na kirij bay ka hen a ermé wom kôba ré yé ya men.»

*Tum na are peranjê ka yem
(Lk 11: 34-36)*

22 «Tum a na lampa to yem, hena tum né dô ba, yem kê m kôba peranje men. 23 A hena tum né meray ba, yem kê m kôba kirij hendu sari a men, a hena kirij ka perangi ka yi yem a ré hendu a sôn ba, kirij a hendé na culum sa yem a.»

*Yé nge bay jé ka Emen dîba ken yi limé ka gursu
ré
(Lk 16: 13)*

24 «Gawra pôn nê ñ a lê jé bij bay iyéryri wô ré: dô ré ba ôbi a tôrnê kwo pôn ağ perij kwo pôni, réba a dé yiri yi kwo pôni a ağ kapê kwo pôni. Ka nê mê lê jé bij Emen men, yé limé ka gursu a men né.»

*Bij Emen bôm
(Lk 12: 22-31)*

25 «Gelênge, na ôbi a, ené kelênge kené sun wô anğa kené emê gôlij ré men wô anğa kené tôbê yerenge a ré men. Wôsa merê tu geğ na gôlij anğan emê men, yi gôlij bargay a men ré ba? 26 Ermênge sa ciré ka uwônge ta a hen ken

gel, bay ci kaw kani ré men, bay wal kaw kani bi a bô béér a ré a men, nijba, na Ibareŋge wo mô derômaran̄ a hen a biji an̄gan̄ emêrji. A hena ré na hen iyôn̄ ba, kenbay ba ken dô dê ciré bay ka hen né ba? ²⁷ Perêr̄ŋge a hen i a nê mê ulê wulê pôn̄ a sa megari a wô wo dîré sun gan̄ ba? ²⁸ A hen iyôn̄ ba, ken eremnêré sa bargay ka kené tôbê a ré. Kebêŋge sa gesela wo miirê bô yagê a hen ken gel bay li jé ré men, bay li bargay kani ré a men. ²⁹ Nijba, en kelêŋge, kelma Salomôn nan̄ hini emê wori hen kôba na tôbe bargay dê kwo pôn̄i wôn̄i perêr̄ji a hen né tô. ³⁰ Hena kalmê ka nono ka kemnêŋ yi hen an̄ kiya bay a uwoyé an̄ hen kôba Emen tôbiji bargay yirji a men na, kenbay dema ôbi ré lê are bêŋge ré ba? Ayi! gawrê ka ayê bôô woji nan̄ hen. ³¹ Hen na, ken kôl iyôn̄ ba: na mi a niné emê ba ré men, na mi a niné yê ba ré men, na mi a niné tôbê ba ré a men. ³² Are bay ka kê m hen na, bay henê Emen né a wogéji yôd yôd merênê liji tô ré hen dîba kenbay ba, Ibareŋge wo mô derômaran̄ a hôn an̄ga ken ôriŋ doyr̄iji hen. ³³ Iyôn̄ ba, ken woge *emê iyére to derômaran̄ a nan̄ lê an̄gan̄ derôre kari pa tumô menba, are bay ka kê m hen ôbi a bêŋge a sara. ³⁴ Sunêŋge sa wulê wo kiyay a ré, wôsa kiya môriŋ nan̄ kwôli bôri a. Ken gel, wulê wo yôn̄ yôn̄ kôba nan̄ gusiŋ tori tori.»

7

*Jerêŋge kwôlê sa megêr̄ŋge a ré
(Lk 6: 37-38,41-42)*

¹ «Jerênge kwôlê sa megêrŋge a ré, menba, Emen kôba a jerê kwôlê sarŋge a ré men. ² Wôsa Emen a jerê kwôlê sarŋge a mega wo ken jôriŋ sa megêrŋge a hen iyôŋ men. Gway wo ken ay gengiŋ are bi hen a, Emen né gengiŋ béŋge hôriŋ. ³ Wô mi a jeré ô wô berê kalmê ka dê ka yi tu yênem a hen ba? A yibré wo dami ka yi tum a hen ba ju gel ré ba? ⁴ Hen ba já lê iyeŋ a jeré kôliŋ yênem: <Ben na dôrem sa kalmê ka yi tum a hen> menba, jôbi ba na yibré gurô yôd a yé tum a hen men ba? ⁵ Jôbi woŋ ôbi kelê kwôlê kem wôô wôô hen, dô yibré gurô wo tum a hen aŋ dema jeré geliŋ kiriŋ sélé a jeré dôriŋ kalmê ka yi tô tu yênem a hen tô. ⁶ Anŋa yi naŋ jengêrji na, ken biŋ garê ré wô wo bay maa bulo aŋ gidêrêŋge men, mérŋ woŋge kôba ken bi tumô gwôsŋô a ré men, wô wo bay maa ðiirê naŋ têrji.»

Enŋerêŋge men, wogêŋge men, dêŋge kibi geré a men

(Lk 11: 9-13)

⁷ «Enŋerêŋge menba, bay a béŋge, wogêŋge menba, ka upé, dêŋge kibi iyére menba, bay a belê béŋge. ⁸ Wôsa kwôni wo enŋere ba bay a biri, men, kwo woge ba a upé men, kwo di kibi kermiŋ ba bay a belê biri men. ⁹ Perêrŋge a hen kwôni wo kemari enŋeriri kwô menba, a ayê keram biri hen ya ba? ¹⁰ Réba enŋereri kuyê menba, a ayê kalaw biri hen ya ba? ¹¹ Kenbay kaŋ bay bô habré ka ken hôn biŋ kamneŋge anŋa dôri dôri hen ba, Ibareŋge wo mô derômaranŋ a hen dema ré biŋ ka uwôli are hen ka dôri dê aŋ ré ba? ¹² Are kê m ka ken gey bi

megêrŋge ré li béŋge hen na, kenbay kôba ken li hen iyôŋ biji hen iyôŋ men, wôsa tôô to *Moyis naŋ kwôlo bay kibi Emen na kôl na hen iyôŋ.»

Kibi geré wo iyêrmij

(Lk 13: 24)

¹³ «Séŋge si kibi geré wo yêêri hen dī, wôsa kibi geré wo woli na, wol beŋ beŋ dô hari nijba, na geré wo ô na kini mênê. Aŋ bījé kwône ô si ya. ¹⁴ Nijba, kibi geré wo iyêrmij na, séri dôy men, kirij kôba yêr a men hari, nijba, kwôni ô si ya ba, a gelê. Aŋ bījé ka si si ya ba, na cōb iyôŋ mera.»

Berêŋge bay kibi Emen kaŋ bay benare hen dô

(Lk 6: 43-44)

¹⁵ «Berêŋge bay kibi Emen kaŋ bay benare hen dô wôsa bay tôba na arij gamgê a ré eraŋ yerŋge a nijba, bôrji na bô heŋ. ¹⁶ Aŋ na sa kibi jé lêreji a kené hōnijji. Kwôni a kaarê yê tijaŋfor sa cébrij a sa pōn ba? Laba kwôni a kaarê yê tôgôre sa gaara a sa pōn ken gel ba? ¹⁷ Gurô wo lêri ba yêri lêre men, kwo dāŋi ba yêri dāŋ men. ¹⁸ Gurô wo dôri a yê kwo habij né men, kwo habij a yê kwo dôri ré a men. ¹⁹ Gurô wo yōŋ yōŋ wo yêri habij ba, bay a dêri jerê ulê bô tare a. ²⁰ Na hen iyôŋ a kené hōnij bay kibi Emen kaŋ bay benare bay ka hen sa kibi jé lêreji a hen.»

Kwôlê wo kôlij ba bi ariri lij a men

(Lk 13: 25-27)

²¹ «Bijé ka uwôgeren <Kelma, Kelma> hen a sé bô *emê iyére to derômaran a kêm né nijba,

na ka li bô geyé wo Iban wo derômaran a hen a sé bô a dî. ²² Ôbi a Wulê wojerê kwôlê a na, bîné kwône a kelê iyôn ba: <Kelma, na nini dôrij bîné kwôlo Emen nan henem ré ba? Na nini dage tunu to habij sa bîné ka pôni a nan henem ré ba? Men, na nini li gîné wo gay gay hen nan henem a men ré ba?> ²³ Menba, na sa kôlji iyôn ba: <Erênge yeŋ, en henênge ré men, tun kôba na kurij sarŋge a dê iyôn ré kwôy a men, wôsa na kena bay lê têrij.> »

Iyére to dîŋ sa keram a men, to dîŋ sa hal a men

(Lk 6: 47-49)

²⁴ «Na ôbi á, kwôni wo ré toy kwôlê wo en kôl hen an lij ariri a men na, yi mega ôbi ré erem kwôlê wô dé tô iyére tori sa keram a iyôn. ²⁵ Emen uwônge an kam bôy tô iyére hende to hen a men, kal ge nan néri sa iyére hende to hen a men, nijba, hende kurij né wôsa tôre dîŋ na sa keram a. ²⁶ Nijba, kwo toy kwôlê wo en dô hen an lij ariri ré na, yi mega kubera wo dî tô iyére tori sa hal a iyôn. ²⁷ Emen uwônge an kam bôy tôre a men, kal ge nan néri a men menba, hende tij kerôm kerôm wôsa tôre na dîŋ na sa hal a.»

Jésu dô kwôlê gasijare

²⁸ Kirija Jésus gel kwôlê bi wo hen iyôn kô nij na, kwônê bîné ka mô ya hen tiniji ge kay sa derê kwôlê wori bi wo hen ²⁹ wôsa ôbi dô na mega *bay derê tô tô to Emen dôrij hen iyôn né.

8

*Jésu dô terbare yi gawra**(Mk 1: 40-45, Lk 5: 12-16)*

¹ Jésu herbo sa keram a menba, kwônê bîjé ô tîri a. ² Menba, ôbi terbare wo pîni ô ligiri a aṅ jubu gubari tumôri a aṅ kôli iyônṅ ba: «Kelma, hena jeré gey ba já beraren.»

³ Jésu jé kôbri hebiṅni aṅ kôl iyônṅ ba: «Ew, en gey bi terbare tom hende to hen ré dôriṅ sam a.»

Menba, kirij ba ka hen na, terbare beṅij yi gawra bi wo hen a aṅ. ⁴ Menba, Jésu kôli iyônṅ ba: «Kôlij kwôni kwôli berarê wom bi wo hen né pa pa niṅba, ju ô geliṅ ôbi bê kwôbe yem aṅ ju li sarga naṅ tîto *Moyis na ay hen aṅ bi bay ré gel wo jeré na kwo séli tumô Emen a.»

*Jésu berare mana wo dami wo asgarṅê ka Rôm**(Lk 7: 1-10)*

⁵ Kirijna ka Jésu bîj Kapêrnayôm, menba, dami wo asgarṅê ka Rôm era ligiri a ⁶ aṅ uwôli kôl iyônṅ ba: «Kelma, mana wuṅê ômpare merayri aṅ yiri liri damaṅ yi sa kalaṅ a ira yaṅ ya.» ⁷ Menba, Jésu kôli iyônṅ ba: «Na erê berarêri hen ya.»

⁸ Menba, ôbi sa asgarṅê bi wo hen kôli iyônṅ ba: «En nêṅ wo jeré ô sé bô iyére tiṅê a ré, ay tîm mera, menba, mana wuṅê bi wo hen a berarê seṅge. ⁹ Nôbi kôba bay san ya men, ena ôbi sa asgarṅê ka ba hen men, aṅ hena ené kôlij kwo pîni iyônṅ ba: «Ô» ba, ôbi ô men, hena ené kôli «Era» ba, ôbi era men, en kôlij lema wuṅê li anṅa na ba, ôbi li men, li ka hen ba, ôbi li a men.»

¹⁰ Kirijna Jésu toy kwôlo dami wo asgarṅê bi wo hen kôli hen iyônṅ menba, dê sari aṅ ôbi kôlij

ɓijné ka mééri ta hen iyôn ba: «Na tu kwôlê a ené ena kelênge hen, kirijn ka en môrijn môrijn na, en uwôn kwôni wo ayê bôô wori yi môjn kwo gawra wo na ba naj. ¹¹ Na tu kwôlê a ené ena kelênge hen, ɓijné a hena si tô emen men, si kini kurijnay tare a men a dajji naj si *Abraham, Isak naj Jakwôb kibi gwoy emê a bô *emê iyére to derômaran a a. ¹² Menba, ka emê iyére to derômaran a na toji ca hen na, bay a biji cêgi haba a an kirijn ka hendi a, kirijn bay ka hen na, bay a sômnê men, a emê kapniji mêêrê mêêrê a men.»

¹³ Menba, Jésu kôlijn ôbi sa asgarjê bi wo hen iyôn ba: «Ô ijn wôsa anga ju bi bôm sara hen na, bay lijn bem nij.» Kirijn bay ka Jésu kôlijn gawra bi wo hen kwôlê hen iyôn menba, ôbi merayê bi wo hen berare yan men.

Jésu berare bay ômpare ka gay gay
(Mk 1: 29-34, Lk 4: 38-41)

¹⁴ Menba, Jésu ô iyé Piyêr a menba, uwôn mari Piyêr kal dere an yere lere yi sa kalan a. ¹⁵ Ôbi hebe kôbre menba, hende berare an hena li angan emê biji. ¹⁶ Kirijna tare kurijn nij menba, bay eran naj ɓijné ka tunu to habijn gelijn tirji gusijn, menba, Jésu dage tunu hende to hen sarji a an naj kwôlo si kibri a men, berare bay ômpare kêm a men. ¹⁷ Ôbi li hen iyôn bi ré bijn naj kwôlo *ôbi kibi Emen *Esay na kôl kôl iyôn ba: «Ôbi tô merayê wona men, ômpare to lêna hen kôba ôbi tô yerna a an a men hen.»

Bijné ka gey yé bay tô Jésus
(Lk 9: 57-62)

¹⁸ Jésus bô wo kwônê bijné mééri ta, menba, ôbi ay tôri bijn bay tôri bi ciré ðay tera cér wo dami hen. ¹⁹ Menba, ôbi lê magtubu wo pôni uso ligiri a aɲ engereri iyôn ba: «*Rabi, kirij̄n ka yôn yôn ka já erê ya hen na, na erê tòm a.» ²⁰ Menba, Jésus kôli iyôn ba: «Henj̄nê naɲ iyomniji men, ciré naɲ gwonérji a men, nij̄ba, nôbi *Kema Gawra ba kirij̄n ka a dôbij̄n san ya ba naɲ.» ²¹ Menba, gawra wo pôni perê bay tôri a kôli iyôn ba: «Kelma, ði jan, ðén na erê emé iban dem.» ²² Menba, Jésus uwôli sara iyôn ba: «Era tòn a na, aɲ ju ði bijné ka yi môj̄n temare iyôn hen bi em megare temare.»

Jésu jôrij̄n kal wo dami geré
(Mk 4: 35-41, Lk 8: 22-25)

²³ Jésus ðay bô bato a naɲ bay tôri. ²⁴ Menba, kebrena wo nana kôl na na, kal wo dami ge sa cér aɲ li wo mêw di kam bêêrê bô bato menba, Jésus yij̄n kum ta men. ²⁵ Bay tôri eɲni aɲ kôli iyôn ba: «Kelma, gôlij̄n naɲ ni men réba naa mênij̄n.» ²⁶ Menba, Jésus uwôlj̄i sara iyôn ba: «Wô mi a kené hare hen iyôn ba? Wô mi a kené bi bôrɲge sa Emen a ré ba?» Menba, ôbi hena ône kal naɲ kam menba, kirij̄n iyer iyêêr. ²⁷ Gawrê ka mô bô bato hen na, tiniji ge kay aɲ bay kôl perêrji a iyôn ba: «Gawra wo na ba, na kwo iyeɲgi a kal naɲ cér kôba ré biri kwôlê hen ba?»

Jésu berare bijné ka wôô ka tunu to habij̄n yi bôrji a hen
(Mk 5: 1-20, Lk 8: 26-39)

²⁸ Kirijna Jésu era sa bijn cêgi cér wo Galilé bô emê wo Gadarénijê a menba, bijné wôô ka tunu to habij kurij sarji a soji si sa kamjê aji eraji ligiri a. Bay li anja li harê aji kwôni nê m ayê geré wo bay môrij ya hen né. ²⁹ Menba, kirij bay ka hen na, bay karê kula kôl iyôn ba: «Ju gey na mi yirni a jôbi woj Kema Emen, ju era na wô geléni gusij pa dema wulê woni ré nê m tô ba?»

³⁰ Kirij bay ka hen na, gwôsjônô ka pôni dubu kwa cér a sêd wolé ô m are. ³¹ Menba, tunu to habij hende to hen kôlij Jésu iyôn ba: «Nini uwôlem dagêni bi a bô gwôsjônô ka dbebe hen a dî.» ³² Jésu kôlji ré ô menba, tunu hende to hen si bô bijné bay ka wôô hen a aji ôrji siji bô gwôsjônô aji li wo bay yêseraji ta sa keram a herijji bô kam a ma kêm.

³³ Menba, bay gemé gwôsjônô bay ka hen gerji ô kôlij bijné derô ira kwôli are bay ka ré li are hen men, anja ré sa sa bijné ka wôô ka tunu to habij yi bôrji a hen men. ³⁴ Menba, bay sooro ciré sa unéri aji kirijna bay uwonni nij menba, bay kôli ré si erêj bô emê woji a.

9

Jésu berare ôbi merayê (Mk 2: 1-12, Lk 5: 17-26)

¹ Jésu day bato ô tera sa iyére tori a. ² Menba, bay eraj nan ôbi merayê wo yi sa jaare a, kirijna ôbi gel ayê bôô woji bi wo hen iyôn menba, ôbi kôlij ôbi merayê bi wo hen iyôn ba: «Baa kam, melapnen, têrij tom dôrij sam a.»

³ Menba, bay derê tô tô to Emen kôl bôrji a kôl iyôn ba: «Gawra bi wo hen tiiré na Emen hen.»

⁴ Jésu hôn ermé woji aṅ kôlji iyôn ba: «Wô mi a kené erem kwôlê wo habij hen iyôn ba? ⁵ Kelê iyôn ba: <Têriṅ tom dôriṅ sam a> a derê kelê lew, laba kelê: <Hena ta ju ô> a derê kelê lew dī ba? ⁶ Haw hen ka henê mega wo nôbi *Kema Gawra ené ôriṅ naṅ néé sa terare a na wô dôriṅ têriṅ sa biṅé.»

Menba, ôbi kôliṅ ôbi merayê na iyôn ba: «En kôlem, hena ta ay jaare tom ôriṅ iṅ.»

⁷ Menba, ôbi hena ta aṅ ay jaare tori ôriṅ iṅ. ⁸ Kirijna kwônê biṅé gel hen iyôn menba, harê liji aṅ bay ay kibi Emen woṅ ôbi biṅ biṅé néé hen.

Jésu uwôge Matiyé
(Mk 2: 13-17, Lk 5: 27-32)

⁹ Jésu ô aṅ kirij bay ka hen menba, ôbi gel gawra wo pôni wo bay uwôgeri Matiyé mô kini engé wôgê. Menba, Jésu kôli iyôn ba: «Era tòn a.» Menba, kirij bay ka hen ôbi hena ô tôri a.

¹⁰ Jésu ôm are iyé Matiyé a menba, kwônê biṅé kaṅ *bay engé wôgê naṅ bay lêre aṅga habij men era sa ôm are naṅ Jésu naṅ bay tôri.

¹¹ Parisiṅêṅé gel hen iyôn menba, bay kôliṅ bay tôri iyôn ba: «Wô mi a *Rabi woṅge ré ôm are naṅ bay engé wôgê men, bay lê habrê a men hen iyôn ba?» ¹² Kirijna Jésu toy hen iyôn menba, ôbi kôlji waṅ a ta kôl iyôn ba: «Na biṅé ka berari a geyé dôktôr ré, niṅba, na bay ômṅare a geyri dī. ¹³ Erêṅge ken hô ô tô kwôlo bay na liṅ bô magtubu to Emen a kôl iyôn ba: <En gey na wo

kené bô tu na to megêrnge dîba na bê kwôbe wo naɲ lari hen né.» Wôsa nôbi kôba en era sa terare a na wô uwôgê bîné ka dôrnê ré, niɲba, en era na wô uwôgê bay lê têriɲ dî.»

Jésu kôl kwôlo gengiɲ sa jerê yi sa emê a

(Mk 2: 18-22, Lk 5: 33-39)

¹⁴ Bay tô Ja ôbi lê batêm era ligi Jésus a aɲ engereri iyôn ba: «Wô mi a niɲbay naɲ Parisiɲêné niné jôriɲ bôrni kurôn kwôy kwôy menba, bay tôm jôbi ba li hen iyôn né wô mi ba?» ¹⁵ Menba, Jésus uwôlji sara iyôn ba: «Bîné ka era kini kurô hen ka bé bi bay ré jôriɲ bôrji kurôn kirija ôbi iyéy kurô ba ya naɲ ci tô hen ba? Eɲ eɲ, wulê wo bay a derê ôbi kurô perêrji a aɲ hen na, na wulê bi wo hen a bay ré jôriɲ bôrji kurôn tô. ¹⁶ Kwôni a ulê tu bargay ka ôli naɲ ka kôrbi ré wôsa ka kôrbi bay ka hen a yêgerê ka ôli hen tumô tumô. ¹⁷ Kwôni a bê care to kôrbi bô gwolé woɲ ariɲ wo ôli a ré, wôsa ôbi a kariɲ aɲ care hende to hen a uwôsiɲ, wôsa care to né haw ba bîɲ na bô gwolé ariɲ wo kôrbi a men, hen dema care men, gwolé men, ré merê sem.»

Môni dami wo Jubnê, naɲ iyore to hebe bargay ka Jésus hen

(Mk 5: 21-43, Lk 8: 40-56)

¹⁸ Kirija Jésus kôlji kwôlê bi wo hen ba ya tô menba, dami wo Jubnê wo pôni era sa jubu gubari tumôri a aɲ kôli iyôn ba: «Môɲnen ma haw hen, era ju ô ulê kôm a sara bi bér ben men.» ¹⁹ Menba, Jésus naɲ bay tôri henaji ôrji tôri a. ²⁰ Iyore to pôni to kwôbe ô yere a li elê môj kibi

wôê hen era si cêgeri aṅ hebe kibi bargay kari. ²¹ Hende erem bôre a iyôṅ ba: «Hena ené hebe bargay kari mera kôba na berarê senge.» ²² Jésu bare gele aṅ kôle iyôṅ ba: «Baa karê yêren, ayê bôê woré gôliṅ naṅ mu.» Kirijṅ bay ka hen na, hende berare. ²³ Kirijṅa Jésu bijṅ iyé dami wo Jubṅê bi wo hen a menba, ôbi gel bay iberé are men, bay karê kula a men. ²⁴ Menba, ôbi kôliṅ biṅé iyôṅ ba: «Senge nô, wôsa mône hende to hen yi na kum dîba ma ré.» Menba, bay ayrêri. ²⁵ Kirijṅa bay si nô kêṅ niṅ menba, ôbi si bô ira aṅ bu kôbi mône hende to hen ta menba, hende hena ta. ²⁶ Aṅ kwôli béré wo ôbi bér mône hende to hen ôṃ gôre tô emê iyére hende to hen kêṅ.

Jésu bi bay tu tiṅ gel kirijṅ

²⁷ Kirijṅa Jésu dâ erê ta niṅ menba, bay tu tiṅ ka pôni wôê tô gura ôriṅ tôri a kôl iyôṅ ba: «*Kuṅga kelma Dabid, bô tu ṅa toni men.» ²⁸ Kirijṅa Jésu sa bijṅ iyére menba, bay tu tiṅ bay ka hen era ligiri a menba, ôbi eṅgeriji iyôṅ ba: «Ken hôn wo ené nêṃê lê are bay ka hen ba?» Menba, bay hô kôli iyôṅ ba: «Ju nêṃ lê Kelma.» ²⁹ Menba, Jésu hebe tirji aṅ kôli iyôṅ ba: «Bi are bay ka hen liṅ béṅge wô bôrṅge bi wo ken bi san a hen.» ³⁰ Kirijṅ bay ka hen na, bay gel kirijṅ sél daṅ daṅ. Menba, Jésu fanji kôl iyôṅ ba: «Bi kwôni pôn iyôṅ kôba toy kwôli ré pa pa.» ³¹ Niṅ na, kirijṅa bay ô niṅ menba, bay kôl kwôli Jésu gôriṅ tô iyére kêṅ mera.

Jésu bi gawra wo tunu to habijṅ jôri iyêlê hen iyêl kwôlê

³² Kirijna Jésu naɲ bay tôri ca erê ta niɲ menba, bay eraɲ naɲ gawra wo tunu to habiɲ jôôri iyêl kwôlê hen sa biri. ³³ Jésu dage tunu to habiɲ hende to hen aɲ menba, gawra bi wo hen iyêl men. Menba, kwônê ðijé ka ðebu ya hen na, dê sarji aɲ bay kôl iyônɲ ba: «Nini gel ani kani ka hen iyônɲgi sa pôn sa iyé *Israyêl a ré kwôy.» ³⁴ Menba, Parisiɲêɲê kôl iyônɲ ba: «Na naɲ néé wo kelma woɲ ôbi sa tunu to habiɲ hende to hen a ôbi ré dagiɲ tunu to habiɲ hende to hen hen.»

Jésu bô tu na to ðijé

³⁵ Jésu ô naɲ sa iyére iyére to damné a men, to dê dê a a men geliɲ ðijé are bô *iyéy ðaɲare a men, uwôliɲ béré Kwôlo Dôri wo gengiɲ sa *emé iyére to derômaranɲ a men, berariɲ bay ômpare to gay gay men, bay lôrê ka gay gay a men. ³⁶ Kirijna Jésu gel kwônê ðijé ka era ligiri a hen iyônɲ menba, tirji liri na wôsa bay yi môɲ gamgê ka ôbi abêrji naɲ iyônɲ. ³⁷ Menba, ôbi kôliɲ bay tôri gwosoy kwôlê kôl iyônɲ ba: «Kaw kaɲ walê mê gaɲ niɲba, bay walêrji dê. ³⁸ Uwôliɲge ôbi iyéy kaw na bi jéɲ naɲ ðijé bô kaw kari a.»

10

Bay tô Jésu ka môj kibi wôô hen

(Mk 3: 13-19, Lk 6: 12-16)

¹ Jésu uwôge bay tôri ka môj kibi wôô hen, aɲ biji néé bi bay ré dagiɲ tunu to habiɲ men, ré berariɲ bay ômpare to gay gay hen naɲ bay merayê ka gay gay a men. ² Hini bay tôri bay ka môj kibi wôô hen a na: Simô wo bay uwôgeri Piyêr hen naɲ yêni André men, si *Jak naɲ

yêni Ja kaŋ kam Jébédé hen men. ³ Pilip men Bartélémi men, Tomas men Matiyé woŋ *ôbi enyé wôgê hen men, Jak woŋ kema Alpe hen men, Tadé men, ⁴ Simô woŋ kema iyére hen men, Judas Iskariyôt woŋ ôbi desé Jésus hen a men.

*Jésu jé bay tôri ka môj kibi wôô hen
(Mk 6: 5-13, Lk 9: 1-6)*

⁵ Jésus jé bay tôri bay ka môj kibi wôô hen aŋ halji kôl iyôn ba: «Erênge sa iyé bîjé ka na Jubnê ré hen ré men, ken ô sa iyé Samari a ré a men, ⁶ niŋba, ken ô kebê gamgê ka ge kay ka na kam *Israyêl hen pa dem. ⁷ Erê wo ka erê hen na, ken kôliŋ bîjé wo *emê iyére to derômaran a ré ba da niŋ. ⁸ Men, ken berare bay ômpare to gay gay hen men, ken bér ka ma men, ken dô *terbare yi bîjé a men, ken dage tunu to habiŋ bô bîjé a a men. Mega wo ken uwôn seŋge hen na, kenbay kôba ken bi seŋge hen iyôn men. ⁹ Erê wo ka erê hen na, ayênge lôr ley gursu tôni ley bô magela woŋge a ré men, ¹⁰ ken ay magela woŋ kergare kôbreŋge a ré men, bargay kaŋ kabrêŋge wôô wôô ré men, ken tôbe garbê ré men, ken pô kwoore wôni ré a men wôsa kwôni wo li jé ba a uné ari emêri. ¹¹ Hena kené biŋ sa iyére to damné ley sa kam iyére a ley na, ken engere kwôni wo a nê mê berênge yiri a ya ba ken mô ya hende to hen kwôy wo ken ôriŋ ta. ¹² Men, kirîna kena sé bô iyé kwôni bi wo hen a na, ken liri dosé pa dem. ¹³ A hena bîjé ka bô iyére hende to hen ré nê mê berênge yirji a ba, bi bô jalê woŋge ba naŋ ci, a hena bay ré nê mê berênge yirji a ré ba, bi bô jalê woŋge a

hera unénge. ¹⁴ A hena bay ré berénge yirji a ré men, bay toy kwôlê wonge ré a men aña kené kena sé sa iyére hende to hen aɲ na, ken gage beni têrnge aɲ dema kené ô ta tô. ¹⁵ Na tu kwôlê a ené kelénge hen: Wulê wo bay a sa jerê kwôlê sa bijné a hen na, sa iyé *Sodôm naɲ *Gwomôr kôba are a sa liji lôg sôn.»

Kwôli gusɲ to bay a gelɲ bay ayê bôô

(Mk 13: 9-13, Lk 21: 12-17)

¹⁶ «Toyénge, en jénge môn gamgê iyôn perê henjê a, iyôn ba ken melên môn kalaw iyôn men, ken ô lôm lôm mega derare iyôn a men. ¹⁷ Henénge bônge a wo bijné ré ôriɲ naɲ ken tumô bay jerê kwôlê men, bay a yêmnénge bô *iyéy dapare toji a a men.»

¹⁸ «Men, bay a ôriɲ naɲ ken tumô bay emê iyére a men, tumô kilmé a a men hen iyôn wô keben nôbi aɲ bi Jubnê naɲ bijné ka na Jubnê ré hen ré toyɲ béré Kwôlê Dôri kebrenge a a men. ¹⁹ Kirɲa bay ôriɲ naɲ ken kini jerê kwôlê a na, ken sun wô gwosoy kwôlo ma kené sa kelê ré men, wô kwôlo ma kené sa kelê ré a men wôsa kwôlo ka kelê hen na, na Tunu a bénge kirɲ bay ka ken dɲbɲ hen a men senge. ²⁰ Wôsa kwôlê bi wo hen na, na kenbay a kelêri ré niɲba, na Tini Ibarenge a bénge a kené kelê hen. ²¹ Gawra a desé sa yêni a bi bay ré diri men, iba kema a lip kemari hen iyôn hende to hen men, kamrê kôba a perê sa balêrji bi bay ré dirji a men, ²² bijné kêm a kaɲénge yôd wô kibi henen niɲba, kwôni wo fu bôri iyére kwôy derɲ kibi ba, ôbi a gelê. ²³ A hena bay ré gelénge gusɲ sa iyére tôni a

ley ba ken ge sa to danji a. Na tu kwôlê a ené kelênge hen ka gerê tô iyé Israyêl kêmené tô a men, menba, nôbi *Kema Gawra na bulo heramen. ²⁴ Ôbi dôyrê are na, gôlij sa dami wori ré men, paja gôlij sa kelmari ré a men. ²⁵ Ôbi dôyrê are yi môj dami wori iyôj men, paja yi môj kelmari iyôj a men. Hena bay na ré uwôge ôbi iyérenge *Béyêljébul ba kenbay dema bay ré kelê kené na ka Béyêljébul ré ba?»

Kemnanje gawra ré nijba, ken kemnan Emen dī
(Lk 12: 2-9)

²⁶ «Kemnanje gawré ré, wôsa ani ka uwôbe ka ba gelij ba nan men, ka bô kwôni a ka a ba hônij ba nan a men. ²⁷ Iyôj ba, kwôlo en kelênge bô dilemne ba, ken kôl tu tare a wan a ta men, kwo bay kelênge nan gwôsijare hen na, ken day ta sa ira dema kené uwôlij béréri. ²⁸ Harijge ka a deré kurôjgi yerjge mera dība a nême deré tununje ré hen né nijba, ken harij kwo a bê kurôjgi yerjge nan tununje bô tare top *gêhen a hen dī. ²⁹ Bay dan diya wô dema ré na tu selé pôn tô hen ba, ken gel ré ba? Nijba, diya bi wo hen kwo pôn nêj wo a ma an bi Ibarenge Emen ré hôn né ba nan. ³⁰ Kenbay ba, gusuri sarjge kôba Emen dêjse. ³¹ Iyôj ba, ken hare ré wôsa ken dami tu Emen gôlij diya bi wo kwône hen. ³² Hena kwôni ré kôl wan ta tu bijé dīré na kunjê na, nôbi kôba na sa kelê wan ta tu Iban wo derômaran a ôbi ré na kunjê men. ³³ A hena kwôni ré uwôser tu bijé dīré hōnen ré na, nôbi

kôba na sa uwôserê tu Iban wo derômaraj a ené hône ré men.»

En hôn en eraj naj bô jalê ré nijba, na naj yebere dî

(Lk 12: 51-53, Lk 14: 26-27)

³⁴ «Ma ka kelê yaj ba ené era sa terare a na na naj bô jalê, en eraj na naj yebere to dami dî. ³⁵ En era bi karijare ré yi perê gawra naj ibari men, perê iyore a naj yore men, perê môni iyore a naj maare a men. ³⁶ Men, bay bayi gawra ba na bijé ka bô iyére tori a dî men. ³⁷ Hena kwôni ré gey ibari naj yori gôlen nôbi ba ôbi na kupê ré tô men, hena kwôni ré gey kemari réba môjni gôlen nôbi ba ôbi na kupê ré tô a men. ³⁸ Hena kwôni ré ay gurô tagelê wori kôbij ton né ba, na kupê ré tô a men. ³⁹ Ôbi a, kwôni wo ré gem yiri ba, kay na yiri men, kwo kay yiri wô san ba gem na yiri hen men.»

Kwo berénge yiri a ba, buren na nôbi yiri a hen men

(Mk 9: 41)

⁴⁰ «Kwôni wo berénge yiri ba, buren na nôbi yiri hen men, kwo buren nôbi yiri a ba, fu na kwo joon hen yiri a hen a men. ⁴¹ Hena kwôni ré fu *ôbi kibi Emen wôni yiri wô wo ôbi ré na ôbi kibi Emen na, ôbi a upé sa kôbi wo gengij sa ôbi kibi Emen men, kwo fu gawra won ôbi lê anjan derôre yiri a wô wo ôbi ré na ôbi lê anjan derôre na, a upé sa kôbi wo gengij sa lê anjan derôre a men. ⁴² Na tu kwôlê a ené kelénge hen, hena kwôni ré ay kam ka jali bô môni gwore a

bij kwo dê wo perê megêri a hen wô wo ôbi ré na ôbi tôn na, ôbi a ba upé sa kôbri ré.»

11

¹ Kirija Jésu hal bay tôri ka môj kibi wôô hen kô nij menba, ôbi ô nap sa iyére iyére wô geléji kwôlê men, derêji Kwôlo Dôri a men.

*Kwôlo gengij sa Ja men, kwôli kelêri a men
(Lk 7: 18-35)*

² Kirija Ja yij dangay a menba, toy kwôli anja Jésu Krist ré li hen menba, ôbi jé bay tôri ré ô engeréri iyôn ba: ³ «Jôbi a na kwo a era hen bi laba kwo nini mô gemni hen ba ya tô dî ba?»

⁴ Menba, Jésu kôlji iyôn ba: «Herênge ken ô kôlij Ja kwôli anja ken toy men, ka ken gel men hen. ⁵ Wôsa bay tu tij gel kirij men, bay moré ô ta dô men, bay *terbare berare men, menê toy kwôlê men, bîné ka ma béer men, béré Kwôlo Dôri uwôlij bij bay nimré a men. ⁶ Yi derê yi wô sa kwôni wo dî ayê bôô wori an né wô san.»

⁷ Kirija bay tô Ja ôrji ta nij menba, Jésu kôlij bîné kwôli iyôn ba: «Na ken ô gelé na mi derô gwôlê hen ba? Gusura wo kal yebageri hen ba?

⁸ A ken ô gelé na mi pôn dî ba? Ken ô gelé na gawra wo tôbe bargay ka dôri hen ba? Wôsa bîné ka tôbe bargay ka dôri dôri hen na, mô na bô iyé kilmé a dî. ⁹ A nijba, na mi a kené ô gelé dî ba? Ken ô gelé na *ôbi kibi Emen wôni ba? Na tu kwôlê a ené ena kelênge hen, na ôbi kibi Emen bi, an ôbi gôlij ôbi kibi Emen an sôn.

¹⁰ Wôsa bay na kôl kwôli Ja ôbi jé bô magtubu to Emen a kôl iyôn ba: «Toy, en jé mana wupé

tumôm a bi ré janê geré wom.> ¹¹ Na tu kwôlê a ené kelênge hen. En kelênge perê gawrê ka yébé a yêji hen na, en gel kwôni wo a dampê môj Ja ôbi lê batêm iyôn ba na, nija, kwo bay bôri môj ani ré iyôn bô *emê iyére to derômaran a hen na, na kwo dami dêri. ¹² Ayij tôri sa Ja ôbi lê batêm a kwôy sa kemnêj na, emê iyére to derômaran a na bay lere bégerem menba, na bay lere bégerem bay ka hen a ayê ciré lij toji. ¹³ Wôsa kwôlo gengij sa emê iyére hende to hen na, tô to *Moyis na bay kibi Emen na kôl kwôle kwôy sa Ja ôbi lê batêm a. ¹⁴ Hena kené gey hené wo ré na tiri ba, ôbi a na *Eli wo bay na kôl ré sa hen. ¹⁵ Kwôni wo mari ya aja ré gey toyé kwôlê bi wo hen ba bi toy.

¹⁶ Kenbay gawrê ka kemnêj hen na ayênge gengij na kamrê ka mô tu wolé uwôgerij megêrji ka ta kôl iyôn ba: ¹⁷ <Nini ibênge tégé menba, ken wô sara ré men, nini kebe kurôn temare dôô kôba ken sôm ré a men.> ¹⁸ Wôsa kirija Ja ôbi lê batêm sa na ôbi ôm mapa ré men, yi care ré a men, menba, bay kôl iyôn ba: <Tunu to habij yi bôri a.> ¹⁹ Nôbi *Kema Gawra en sa aj ôm men, yi men, menba, ken kôl iyôn ba: <Gelênge ôbi lamê na ôbi kwoyé wo na, ôbi na mela *bay engé wôgê na bay têrij a men.> Nija, jé lê woj derôre na, gel tu melênê wo Emen.»

*Kwôlo Jêsu kôlij sa iyére to ka bê bôre sari
a
(Lk 10: 13-15)*

²⁰ Na ôbi á, Jésu ré nay bîné ka sa iyére to ôbi na lij kwônê genê wori ya hen wôsa bay dî tô têriñ toji ba ré. ²¹ «Ayi, bîné ka Kworajin, bô emê yi wô sarŋge! Ayi, bîné ka Bêtsayda bô emê yi wô sarŋge! Hena anŋaŋ giñê ka lij sa iyére tonŋe a hen na, henañ né lij na Tir a ley Sidôn a ley na, na ca yeŋ a bay henañ né haarê bargay ka yêgeriñ men, loberé bunu yirji a a men bi ciré gelé wo ciré bul cêgeriji bîñ têriñ toji niñ. ²² Na ôbi á, ené kelêŋge hen, Wulê wo bay a jôriñ kwôlê sa bîné a hen na, si Tir nañ Sidôn kwôlê a jôriñ sarji a lôg gôliñ kwonŋe. ²³ A mini Kapêrnayôm, mu kôl bay ré ayêrê kwôy ôriñ ta derômarañ a ba? Ma herbé kwôy dŋogé iyom temare a ka na kirij ka habiñ hen. Wôsa genê wo na lij perêrŋge a hen hena henañ ré lij na perê bîné ka Sodôm a na, bay henañ né ba ya tô. ²⁴ Ôbi a, ené kelêŋge wañ ta, Wulê wo bay a jerê kwôlê sa bîné a hen na, kwonŋe a dê kwo Sodôm añ tô.»

*Eranŋe legen a bi ken sa dô bul
(Lk 10: 21-22)*

²⁵ Kirij bay ka hen na, Jésu ay tô iyêlê kôl iyôn ba: «En ay kem Iban Kelma wo derômarañ a nañ kwo sa terare a na, wôsa ju uwôbiñ bay tu melênê nañ bay tu jôriñare are bay ka hen añ ju yêge sarji geliñ bîné ka bay bôrji mega ani ré hen dî. ²⁶ Na iyôn a Iban na jeré genge nañ bô derê wom.»

²⁷ «Iban bèn are kêm kôben a, kwôni wo hôn Kema ba nañ, na Ibari pôn dô men, kwôni wo hôn Iban ba, nañ niñba, na nôbi Kemari pôn nêñ

hapê men, ka en yêge sari nô biji hen a men mera. ²⁸ Eranje legen a kenbay kêm ka ken pô anja néy aɲ merênênge hen na sa enjé sarɲge a aɲ ken dô bul. ²⁹ Ulênge jug wupê tôrɲge a men, ken toy halê wupê a men, wôsa ena gawra wo kalêren jal men, en dôbe san a men, aɲ ka upé kini derê bul woɲge. ³⁰ Wôsa jug wupê na kwo ayêri ôm né men, ari perê kapê kôba gwa a men.»

12

*Jésu a na ôbi sa merê ta
(Mk 2: 23-28, Lk 6: 1-5)*

¹ Sem cêgê menba, Jésus naɲ bay tôri ôrji si bô yagê kaw bay uwôgeji blé hen naɲ *sa merê ta, kurôɲ li bay tôri menba, bay pôy sa kaw bay ka hen wuray ôm. ² Kirija Parisinêné gel hen iyôn menba, bay kôlij Jésus iyôn ba: «Wô mi a bay tôm ré li anja tôô to *Moyis jô lê naɲ sa merê ta a hen ba?» ³ Menba, Jésus kôlji iyôn ba: «Na ken dêɲse kwôli anja kelma Dabid na li kirija kurôɲ na liji naɲ ðinê kari hen né ba? ⁴ Ôbi na si bô *iyéy Emen a, aɲ pô mapa wo bay tibij Emen wo na yi gengij sarji ré hen. Mapa bi wo hen tôô tona na ði bij na bay bê kwôbe mera hen ômji. ⁵ Laba na ken dêɲse kwôlo tôô to Moyis na kôl iyôn ba: «Kwôni ré li jé naɲ sa sa merê ta ré hen né ba?» Menba, bay bê kwôbe ka li jé woji bô iyéy Emen a naɲ sa sa merê ta hen ba kwôlé bu sarji ré men. ⁶ Nijba, en kelênge, anja gôlij iyéy Emen hen na, yi na ya. ⁷ Hena ré kené hôn

bô kwôlo lip bô magtubu to Emen a kôl iyôn ba: «En gey na wo kené bô tu na to megêrnge dîba na bê kwôbe wo nan lari hen né.» Hen ba ré kené perê ðîné ka kwôlê wôni bu sarji ré hen né. ⁸ Wôsa nôbi *Kema Gawra a na Kelma sa sa merê ta.»

*Gawra wo kôbri ma
(Mk 3: 1-6, Lk 6: 6-11)*

⁹ Kirîna Jésu dî kirîn bay ka hen an ô an menba, ô bô *iyéy danare toji to pôni a. ¹⁰ Kirîn bay ka hen na, gawra wo pôni wo kôbri ma ðebu ya men. Menba, Parisîhêné engere Jésu iyôn ba: «Berarê kwôni sa merê ta a ba dô hari ba?» Bay engereri hen iyôn bi ciré uwôli kwôlê sari a. ¹¹ Menba, Jésu uwôlji sara iyôn ba: «I a perêrnge a hen a demaŋne tori ré pôn an kurîn bô iyom a sa merê ta an ôbi a erê sa ô ayêre ta ré ba? ¹² A hen ba, gawra gôlîŋ demaŋne ré ba? Iyôn ba lê derê sa merê ta a kôba tôô tona jôô lê ré men.» ¹³ Menba, Jésu kôlîŋ gawra bi wo hen iyôn ba: «Jé kôm.» Menba, ôbi ay kôbri ta an kôbri bi wo hen hô berare môŋ megari hen iyôn hôriŋ. ¹⁴ Menba, Parisîhêné siji nô an ô erméji kwôlê sa anŋa ciré lê anŋa ciré derîŋ Jésu.

Jésu na mana wo Emen dôri

¹⁵ Jésu hôn wo bay ré gey deréri menba, ôbi dî kirîn bay ka hen an ô ta, menba, ðîné kwône ô tôri a an ôbi berare bay ômŋare kêŋ. ¹⁶ Menba, ôbi ðanji dô bi bay ré li bi bay ré hôn wo ré na nôbi ré pa pa. ¹⁷ An bi kwôlo *ôbi kibi Emen

*Esay na kôl hen na, ariri ré lij, ôbi na kôl iyôn ba:

¹⁸ «Emen kôl iyôn ba:

«Gelénge, na mana wupê wo en dôri bi a na men, en piri men, wo yen dôren sari a men.

Na bé tunun a ba nañ dî

añ ôbi a kelê kwôli lê aṅgañê kañ derôre bijn tô yê bijné kêm men.

¹⁹ Ôbi a nañ nañ kwôni ré men, a ulê gura ré men,

kwôni a toyé tôri kañ ta tô geré ré men.

²⁰ Ôbi a biyé gusera wo lañ nijn hen né men,

a barê lampa to enge jêê hen né a men,

kwôy wo aṅgañ derôre a enḡij kirij.

²¹ Añ tô yê bijné kêm a bijn bôrji sari a.» »

*Bijné kôl Jésu ré na ôbi sa tunu to habij
(Mk 3: 22-30, Lk 11: 14-23)*

²² Kirij bay ka hen na, bay erañ nañ gawra wo tunu to habij yi bôri a añ liri ôbi gel kirij né men, iyêl kwôlê ré a men, menba, Jésu berari añ ôbi iyêl men, gel kirij a men. ²³ Bijné kêm

ka dëbu ya hen na, harê liji menba, bay kôl iyôn ba: «Ôbi na *kuṅga kelma Dabid ré ba?»

²⁴ Kirijna Parisijnêñê toy hen iyôn menba, bay kôl iyôn ba: «Jésu dage tunu to habij na nañ néé wo *Béyêljébul woñ ôbi sa tunu to habij hen.»

²⁵ Jésu hôn ermé woji kêm nijn menba, ôbi kôlji iyôn ba: «Hena bijné ka bô emê iyére to pôn a ré sêñji ba, bô emê bi wo hen, a mênij men, hena bijné ka sa iyére a pôn ley tô baliyare a ley a ré sêñji ba hende a yé sem né men. ²⁶ A hena Sidan

ré dage yiri gaŋ ba, emê iyére tori a soderij, a hena ré na hen iyôŋ ba, emê iyére tori a yé kwôy hare ba? ²⁷ A hena nôbi ené dage tunu to habij naŋ néé wo Bényêljébul ba, bay tôrŋge kenbay ba, dage tunu to habij na naŋ néé wo i men ba? Na bi wo hen a aŋga bay tôrŋge bay ka hen li men hen a gelé wo kwôlê woŋge ré tiri ré hen. ²⁸ A hena ré na naŋ néé wo Tini Emen a ené dagij tunu to habij hende to hen ba, *emê iyére to Emen era kwôy upéŋge nij. ²⁹ Men, kwôni a lê iyeŋ a ré sé bô iyé ôbi néé a aŋ pôrij aŋgari baa beréri harê tumô ba? Ôbi a harêri tumô pa dem aŋa ré diŋ yiri pôrij aŋgari tô. ³⁰ Iyôŋ ba, kwôni wo na naŋ en ré ba na ôbi baren men, kwôni woŋ ôbi dayê sa are naŋ en ré ba na ôbi userérji men. ³¹ Na tôri bi wo hen a, ené kelêŋge, têrij kêm naŋ tiiré hare kêm na, Emen a dé bôri jalê bay lêre a, nijba, kwôni wo tiiré Tunu toŋ hendi bô bôrê na, Emen a dé bôri jalê sari a ré kwôy. ³² Men, kwôni wo kôl kwôlo habij gengij san nôbi *Kema Gawra ba, Emen a dé bôri jalê sari a tô, nijba, kwo kôl kwôlo habij gengij sa Tunu toŋ hendi bô bôrê na, Emen a dé bôri jalê sari a haw hen ré men, tôre to cêgê ré a men.»

Kwôli gengij sa gurô naŋ yêri
(Lk 6: 43-45)

³³ «Kirij ka pôni a ba ken kôl gurô wo hen ré dô men, yêri ré dô a men. Men kwo pôni ken kôl gurô wo pôni ré habij men, yêri ré habij a men. Wôsa na yê gurô a lê a jeré hônij derêri naŋ habrêri. ³⁴ Kenbay ka ken yi môŋ jênêre iyôŋ men ken habij tiri a men hen ka kelê Kwôlo

Dôri na si iyeŋ ba? Wôsa na aŋga wôn bô gawra dema ré si kibri a hen tô. ³⁵ Gawra wo dôri sijn na naŋ aŋgari ka dôri men, kwo habijn kôba sijn na naŋ aŋga ka habijn men. ³⁶ Ôbi a, ené kelênge Wulê woŋ jerê kwôlê a na, kwôlê woŋ iyôn a tôŋ wo bijné na kilêrê hen na, bay a derê tôri ta lêm lêm. ³⁷ Aŋ na kwôlo si kem a a bay ré dôriŋ kwôlê sam a men, na kwo si kem a a bay ré burem a men.»

Bay derê tô tôô to Emen naŋ Parisijnêné engeriŋ Jêsu ré li ari gelé biji ciré gelé (Mk 8: 11-12, Lk 11: 29-32)

³⁸ Bay derê tô tôô to Emen ka pôni naŋ Parisijnêné engeriŋ Jêsu iyôn ba: «Kelma, nini gey bi jeré li aŋgaŋ gelé bi niŋa gelé dema niné hônem.» ³⁹ Menba, Jêsu uwôlji sara iyôn ba: «Bijné kaŋ bay bô habrê ka haw hen men, bay belé cêgeriji bijn Emen hen kôba kôl ciré gey gelé men dê? Ka baŋ na naŋ aŋgaŋ gelé ka *ôbi kibi Emen Jonas bi wo hen mera dîba ka gelé ka đanŋi kani ré kwôy. ⁴⁰ Môm kwo Jonas na li sa subu yoyre men, sa subu tu tare a men bô kuyê a hen na, nôbi Kema Gawra kôba na lê sa subu yoyre men, sa subu tu tare a men bô kamjê a hen iyôn men. ⁴¹ Sa jerê kwôlê a na, bijné ka Ninibé a ulêji kwôlê sa bijné bay ka haw hen wôsa bay dô tô têriŋ lêriji ta sa kibi béré wo Jonas uwôl a. Aŋ kwo na ba hô dê Jonas aŋ tô. ⁴² Men, Wulê woŋ jerê kwôlê a na, tôlômne to Séba a hena aŋ a ulê kwôlê sa gawrê ka haw hen wôsa hende hena na kelaŋ aŋ era na wô toyé gwosoy kwôlê woŋ

tu melênê wo Salomôn. Nijba, nà ná, kwôni wo gôlij Salomôn aɲ hen kôba nà ya.»

*Tunu to habij hera bô gawra hôrij
(Lk 11: 24-26)*

⁴³ Jêsu hô kôl iyôn ba: «Kirija tunu to habij sêj bô kwôni a na, hende kayrê derô gwôlê woge kirij kaɲ derê bul, hena hende ré uwon ré na, ⁴⁴ hende erem kôl iyôn ba: <Na herê kirij ka na en soɲ ya hen gelé sôn.> Kirija tunu hende to hen hera aɲa ré uwôn kirij bay ka hen yi senje men, sél dô men, are kê m yi naɲ kiniji a men na, ⁴⁵ hende hô ô pera tunu to habij to dangi jurgem to habij dê aɲ sa jôgij naɲ tu. Bay siji bô kirij bay ka hen aɲ môrji ya aɲ gawra bi wo hen na, yiri habij dê kwo tumô aɲ tô. Kwo bijné ka haw hen kôba a yé na hen iyôn hende to hen men.»

*Balê Jêsu kaɲ tiri
(Mk 3: 31-35, Lk 8: 19-21)*

⁴⁶ Kirija Jêsu iyêl naɲ kwônê bijné ba ya tô menba, yori naɲ yêneri saji debu nô hen aɲ gey bi ciré iyêlê naɲ dî. [⁴⁷ Menba, kwôni wo pônî kôlî iyôn ba: «Ju toy, yom naɲ yênen dîbiji nô hen ya aɲ bay gey ciré iyêlê naɲ ju.»] ⁴⁸ Menba, Jêsu hô kôlij gawra bi wo hen sara iyôn ba: «Na i a na yon men, na si i a na yênen men ba?» ⁴⁹ Menba, ôbi ay kôbri gel sa bay tôri a aɲ kôl iyôn ba: «Gel, na yon naɲ yênen a na. ⁵⁰ Wôsa i i wo li bô geyé wo Iban wo mô derômaraɲ a hen na, ôbi a na, yênen men, yêren men, yon a men hen.»

13

*Gwosoy kwôlo gengin sa ôbi wusé kaw
(Mk 4: 1-9, Lk 8: 4-8)*

¹ Wulê wo ôbi kôlij kwôlê bi wo hen na, ôbi ji si bô ira aṅ ô merê kibi cér a. ² Kirij bay ka hen na, kwônê bijné era sa daṅ ligiri a, aṅ li wo ôbi day mô bô bato a aṅ dji kibi cér a. ³ Menba, ôbi iyêlji kwôlê naṅ gwosore dé, dé gengin sa are kwône kôl iyôn ba: «Gawra wo pôni si ô dîré wusé kaw. ⁴ Kirija ôbi wuse kaw kari bay ka hen bô yagê a menba, ka pôni sa herij bênggê geré menba, ciré sa gôl ôm ⁵ men, ka pôni herij kirij kaṅ jerew a menba, si dô hare nijba, terare to wurôbi to hanêre ré ôrij tôṅ ba naṅ. ⁶ Kirija tare jôrij menba, bay hay lew wôsa terare to bay ré bij hanêre tôṅ ba naṅ. ⁷ Men, ka pôni herij perê gesem a menba, gesem bi wo hen yêrji duu. ⁸ Men, ka pôni herij terare to dôri a aṅ yê dô, sarji ka pôni yê arew men, ka pôni yê tôre jii men, ka pôni yê tôre subu men. ⁹ Kwôni wo mari ya ba bi toy.»

*Wô mi a Jésu ré iyêl kwôlê naṅ gwosore ba?
(Mk 4: 13-20, Lk 8: 11-15)*

¹⁰ Menba, bay tôri usoji ligiri a aṅ engeriri iyôn ba: «Wô mi a jeré iyêlij bijné bay ka hen kwôlê naṅ gwosore ba?» ¹¹ Menba, Jésu uwôlji sara iyôn ba: «Kwoṅge kenbay ba Emen béṅge ken hôn aṅga yi naṅ kini uwôbêrji ka bô *emê iyére to derômaran a hen nij, nijba, bay ba ôrij naṅ kuni pelalê bi wo hen né. ¹² Wôsa kwôni wo naṅ upé bay a hô biri a sara aṅ ôbi a upé damaṅ a. Nijba, kwo ari upé kari lôg hen na, bay a derê

bay ka lôg hen kôbri a aṅ sôṅ. ¹³ Na ôbi á, ené iyêlji naṅ gwsore hen, wôsa bay bô kirij̄n nij̄ba, gel ani ré men, bay li môṅ ciré toy kwôlê nij̄ba, bay toy ré men, hôn bôri ré a men. ¹⁴ Kwôlo ôbi Emen *Esay na kôl hen na, ariri lij̄n gengij̄n sarji, ôbi na kôl iyôṅ ba:

«Ka toyé kwôlê naṅ marṅge nij̄ba, ka henê bôri ré men,

Ka beré kirij̄n naṅ turnṅge nij̄ba, ka gelé ani ré a men.

¹⁵ Wôsa ðij̄né bay ka hen na, bôrji denṅel men, bay tôbe gurô marji a men, bay luge tirji ta a men, wô wo ma ciré gelé naṅ tirji men, ma ciré toyé naṅ marji aṅ ma ciré bê bôrji sara aṅ ma ciré belé upen aṅ bi ené berarêji.»

¹⁶ Nij̄ba, kwonṅge kenbay ba yerṅge a derênṅge wôsa ken gel naṅ turnṅge men, ken toy naṅ marṅge a men. ¹⁷ Na tu kwôlê a ené kelênṅge hen: bay kibi Emen naṅ ðij̄né kaṅ bay lê aṅaṅ derôre kwône na gey bi ciré gelé aṅga ken gel hen men, nij̄ba, bay gel ré men, bay gey ciré toyé kwôlo ken toy hen nij̄ba, bay toy ré a men.»

*Bô kwôlo gengij̄n sa ôbi wusé kaw
(Mk 4: 10-12, Lk 8: 9-10)*

¹⁸ «Iyôṅ ba haw hen ken toy bô gwsore to ôbi wusé gusij̄n kaw bay ka hen. ¹⁹ Kirij̄na kwôni toy kwôlo gengij̄n sa *emê iyére to derômarañ a aṅa ré hôn bôri ré na, ôbi bare era sa mène kwôlo gawra bi wo hen ré toy hen aṅ aṅ ôbi yi môṅ

gusij kaw ka herij bêngê geré hen iyôn. ²⁰ Kwo yi môñ gusij kaw to herij kirij kañ jerew a hen na, na kwo toy kwôlê bi wo hen añ enge nañ yi derê. ²¹ Nijba, kwôni bi wo hen hanêri nañ wôsa ôbi ðebe sa têri a sem ré menba, kirijna añañ bô emê kurij sari a ley bay gili gusij ley wô kibi kwôlê bi wo hen na, ôbi berij kôbri añ hôrij cêgê. ²² Kwo yi môñ gusij kaw ka herij perê gesem a hen na, na kwo toy kwôlê bi wo hen hari nijba, ermé kwôlo sa terare a na men, kwôli añañ upé a men na, yêr kwôlê bi wo hen duu añ li ani ré. ²³ Kwo yi môñ gusij kaw ka herij kirij ka dôri a hen na, na kwo toy kwôlê bi wo hen añ hôn bôri dô men, lij ariri a men añ ôbi yi môñ kaw ka yê arew men, tôre jii men, tôre subu men hen iyôn.»

Gwosoy kwôlo gengij sa siwil

²⁴ Menba, Jêsu hô kôlji gwosoy kwôlo ðañgi kôl iyôn ba: «*Emê iyére to derômarañ a na, yi mega gawra wo ré ô wusé kaw ka dôri bô yagê wori a iyôn. ²⁵ Nijba, kirijna yoyre wo bijé yi kum kêñ nij menba, ôbi bayriri era sa wusu siwil a bô yagê bi wo hen a añ ðij yiri ô. ²⁶ Menba, kirijna kaw ðebu añ tô sarji menba, siwil kôba gel yere men. ²⁷ Manê ka gawra bi wo hen era sa kôli iyôn ba: <Kelma, na ju wusu na kaw ka dôri bô yagê wom a ré ba? Menba, li iyeñ a siwil ré sa si perê ba?> ²⁸ Menba, ôbi uwôlji sara iyôn ba: <Na ôbi bare a lê are bay ka hen.> Menba, manê kari bay ka hen kôli iyôn ba: <A iyôn ba nijna erê terê añ.> ²⁹ Menba, ôbi uwôlji sara iyôn ba: <Eñ eñ, terêñge añ né wô wo

ma ka terê kaw ka dôri naŋ tu men, ³⁰ dɛŋgeji bi bay dɛbu fɛm kwôy kini walêrji a. Aŋ na sa kôliŋ bay walê kaw bi ré nôr siwil tumô harê aŋ uwoy aŋ, aŋ kaw ka dôri hen ba ken wala sa bi bô béér a men.» »

Gwosoy kwôlo gengiŋ sa mutard
(Mk 4: 30-32, Lk 13: 18-19)

³¹ Menba, Jésu hô kôlji gwosoy kwôlo dɛŋgi kôl iyôŋ ba: «Emê iyére to derômaran a yi môŋ gusiŋ iluw wo gawra ay ô cé bô yagê wori a iyôŋ. ³² Gusin iluw bi wo hen na, dê dê gusiŋ are kêm niŋba, kirina ôbi si ta niŋ na, dami dê tô gurô wo ba hen kêm aŋ ciré ka derômaran era sa li gwoné woji ya.»

Gwosoy kwôlo gengiŋ sa wubere
(Lk 13: 20-21)

³³ Menba, Jésu hô kôlji gwosoy kwôlo dɛŋgi kôl iyôŋ ba: «Emê iyére to derômaran a yi môŋ wubere to dê to iyore ay poliŋ naŋ kurman kuré kwôrô subu menba, liji sôr iyôŋ.»

Wô mi a Jésu ré iyêl kwôlê naŋ gwosore ba?
(Mk 4: 33-34)

³⁴ Jésu iyêliŋ biŋé kwôlê bi wo kêm hen naŋ gwosore aŋ kwo ôbi ba kelê naŋ gwosore ré ba naŋ. ³⁵ Aŋ bi kwôlo *ôbi kibi Emen na kôl hen na, ariri ré lip. Ôbi na kôl iyôŋ ba: «Na kelê kwôlê kêm naŋ gwosore yêgiŋ sa aŋga yi naŋ kini uwôbêrji ca wo tô terare na dŋŋ yeŋ hen.»

Bô gwosore to gengiŋ sa siwil

³⁶ Menba, Jésu dī kwônê ñijé bay ka hen ré ô haji nij menba, ôbi herbo hera ira menba, bay tôri eraji ligiri a aṅ kôli iyôn ba: «Derêni bô gwosore to gengiṅ sa siwil to bô yagê hen bi nija toyé.» ³⁷ Menba, ôbi kôlji iyôn ba: «Ôbi cé kaw ka dôri bay ka hen na, na nôbi *Kema Gawra. ³⁸ Men, bô yagê ba na sa terare men, kay cé ka dôri ba na ñijé ka emê iyére to derômaran a men, siwil ba na ñijé ka Sidan men. ³⁹ Men, ôbi cé siwil hende to hen bô yagê a hen na, na ôbi bare woṅ Sidan bi men, tay walê kaw ba, na sa to sa terare a kerê hen men, bay walê kaw bay ka hen ba, na *manê ka derômaran a men. ⁴⁰ Mõṅ kwo bay ñôriṅ siwil aṅ harê bê a bô tare a hen iyôn na, a yé na hen iyôn hende to hen sa to sa terare a kerê a men. ⁴¹ Nôbi Kema Gawra na jo manê kaṅé ré era sa pô ñijé kaṅ bay bê megêrji bô têriṅ a naṅ bay lê têriṅ kêm aṅ bô emê iyére tori a. ⁴² Aṅ biji bô tare to dami a, kirija ñijé bay ka hen a sômniṅ men, ômniṅ kaṅniji mêêrê mêêrê a men ya. ⁴³ Nijba, bay lê aṅaṅ derôre ba bay a perangê mõiṅ tare iyôn bô emê iyére to Ibarji a. Kwôni wo mari ya aṅa ré gey toyé kwôlé bi wo hen ba bi toy.»

Gwosoy kwôlo gengiṅ sa aṅaṅ uné ka uwôbe bô yagê naṅ mérin

⁴⁴ Menba, Jésu hô kôlji gwosoy kwôlo ñaṅgi sôn kôl iyôn ba: «Emê iyére to derômaran a yi mõiṅ aṅaṅ uné ka uwôbe bô yagê iyôn. Kwôni wo uwôn hen na, ô uwôbê tõiṅ, yiri dôri daman a aṅ ô sa ô perê ari unéri kêm keléṅ aṅ dī larirji sa ô kilij yagê bi wo hen.»

⁴⁵ Menba, Jésu hô kôlji gwosoy kwôlo dɛngi kôl iyôn ba: «Emê iyére to derômaraŋ a yi môŋ ôbi lê jenga wo ôriŋ doy mériŋ iyôn. ⁴⁶ Kirîna ôbi uwôn mériŋ wo lariri damaŋ hen menba, ô sa ô perê ari unéri kêm keléŋ aŋ dî larirji sa ô kilij mériŋ bi wo hen.»

Gwosoy kwôlo gengiŋ sa bera

⁴⁷ Jésu hô kôlji gwosoy kwôlo dɛngi kôl iyôn ba: «Emê iyére to derômaraŋ a yi môŋ bera to bay uwôl bô cér a aŋ pera kuyê ka tirji gay gay hen iyôn. ⁴⁸ Kirîna bera hende to hen wôn niŋ menba, bay uré bay wurore soŋ nô kwongé cér a aŋ cobe kuyê bay ka hen. Ka dami ba bay uwôl bô dɛuŋne toji a men, ka dê ba bay bêŋ men. ⁴⁹ Sa to sa terare a kerê hen na, a yé na hen iyôn hende to hen men. Manê ka derômaraŋ a a era sa deré tu ðiné ka dôri naŋ ka habiŋ. ⁵⁰ Aŋ ka habiŋ bay ka hen na, bay a biji bô tare to dami a, na kirîŋ ka ðiné a sômê men emnê kaŋniji mêêrê mêêrê ya a men hen.»

Ari uné ka kôrbi naŋ ka ôli

⁵¹ Jésu hô engeriŋ bay tôri iyôn ba: «Ken hôn bô kwôlê bi wo hen kêm niŋ ba?» Menba, bay uwôli sara iyôn ba ciré hôn bôri kêm niŋ. ⁵² Menba, ôbi hô kôlji iyôn ba: «Ôbi lê magtubu wo yôn yôn wo tiri jôriŋ sa aŋga ôbi gel a hen na, emê iyére to derômaraŋ a yi môŋ ôbi iyéy iyére wo pô ari uné kari ka kôrbi naŋ ka ôli bô béer wori iyôn.»

*Biné ka Najarêt kaŋ Jésu
(Mk 6: 1-6, Lk 4: 16-30)*

⁵³ Kirija Jésu gelji kwôlê naŋ gwsore hende to hen kô niŋ menba, ôbi dî kirij bay ka hen aŋ ô. ⁵⁴ Aŋ ô sa iyére tori a ô gelij biŋé are bô *iyéy dapare a toji a aŋ biŋé kêm ka toy kwôlê bi wo ôbi dô hen na, tiniji ge kay aŋ bay kôl iyôŋ ba: «Na i a biri tu melênê men, néé woŋ lij aŋga dê sa kirij bay ka hen iyôŋ ba?» ⁵⁵ Menba, bay kôl iyôŋ ba: «Ôbi na kema Josêp woŋ ôbi albê gurô hen men, Mari a na yori men, *Jak men Josêp men Simô men Jud a men a na yênêri. ⁵⁶ Yênêri kaŋ yébé kôba môrji perêrna na ya a men. Menba, tu melênê naŋ néé bi wo kêm hen ba i a biri ba?» ⁵⁷ Kirij bay ka hen na, ermé woji liji kwôy aŋ bay kaŋni. Niŋba, Jésu kôlji iyôŋ ba: «Ôbi kibi Emen na, kirij ka dŋangi a ba bay a biri kwôlê haji niŋba, sa iyére tori men, perê balêri a men na, bay biri kwôlê ré.» ⁵⁸ Aŋ kirij bay ka hen na, ôbi li geŋê wôni gaŋ ré wô bê wo bay bi bôrji sari a ré hen.

14

Bay duu Ja ôbi lê batêm (Mk 6: 14-29, Lk 9: 7-9)

¹ Wulê bi wo hen na, *Hérôd ôbi emê iyére to Galilé toy kwôli Jésu wo ôm gôr kirij hen. ² Menba, ôbi kôlij manê kari iyôŋ ba: «Gawra bi wo hen na, na Ja ôbi lê batêm a so perê biŋé ka ma a bulo hera hen, na ôbi a, ôbi ré ôrij naŋ néé woŋ lij aŋgaŋ geŋê hen.» ³ Wôsa Hérôd na bi bay na bu Ja haarê uwôl dŋgay a wô kibi *Hérodijad toŋ tami yêni Pilip to ôbi eŋne hen. ⁴ Wôsa Ja na kôli iyôŋ ba: «Dé wo ré jeré ayê

Hérodíyad lij tamnem ré.» ⁵ Gengij sa kwôlê bi wo hen na, ôbi na gey dîré deréri, nijba, ôbi na kemnañ na kwônê ðijé wôsa bay na bô Ja môn *ôbi kibi Emen iyôn. ⁶ Kirijna bay li geserê sa yé *Hérôd, menba, môni Hérodíyad wô tumô ðijé ka Hérôd uwôgeraji hen, añ wôrê wore bi wo hen dôri. ⁷ Menba, ôbi ay tôô desij yiri kôl iyôn ba: «Na mi, mi a hende ré engeren kôba, na bure.» ⁸ Menba, yore gwôsere añ môni temale hende to hen kôli iyôn ba: «Ben sa Ja ôbi lê batêm lew bô subra.» ⁹ Tu Hérôd mène, nijba, wô tôô to ôbi ré ay hen men, wô tu kwônê kergê kari hen a men na, ôbi ay tôô bi bay ré bure sa Ja bi. ¹⁰ Menba, ôbi kôlji bay ré ô jera sa Ja ôbi lê batêm dangay a. ¹¹ Bay aya sa Ja bô subra erañ sa bij môni temale hende to hen, añ hende ôrij bij yore. ¹² Bay tô Ja era sa ay temayri ô emé, menba, bay ô kôlij Jésu kwôli.

*Jésu bij ðijé ka dubu bay hen emé
(Mk 6: 30-44, Lk 9: 10-17, Ja 6: 1-14)*

¹³ Kirijna Jésu toy kwôli temay Ja hen iyôn menba, ôbi d'ay bô bato a ô sêd wolé nañ iyére derô gwôlê, kirijna ðijé toy wo ôbi ré d'ay bô bato a ô ta menba, bay sooro nañ sa iyére iyére ôrji kibi cér a tèm tèm tôri a nañ têrji. ¹⁴ Kirijna ôbi herbo tòn bô bato menba, ôbi gel kwônê ðijé menba, tirji liri na damañ menba, ôbi berare bay ômpare. ¹⁵ Na perare nij, menba, bay tô Jésu era ligiri a añ kôli iyôn ba: «Kirij ka na na, kelañ men, kirij kôba kô a men hen na, kôlij ðijé bi ré ô perê ira ô wogé ani kelé emê.» ¹⁶ Menba, Jésu uwôlji sara iyôn ba: «Nana ôrij doy bi bay

ré ô ré, kenbay ken biji anğan emê.» ¹⁷ Menba, bay hô uwôli sara iyôn ba: «Nini naŋ mapa bay naŋ kuyê wôô a men mera.» ¹⁸ Menba, Jêsu kôlji iyôn ba: «Eranġe ben na.» ¹⁹ Men, ôbi biŋ biŋé mô tôŋ sa kalmê a hen aŋ pô mapa wo bay naŋ kam kuyê ka wôô hen aŋ bô kirij si derômaran aŋ lij Emen dosé menba, fiilê aŋ biŋ bay tôri bi ré cêŋ biŋé bay ka hen. ²⁰ Biŋé bay ka hen, ôm uyirê aŋ tôri wo ba na, bay tô Jêsu pô gwanê môj kibi wôô. ²¹ Kwônê biŋé bay ka ôm mapa bi wo hen na, imŋê na dubu bay. Yébé naŋ kamrê ba kwôni dêŋsiji ré. ²² Kirija bay biŋ biŋé emê kô niŋ menba, ôbi bi bay tôri đay bato ré ô tera aŋ đôbi đirê kôlij biŋé ré irê ij niŋ dema đirê erê tôrji a tô.

Jêsu ô sa kam a

(Mk 6: 45-52, Ja 6: 15-21)

²³ Kirija ôbi bi biŋé ô niŋ menba, ôbi đay sa keram a sêd wolé ô uwôlé Emen, kirij bay ka hen na, kirij yoy niŋ menba, ôbi na pini nêŋ hari. ²⁴ Bato wo bay tôri ré đay hen na, na bôb a derô cér a niŋ, menba, mêw liji daman wôsa kal guro si sarji. ²⁵ Menba, kirija kwôré ka tumô yel niŋ menba, Jêsu era sa kam a si ligirji. ²⁶ Kirija bay tôri gili wo ôbi era sa kam a si ligirji hen iyôn menba, harê liji aŋ bay kôl iyôn ba: «Na kampê a era hen.» Menba, harê liji daman a menba, bay bi gura. ²⁷ Menba, Jêsu kôlji iyôn ba: «Harêŋge ré, na nôbi Jêsu, đêŋge bônġe jal.» ²⁸ Menba, Piyêr kôli iyôn ba: «Kelma, hena ré na jôbi tiri ba, ju ay tôm bi na erê sa kam a legem a.» ²⁹ Menba, Jêsu kôli iyôn ba: «Era.»

Menba, Piyêr herbo bô bato a aṅ ô sa kam a si ligi Jésu. ³⁰ Nipba, kirija ôbi bô wo kal ge daman hen, menba, harê liri menba, ôbi ay tô erê tô kam a menba, ôbi dô tôri kôlij Jésu iyôn ba: «Kelma, gôlij nan en men.» ³¹ Menba, Jésu jé kôbri berijni ta aṅ kôli iyôn ba: «Ju meremné na wô ayê bô wom wo dê bi ba?» ³² Menba, kirija bay day bô bato a menba, kal iyer men. ³³ Bijné kêm ka bô bato a hen gel hen iyôn, menba, cubu gubarji tôṅ tumô Jésu a aṅ kôl iyôn ba: «Ju na Kema Emen bi tiri a men.»

*Jésu berare bay ômpare kwône Génésarêt a
(Mk 6: 53-56)*

³⁴ Kirija bay day tera menba, bay saji bô emê wo Génésarêt a. ³⁵ Bijné ka sa iyére hende to hen gelji Jésu hôn menba, bay jé kôlij bijné nan sa iyére iyére menba, bay eraṅ nan bay ômpare kêm sa biri. ³⁶ Men, bay uwôlêri bi ré dji ciré hebé kibi bargay kari ka yi serem serem hen mera aṅ bijné kêm ka hebiri hen na, bay berare.

15

*Jésu gel habré hara wo Jubnê nô
(Mk 7: 1-13)*

¹ Parisijnêṅ nan *bay derê tô tô to Emen henaji Jérusalêm a era uné Jésu aṅ kôli iyôn ba: ² «Wô mi a bay tôṅ ré dḡage sa hara wo môṅêrna ba? Wôsa bay pul kôbriji ré menba, bay ôm are mera.» ³ Menba, Jésu uwôlji sara iyôn ba: «A kenbay, wô mi a kené dḡage tô to Emen aṅ wô lij hara wonḡe dji ba? ⁴ Wôsa Emen kôl iyôn ba: «Bijn ibam nan yom kwôlê men, kwôni

wo kôlij̄n ibari naɲ yori kwôlo habij̄n ba bi bay diri.> ⁵ Menba, kenbay ken kôl iyôŋ ba: «Kwôni wo kôlij̄n ibari naɲ yori iyôŋ ba: «Anɣa ré ené béŋge hen na, na bay a ené bij̄n Emen hen.»
⁶ Hen iyôŋ na, kwôni bi wo hen li naɲ ibari naɲ yori ré nij̄n.> Aɲ turŋge a ba, na aɲga dôri. Na hen iyôŋ a, kené mênij̄n kwôlo Emen aɲ lij̄n hara woŋge hen né ba? ⁷ Kenbay kaɲ bay kelê kwôlé kebrenge wôô wôô hen, *ôbi kibi Emen *Esay na kôl kwôlenge tumô kôl iyôŋ ba:

⁸ «Gawrê bay ka hen na, bay ay keben na naɲ kibrij̄i na mera d̄iba bôrji ba kelaɲ naɲ en.

⁹ Bay teben hen na d̄éɲ iyôŋ men, aɲga bay gelij̄n b̄ij̄né hen, kôba na tôô to gawrê a men.> »

Anɣa li bô gawra kagemij̄n
(Mk 7: 14-23)

¹⁰ Jêsu hô uwôga kwônê b̄ij̄né ligiri a aɲ kôlj̄i iyôŋ ba: «Toyénge kwôlo na kelê hen dô aɲ ken hôn bôri. ¹¹ Na aɲga gawra ôm hen a lê a ôbi ré *kagemij̄n hen né, nij̄ba, na kwôlo soo kibri a lê a ôbi ré kagemij̄n hen d̄i.» ¹² Menba, bay tô Jêsu uso d̄a ligiri a aɲ kôli iyôŋ ba: «Kwôlo ju kôl hen tariɲ Parisij̄nêɲê hen ba ju hôn ham ba?»
¹³ Menba, Jêsu uwôlji sara iyôŋ ba: «Gurô wo yôŋ yôŋ wo na Iban wo derômaran̄ a a dôbê ré na, bay a derêri aɲ naɲ hanêri. ¹⁴ Déngeji, na bay tu tij̄n ka b̄erij̄n megêrji bay tu tij̄n tô jemna, hena ôbi tu tij̄n ré b̄erij̄n megari ôbi tu tij̄n tô

jemna ba, bay wôô kêm a heriñji bô iyom a.»
 15 Menba, Piyêr kôliñ Jêsu iyôn ba: «Derêni bô gwosore hende to hen niña toyé.» 16 Menba, Jêsu uwôli sara iyôn ba: «Kenbay kôba ken nêm henê bô gwosore hende to hen né men ba? 17 Ken hôn mega wo anğa ré hena kibi gawra ô bôri a ba, ôbi têriñ na kañ añ ré ba? 18 Niñba, kwôlo soo kibri a na, na kwôlo ôbi eremnéré kwôli gañ gañ, añ na ôbi bi wo hen a lê a bôri ré kagemijn hen. 19 Anğa hena bô gawra bay a na: ermé kwôlo habiñ wo yi bô gawra a liri aña ôbi ré deriñ temare men, yiñ nañ yébé ðiñé men, yiñare toñ iyôn a tôn hen men, gômsiñ men, piyé kwôlê men, tiiré megari a a men hen. 20 Na anğa li a bô gawra ré kagemijn bay a hen ðiba emê are nañ kôbi woñ kworiñ na a lê a bô gawra ré kagemijn hen né.»

*Iyore to na Jub ré hen bi bôre sa Jêsu a
 (Mk 7: 24-30)*

21 Jêsu ði kirijn bay ka hen añ ô bô emê wo Tir a men Sidôn a men. 22 Menba, iyore to tô môñ wo Kanan to bô emê iyére hende to hen era ligiri a sa kôli kañ ta kôl iyôn ba: «Kelma, *kuñga kelma Dabid, bô tu ña tiñé men, wôsa tunu to habiñ geliñ tu môñnen gusiñ añ yere lere damañ.» 23 Niñba, Jêsu uwôle kwôlê wôni sara ré. Menba, bay tôri era ligiri añ kôli iyôn ba: «Dagere, wôsa hende kaarê kula tôrna gañ.» 24 Menba, Jêsu kôl iyôn ba: «Emen joon, na wô ðiñé ka *Israyêl ka yi mega gamgê ka ge kay hen mera.» 25 Niñba, hende era sa cubu gubare tumôri a añ kôli iyôn ba: «Kelma, en uwôlem li nañ en men.» 26 Menba, Jêsu hô kôle iyôn

ba: «Dé wo kwôni ré ay kwô wo kamrê uwôlîj garê ré.» ²⁷ Menba, hende kôli iyôŋ ba: «Na tiri hari Kelma, niŋba, gaŋ gaŋ ba garê emné habelê kwô wo heriŋ tô kibi bay iyérji a hen né ba?» ²⁸ Menba, Jésu kôle iyôŋ ba: «Iyore, ayê bôô woré damaŋ, ô, ariri liŋ béré môŋ bi wo me gey hen iyôŋ.» Kirîŋ bay ka hen menba, môŋne berare men.

Jésu berare bay ômpare to gay gay

²⁹ Jésu dî kirîŋ bay ka hen aŋ ô dâ naŋ kibi cér wo Galilé. Kirîŋ bay ka hen na, ôbi day ô merê sa keram a. ³⁰ Menba, kwônê biŋé era ligiri a naŋ bay lôrê men, bay tu tiŋ men, bay merayê men, biŋé ka iyêl kwôlé ré men, bay ômpare to gay gay sa dîri tumôri a men aŋ ôbi berareji. ³¹ Biŋé bay ka hen gel aŋga dôri ka dê kirîŋ bay ka Jésu li hen: meŋnê iyêl men, bay merayê berare men, bay lôrê ô ta men, bay tu tiŋ gel kirîŋ a men, menba, bay ay kibi Emen wo Israyêl.

*Jésu hô biŋ kwônê biŋé emê sôŋ
(Mk 8: 1-10)*

³² Jésu uwôge bay tôri aŋ kôlji iyôŋ ba: «Tu biŋé ka na lèn ŋa damaŋ wôsa na sa subu niŋ wo bay li naŋ en na, aŋ aŋga bay ré ôm ba naŋ. Na dîji bi bay ré ô naŋ kurôŋ bôrji ré, wôsa nérji ma naŋê tô geré, aŋ ka pôni ma biŋ iyére ré.» ³³ Menba, bay tôri kôli iyôŋ ba: «Naa lê iyeŋ derô gwôlé na a nana upé aŋgaŋ emê aŋa kwônê biŋé bay ka hen ré emné uyiré ba?» ³⁴ Menba, Jésu engeriji iyôŋ ba: «Ken ôriŋ naŋ mapa iyeŋ ba?» Bay uwôli sara iyôŋ ba: «Nini naŋ mapa jurgem naŋ kam kuyê dê iyôŋ a men.» ³⁵ Menba,

Jésu bi bay bijn bijné bay ka hen mô tôḡ terare a. ³⁶ Jésu enḡe mapa wo jurgem naḡ kam kuyê bay ka hen aḡ lij Emen dosé aḡ biilê tôḡ aḡ bijn bay tôri ré céḡ bijné bay ka hen. ³⁷ Bay kêm ôm uyirê aḡ bay pô tôri wo ba hen wiinê gwaḡê jurgem. ³⁸ Bijné bay ka ôm mapa bi wo hen na, imḡê na dubu pôrbu, yébé naḡ kamrê ba kwôni dēḡsiji ré. ³⁹ Menba, ôbi kôlji bay ré ô iḡ haji niḡ, menba, ôbi d̄ay bô bato a ô bô emê wo Magadan a.

16

Parisijnêḡ naḡ Sadusijnêḡ gey aḡḡaḡ giḡê ciré gelé

(Mk 8: 11-13, Lk 12: 54-56)

¹ Parisijnêḡ naḡ *Sadusijnêḡ jô kwini Jésu enḡeriri kwôlê wô sélijni kôl iyôḡ ba: «Li aḡḡaḡ gelé kani ka hena derômarḡ a béni niḡa gelé.»
² Menba, Jésu uwôlji sara iyôḡ ba: «Perare ba, ken kôl iyôḡ ba, kiya kirij a berarê wô wo tare kurij aḡ li derômarḡ sê hen ³ men, tô kirij ba, ken kôl emen né uwôḡḡê kemnêḡ wô wo gelbarê têt tu kirij dê. Ken hôn gengé kirij hen iyôḡ menba, wô mi a kené hôn bô aḡḡa ken gel kemnêḡ hen né ba? ⁴ Bijné kaḡ bay bô habré ka haw hen men, bay belé cêḡeriji bijn Emen hen kôba, kôl ciré gey gelé aḡḡaḡ gelé men d̄ê? Ka baḡ na naḡ aḡḡaḡ gelé ka Jonas bi wo hen mera d̄iba ka gelé ka d̄aḡḡi kani ré kwôy.»

Menba, ôbi d̄iji aḡ ô ta.

*Berênge wubere to Parisipênê naŋ to
Sadusipênê hen dô
(Mk 8: 14-21)*

⁵ Kirija si Jésu naŋ bay tôri day ô tera niŋ, menba, bay tôri gerbaŋ pera mapa kôbriji a tô. ⁶ Menba, Jésu kôlji iyôn ba: «Dênge tu melênê sa yerŋge a wô wubere to Parisipênê naŋ to Sadusipênê.» ⁷ Menba, bay tôri engeriŋ yirji kwôlê kôl iyôn ba: «Na wô wo nana gerbaŋ pera mapa kôbrena bi aŋa ôbi ré kôliŋ hen iyôn ba?» ⁸ Jésu toy kwôlê wo bay kôl hen menba, ôbi engeriji iyôn ba: «Wô mi a kené erem sa mapa wo ken ôriŋ né hen ba? Kenbay ka ayê bôô woŋge dê hen, ⁹ kenbay kôba ken hôn né tô sôn ba? Ken erem sa mapa wo na bay mera aŋ biŋé dubu bay na ôm hen a ré ba? Men, tôri na ba na ken pô gway iyeŋ men ba? ¹⁰ Men, ken erem sa mapa wo na jurgem aŋ biŋé dubu pôrbu na ôm hen a ré ba? Men, tôri na ba na ken pô gway yere iyeŋ men ba? ¹¹ Kamaŋ, ken li iyeŋ a kené hôn wo kwôlo ené kelênge hen ré gengiŋ na sa mapa ré, kirija na en kelênge iyôn ba: <Berênge wubere to Parisipênê naŋ to Sadusipênê hen dô.> » ¹² Hen dema bay ré hôn wo kwôlo Jésu ré kôlji hen na, ré gengiŋ na sa wubere ré niŋba, ré gengiŋ na sa ari gelé ka Parisipênê naŋ ka Sadusipênê hen tô.

*Piyêr kôl Jésu ré na Krist, kwo Emen dôri hen
(Mk 8: 27-30, Lk 9: 18-21)*

¹³ Kirija Jésu sa biŋ Sésaré Pilip a menba, ôbi engeriŋ bay tôri iyôn ba: «Nôbi *Kema Gawra ba, biŋé kôl ené na i ba?» ¹⁴ Menba, bay uwôli

sara iyôn̄ ba: «Ka pôn̄i kôl jeré na Ja ôbi lê batêm men, ka pôn̄i kôl jeré na *ôbi kibi Emen *Eli men, ka pôn̄i kôl jeré na ôbi kibi Emen Jérém̄i men, ka pôn̄i kôl jeré na ôbi kibi Emen wo pôn̄i perê megêri a men.» ¹⁵ Menba, ôbi hô kôlji iyôn̄ ba: «A kenbay ba ken kôl ené na i men ba?» ¹⁶ Menba, Simô Piyêr kôli iyôn̄ ba: «Ju na *Krist Kema Emen wo mô tu geɲ hen.» ¹⁷ Menba, Jêsu uwôli sara iyôn̄ ba: «Simô kema Jonas, li yi derê wôsa na gawra a yêgê sa kwôlê bi wo hen bem hen né, nɲba, na Iban wo derômaran̄ a a yêgê sari bem hen. ¹⁸ Nôbi en kôlem, Piyêr, ju na keram aɲ na sa keram bi wo hen a ené dɲ̄n tô églis tɲ̄nê ya. Na églis to temare a nê mê mênêrê ré kwôy. ¹⁹ Na bem lakêêlê ka *emê iyére to derômaran̄ a kôm a aɲ an̄ga ju ha sa terare a na ba, a hariɲ ta derômaran̄ a men, ka ju busur sa terare a na ba, a beseriɲ ta derômaran̄ a men.» ²⁰ Menba, Jêsu yêge maa bay tôri bi bay ré kôliɲ kwôn̄i d̄iré na Krist, kwo Emen dôri hen ré pa pa.

Jêsu kôl kwôli temare to d̄iré ma menba, d̄iré jê sé kampê

(Mk 8: 31 - 9: 1, Lk 9: 22-27)

²¹ Ayɲ̄n tôri kiriɲ bay ka hen na, Jêsu kôliɲ bay tôri iyôn̄ ba: «Na erê kwôy Jérusalêm a, aɲ surɲê naɲ damné kaɲ bay bê kwôbe naɲ *bay derê tô tôô to Emen a gelen gusiɲ damaɲ, aɲ bay a deren, nɲba, sa wôô, subu tori menba, na jê sé kampê men.» ²² Piyêr b̄iri ôriɲ wolé nayri aɲ kôli iyôn̄ ba: «Kelma, bi an̄ga iyôn̄gi hen sa sam a ré men, bi Emen ayji aɲ sam a.» ²³ Nɲba, Jêsu bul upéri

añ kôli iyôn ba: «Ô kelañ nañ en, Sidan, wôsa ju gey dôben harê bôn a. Ermé wom némijn nañ kwo Emen ré. Ermé wom na kwo gawrê.»

²⁴ Menba, Jésu kôliñ bay tôri iyôn ba: «Hena kwôni ré gey era tôn a ba, bi uwôl yiri añ men, ay gurô tagelê wori woñ temare sari a añ era tôn a.

²⁵ Wôsa kwôni wo gey gemé yiri ba, yiri a mênijn, niñba, kwôni wo uwôl yiri añ wô san na, ôbi a sa upéri hôriñ men.

²⁶ Hena kwôni ré uwoñ anja sa terare a na kêm aña ré mêne merê tu geñ wori ba, na mi a ôbi ré uwoñ bô a ba? Men, na mi a kwôni ré bé aña ré keranjiñ merê tu geñ wori bi wo hen ba?

²⁷ Wôsa nôbi Kema Gawra na hera sa terare a na nañ damñare to Iban men, nañ *manê ka derômarañ a a men, añ i i ba, na sa têbêri sa kôbri nañ jé lêri, jé lêri.

²⁸ Na tu kwôlê a ené ena kelênge hen, perê bijné ka na na, ka pôni a ma ré tô añ bay a gelen nôbi Kema Gawra na bulo hera nañ damñare tijê wô emê iyére tijê.»

17

Tu Jésu bilij yi gay

(Mk 9: 2-13, Lk 9: 28-36)

¹ Wulê jii cêgê menba, Jésu tô si Piyêr nañ *Jak nañ yêni Ja añ ôriñ nañ ci sêd wolé nañ bijné ta sa keram wo yêngi a.

² Kirij bay ka hen na, tu Jésu bilij yi gay tirji a, wôsa tiri jerañnê môn tare to tay iyôn men, bargay kari kôba bilij bôré môn kirij ka perañgi iyôn a men.

³ Kirij bay ka hen na, bay tôri ka subu nañ dî hen gel si *Moyis nañ *Eli era sa iyêl nañ dî.

⁴ Menba, Piyêr

kôliŋ Jésu iyôŋ ba: «Kelma, dô wo na merêŋge na mera. Hena jeré gey ba na lê iyéy gergé subu, pôn tom men, pôn to Moyis men, pôn to Eli a men.» ⁵ Piyêr iyêl ba ya tô menba, kirij̄n ka geri ka peran̄ge kirij̄n so sa têlji ta, menba, tôô gawra ôm bô a kôl iyôŋ ba: «Kwo d̄ebe hen na, na Keman, en piri damaŋ men, ôbi a na yi derê wupê a men, toyêŋge kwôlê kibri a.» ⁶ Kirij̄na bay tôri bay ka subu naŋ d̄i hen toy tô gawra bi wo hen menba, bay herij̄n aŋ di kwiniji tôŋ wôsa harê liji damaŋ. ⁷ Jésu uso ligirji a sa hebeji aŋ kôlji iyôŋ ba: «Harêŋge ré, henan̄ge ta.» ⁸ Kirij̄na bay pô sarji ta menba, bay gel na Jésu a d̄ebé pini mera.

⁹ Bay herbo tôŋ sa keram a menba, Jésu yêge marji kôlji iyôŋ ba: «Kôliŋge kwôni kwôli pelal wo kené gelo hen né kwôy wo nôbi *Kema Gawra na j̄iŋ s̄iŋ kampê.» ¹⁰ Menba, bay tôri engeriri iyôŋ ba: «Wô mi a *bay derê tô tôô to Emen ré kôl Eli a ré hera tumô *Krist kwo Emen dôri hen ba?» ¹¹ Menba, ôbi uwôlji sara iyôŋ ba: «Na tiri, Eli a hera sa panê are kêh hôriŋ naŋ kiniji kiniji. ¹² Nij̄ba, en kelêŋge Eli na hera nij̄, nij̄ba, bay na hôni ré men, bay na liri an̄ga bôrji gey a men, na hen iyôŋ a, bay ré gilij̄n tun nôbi Kema Gawra gusij̄n men hen.» ¹³ Hen dema bay tôri ré hôn wo ôbi ré kôlji na kwôli Ja ôbi lê batêm hen tô.

*Jésu dage tunu to habij̄n sa kema
(Mk 9: 14-29, Lk 9: 37-43)*

¹⁴ Kirij̄na Jésu naŋ bay tôri saji d̄a naŋ kwônê b̄ij̄né nij̄n menba, gawra wo pôni so sa jubu gubari

tôn tumôri a. ¹⁵ Añ kôli iyôn ba: «Kelma, bô tu ña to keman men, wôsa gesemem liri añ gelip tiri gusij damañ men, liri añ ôbi herij bô tare a men, bô kam a a men kwôy kwôy. ¹⁶ Na en ôrij nañ ði ô bij bay tôm nijba, bay nê m berarêri ré.» ¹⁷ Menba, Jêsu kôl iyôn ba: «Kenbay ka ayê bô wonge nañ añ ken mô wô lê habrê hen na, na merê na wô lê nañ ken yôd ba? Men, na têe iyeñ a ené ulê bôn jalê sarñge a ba? Erañge nañ kema bi ben na.» ¹⁸ Menba, Jêsu ône tunu to habij hende to hen nañ néeri menba, hende sép bô kema bi wo hen a, añ ôbi berare kirij bay ka hen. ¹⁹ Menba, bay tôri dôra ligiri a añ kôli iyôn ba: «Wô mi a na niné nê m dagê tunu to habij hende to hen né ba?» ²⁰ Menba, Jêsu uwôlji sara iyôn ba: «Na wô ayê bô wonge wo ðê mera, wôsa na tu kwôlê a ené kelêñge hen, hena ayê bô wonge henañ né ðê mega gusij siwre iyôn hari kôba, kené kôlij keram wo hen: <Dôrij ju ô wolé kirij ka na> kôba ôbi henañ ré dôrij ðiba ani ka ré gelêñge ba ré nañê. [²¹ Nijba, tunu to habij to hen iyôngi hen na, na uwôlê Emen men, jerê yi sa emê a men mera a nê m dagêre.]»

Jêsu hô kôl kwôli temayri men, kwôli jê sé kamñê wori a men

(Mk 9: 30-32, Lk 9: 43-45)

²² Kirijna bay tô Jêsu dap Galilé menba, ôbi kôli bay tôri iyôn ba: «Bay a beren nôbi Kema Gawra bij ðiné, ²³ añ bay a deren, añ sa wôô, añ sa subu tori menba, na jê sé kamñê.» Kirij bay ka hen na, tirji li ña damañ wô kwôlo ôbi kôlji hen.

Têbê wôgê wo bô iyéy Emen a

24 Kirija bay sa bij Kapêrnayôm a menba, *bay enjé wôgê ka iyéy Emen a hen era sa ligi Piyêr a aṅ kôli iyônṅ ba: «*Rabi wonje ba, têbe wôgê wo *iyéy Emen a ré ba?» 25 Menba, Piyêr uwôli sara iyônṅ ba: «Ôbi têbe.» Kirija bay ô ira menba, Jésu ay kwôlê aṅ kôliṅ Piyêr iyônṅ ba: «Na kwôli mi a jeré erem ba? Kilmé ka sa terare a na ba, na si i a têtêji wôgê ba? Na kamniji laba, na kergê dî ba?» 26 Menba, Piyêr uwôli sara iyônṅ ba: «Na kergê.» Menba, Jésu kôli iyônṅ ba: «Iyônṅ ba kam iyére ba têbe ré. 27 Nijba, bi bô bijé ré mène ré na, ô ju ô ulê kuyi bô cér a aṅ kuyê ka tumô ka já beré hen na, ju bôl kayriji aṅ já uné selé to a nême têtê wôgê wom men, kujê men. Ay, ju ôriṅ têtij wôgê wona.»

18

I a na kwo dami bô emê iyére to derômarañ a ba?

(Mk 9: 33-37,42-48, Lk 9: 46-48, 17: 1-2)

1 Kirij bay ka hen na, bay tô Jésu uso dfa jôb a ligiri a aṅ enjereri iyônṅ ba: «I a na kwo dami bô *emê iyére to derômarañ a ba?» 2 Menba, Jésu uwôga kema wo dê sa dîri derôrji a, 3 aṅ kôli iyônṅ ba: «Na tu kwôlê a ené kelêṅge hen: hena kené bul ermé wonje ré aṅ ken yi môṅ kema wo dê bi wo na hen né a men na, ka ulê têtṅge bô emê iyére to derômarañ a ré kwôy. 4 Na ôbi á, kwôni wo ermé wori ré yi môṅ kwo kema wo dê bi wo na hen na, ôbi a yé kwo dami bô emê iyére to derômarañ a. 5 Men, i i wo fu kema wo

dê mega kwo na hen, yiri a wô kibi henen na, na nôbi a ôbi ré beren a yiri a hen men.»

Têriɲ na, na aɲga habiɲ daman

⁶ «Kwôni wo li aɲ biɲé ka iya ka bi bôri san a aɲ yi môɲ kamrê iyôɲ ré heriɲ na, hena bay ré hari keram wo dami a tôri a aɲ bay ré uwôli a bô cér a kôba na aɲga dê gôliɲ gusiɲ to Emen a gili hen hena ôbi ré li kwo iya wôni ré kuriɲ. ⁷ Biɲé ka sa terare a na, mô bô bô emê a wô kibi aɲgaɲ lamê ka gay gay hen. Aɲgaɲ lamê ba, a naɲé ré haji, niɲba, bô emê a kuriɲ sa ôbi lamê gawrê bê a bô têriɲ a hen. ⁸ Hena kôm ley, têm ley a ca lê aɲa jeré li têriɲ na, karji ju bêɲ kelaɲ aɲ ju mô tu geɲ naɲ kunum naɲ merayê dô dé wo jeré ô bô tare to yi naɲ kunu hen naɲ kôbem wôo men, têm wôo men hen. ⁹ A hena ré na tum a lê aɲa jeré li têriɲ na, dôre ju uléɲ kelaɲ, ju mô tu geɲ naɲ kunum naɲ tum pôn dô dé wo jeré ô bô géhên a to na tare to eɲge bariɲ ré hen naɲ tum wôo hen.»

*Gwosoy kwôlo gengiɲ sa demaɲne to ge kay
(Lk 15: 1-7)*

¹⁰ «Berêɲge dô wô wo kwôni maa kelê dîré berê biɲé ka yi môɲ kamrê iyôɲ hen môɲ ani ré, wôsa en kelêɲge, *manê ka derômaran a ka gemji hen na, yi kibi Iban wo derômaran a ta ta wô sarji. [¹¹ Wôsa nôbi *Kema Gawra en era sa terare a na, na wô gôliɲ naɲ biɲé ka ge kay hen.] ¹² Na kwôli mi a kené ermé ba? Hena kwôni ré ôriɲ naɲ gamgê arew aɲ kwo pôn ge kay ba, ôbi a dé tô ka ba tôre denɲgêse kibi denɲgêse hen sa keram a biɲ kwôni gemé aɲ dîɲ yiri ô wogiɲ kwo

pôn bi wo ge kay hen né ba? ¹³ Na tu kwôlê a ené kelênge hen, hena ôbi ré uwopni na, ôbi a lê yi derê damaŋ wô sari dfe tô ka ba tôre dengêse kibi dengêse hen. ¹⁴ Na ôbi á, Ibareŋge wo mô derômaraŋ a hen kôba, ré gey bi kema pôñ nêŋ perê kamrê bay ka hen ré kay ré hen.»

Hena yênem ré li têriŋ ba

¹⁵ «Hena jeré gel yênem ré li têriŋ ba, ju ô kôli pini. Hena ôbi ré toy kwôlê kem a ba, ju hô bôri mega yênem. ¹⁶ A hena ôbi ré toy ré ba, ju hô wogé megam wôni pôñ réba wôô naŋ ju aŋ mega wo magtubu to Emen kôliŋ hen iyôŋ ná, bi kwôlê kêm naŋiŋ tumô biŋé wôô réba subu a. ¹⁷ A hena ôbi ré hô toy ré a sôŋ ba, ken ôriŋ naŋ di tumô églis a. A hena ôbi ré hô toy ré a sôŋ ba, ken bôri na mega ôbi henê Emen né men, môŋ *bay engé wôgê iyôŋ a men. ¹⁸ Na tu kwôlê a ené kelênge hen, aŋga ken ha sa terare a na ba, Emen a harê derômaraŋ a men, ka ken buser sa terare a na ba, Emen a beseré derômaraŋ a a men.»

Uwôlê Emen

¹⁹ «En kelênge hena biŋé wôô perêrŋge a hen sa terare a na, bi bôriŋi pôñ engeriŋ ani kani na, Iban wo mô derômaraŋ a hen a biji are bay ka hen. ²⁰ Wôsa kirina biŋé wôô ley subu ley daŋji naŋ henen na, nôbi ena perêrji a ya men.»

Kwôlo gengiŋ sa kwôni wo kaŋ dé bôri jalê sa megari a

²¹ Piyêr uso da ligi Jêsu a aŋ kôli iyôŋ ba: «Kelma, hena yênené ré lèn habiŋ ba, na dé bôn

jalê sari a têê iyeŋ ba? Têê jurgem ba?» ²² Menba, Jêsu uwôli sara iyôŋ ba: «Na têê jurgem mera ré, niŋba, na têê tôre jurgem kini jurgem dî. ²³ Na ôbi á, emê iyére to derômaraŋ a na, yi môŋ kelma wo gey bi manê kari ré dêŋseri aŋgari ka ré yi kôbriji a hen. ²⁴ Kirija ôbi ay tô deŋsê ari upé kari bay ka hen menba, bay eraŋ naŋ gawra wo ré têbê na milipôn arew bay. ²⁵ Ani ka gawra bi wo hen ré têbiŋ ba naŋ menba, kelma bi wo hen ay tôô bi bay ré pôrji keléŋ ôbi naŋ tamni naŋ kamni naŋ ari upéri kêm aŋ bay ré eraŋ naŋ larirji sa têbiŋ telare hende to hen kêm. ²⁶ Menba, gawra bi wo hen kurij tiŋare tumôri a aŋ kôli iyôŋ ba: <Kelma, bô tu ŋa tiŋê men aŋ na têbem kerê seŋge.> ²⁷ Menba, kelma bi wo hen bô tiri tô lê ŋa a menba, dô telare hende to hen sari a aŋ aŋ dîri ô sari seŋge. ²⁸ Kirija gawra bi wo hen so iyé kelma hen iyôŋ menba, ôbi jimij naŋ megari wo ré biri gursu sak môj menba, ôbi biri yêêri tu temare a aŋ kôli iyôŋ ba: <Já têben telare tiŋê kemnêŋ kemnêŋ.> ²⁹ Menba, megari bi wo hen kurij tôŋ tumôri a aŋ uwôlêri kôl iyôŋ ba: <Bô tu ŋa tiŋê men aŋ na têbem kerê seŋge.> ³⁰ Niŋba, ôbi gey toyé biri ré, aŋ ôriŋ naŋ dî ô uwôli danŋay a kwôy wo ôbi eŋgiŋ telare tori hende to hen kô. ³¹ Menba, kirija megêri gel aŋga ôbi liŋ megari bi wo hen iyôŋ na, yi tu ŋa aŋ bay ô dôriŋ kelma woji aŋga megari ré la hen. ³² Menba, kelma uwôgari aŋ kôli iyôŋ ba: <Ôbi bô habré, wô sômê wo ju sôm san a aŋ en dô telare tiŋê sam a hen na, ³³ jôbi kôba ré jeré beré tu ŋa to megam bi wo hen môŋ kwo nôbi

en bôriŋ tu na tom hen iyôn men ré ba?» ³⁴ Bô kelma tari aŋ ôbi bi bay biri uwôl danŋay a kwôy wo ôbi têtibi telare tori hende to hen kô. ³⁵ Iyôn ba, hena kené dî bôrŋge jal sa megêrŋge a naŋ bôô pôn ré ba, na hen iyôn hende to hen a Iban wo derômaran a hen ré dé bôri jalê sarŋge a ré men.»

19

Kwôlo Jésu gelij bijné gengij sa karijare kurô (Mk 10: 1-12)

¹ Kirija Jésu dôriŋ bijné kwôlê hen iyôn kô niŋ, menba, ôbi hena emê wo Galilé a ô emê wo Judé a cêgi cér wo Jurdê a. ² Kwônê bijné ô tôri a menba, kirij bay ka hen, ôbi berare bay ômpare. ³ Menba, Parisiŋêŋê ka pôni jô kwini aŋ engeriri kwôlê wô sélij bôri kôl iyôn ba: «Tôô tona kôl wo iba ré dagê tamni naŋ bô geyé wori hari ba?» ⁴ Menba, Jésu uwôlji sara iyôn ba: «Na ken dêŋse kwôlo na liŋ bô magtubu to Emen a kôl iyôn ba, ayij tôri kirija Emen dîŋ tô terare na, ôbi dî gawré iba naŋ iyore ré ba?» ⁵ Aŋ ôbi kôl iyôn ba: «Na wôsa bi wo hen aŋa iba ré dé ibari naŋ yori aŋ aŋ dé yiri naŋ tamni. Aŋ bay wôô hen na, a yiji na gawra wo pôni.» ⁶ Mega hen iyôn na, bay na bijné wôô ré niŋ, niŋba, bay yi mega gawra pôn. Na tôri bi wo hen aŋa kwôni ré bisiré aŋa Emen day liŋ kurôŋgi yi wo pôn hen né hen.» ⁷ Menba, bay hô uwôli sara iyôn ba: «A hena ré na hen iyôn menba, wô mi a tôô to *Moyis na ré kôl kirija kwôni ré dage tamni

ba, ré buru magtubu toɲ bê tôre kôbre a ba?»
⁸ Menba, ôbi uwôlji sara iyôɲ ba: «Na wô bô denɲelé woɲge aɲa Moyis na ré ayiɲ tôô bi kené dage yébéɲge hen díba tumô ba na hen iyôɲ né.
⁹ Niɲba, nôbi, en kelêɲge, hena iyore to ré yiɲ naɲ kwôni ré tô aɲa kurôre ré dagere aɲ enɲiɲ to daɲgi na, ôbi yiɲ na yiɲare toɲ têriɲ hen.»
¹⁰ Menba, bay tôri kôli iyôɲ ba: «A hena kwôli enɲé wo iba naɲ iyore ré ôm hen iyôɲ ba, bi enɲé yi naɲ mera ta?»
¹¹ Menba, Jésu uwôlji sara iyôɲ ba: «Na biɲé kêm a nê mê henê bô kwôlê bi wo hen iyôɲ né, niɲba, na ka Tunu yêge sari biji hen a henê.
¹² Wôsa aɲga a jôriɲ gawra enɲé iyore na, tôri kwône, mamê ka pôni na mamê bô yorji men, ka pôni na gawrê a lê a bay ré yiɲ mamê men, ka pôni yi mamê naɲ bô geyé woji aɲ ayiɲ yirji uwôliɲ béré wô *emê iyére to derômaran a a men. Kwôni wo nê mê bê bôri sa kwôlê bi wo hen ba, bi bi.»

Jésu tô kibri sa kamrê ka dê dê a
(Mk 10: 13-16, Lk 18: 15-17)

¹³ Bay eraɲ naɲ kamrê bi Jésu ré uwôl kôbri sarji a men, ré uwôl Emen wô sarji a men. Niɲba, bay tôri nay biɲé bay ka hen.
¹⁴ Menba, Jésu kôlji iyôɲ ba: «Dêɲge kamrê bi era yen a díba ken jôreɲgeji ré, wôsa emê to derômaran a yi gengiɲ sa biɲé ka yi mega kamrê bay ka hen iyôɲ.»
¹⁵ Menba, ôbi uwôl kôbri sa kamrê bay ka hen menba, ôbi ô ta hari niɲ.

Kema mana woɲ ôbi uɲé
(Mk 10: 13-16, Lk 18: 18-20)

16 Kema mana wo pôni uso ligi Jésu a aṅ engereri iyôṅ ba: «*Rabi, na mi ka dôri a ené lê aṅa ené môriṅ tu geṅ naṅ kunun ba?» 17 Menba, Jésu uwôli sara iyôṅ ba: «Wô mi a jeré engeren gengiṅ sa aṅga dôri ba? Emen pôn nêṅ hari a na gawra wo dôri. Hena jeré gey merê tu geṅ ba, ju bi kwôlê sa tôô to Emen a.» 18 Menba, ôbi kôliṅ Jésu iyôṅ ba: «Na tôô to yôṅ ba?» Menba, Jésu uwôli sara iyôṅ ba: «Já deré gawra ré men, já yiṅ yiṅare toṅ têriṅ né men, já gemsê ré men, já piyé kwôlê ré men, 19 já biṅ ibam naṅ yom kwôlê men, já geyé megam mega wo ju geyiṅ yem hen iyôṅ a men.» 20 Menba, kema mana bi wo hen hô kôliṅ Jésu iyôṅ ba: «Tôô hende to hen en li kêṅ niṅ. A na mi a hô ban a sôṅ ba?» 21 Menba, Jésu hô kôli iyôṅ ba: «Hena jeré gey yé gawra wo dôri cerêd ba, ju ô perê ari unêrem kêṅ, ju kelêṅ aṅ ju dî larirji céṅ bay nimré, aṅ já uné ari uné derômaraṅ a aṅ jôbi ju era tôn a.» 22 Kirija ôbi toy hen iyôṅ menba, tiri mêne aṅ ôbi kuriṅ ô ta wôsa ari uné kari mê gaṅ.

23 Menba, Jésu kôliṅ bay tôri iyôṅ ba: «Na tu kwôlê a ené kelêṅge hen, bi ôbi uné ré si bô emê iyére to derômaraṅ a na, iyére gaṅ. 24 En kelêṅge, jambal a sé lew si tu iyom libra gôliṅ ôbi uné bi ré si bô *emê iyére to Emen a.» 25 Kirija bay tôri toy hen iyôṅ menba, dê sarji aṅ bay kôl iyôṅ ba: «Hen iyôṅ ba, i a uné gelê ba?» 26 Menba, Jésu bôriṅ aṅ kôliṅ iyôṅ ba: «Tu gawré ba, na aṅga gawra a nêṅmê lê ré, niṅba, Emen nêṅmê lê are kêṅ.»

19:19 19: 19 Sé nô 20: 12-16, Détéronôm 5: 16-20, Lébitik 19: 18

²⁷ Menba, Piyêr kôli iyôn̄ ba: «Ju gel, nini d̄éj̄ ari upérni kêm aṅ nini era tôm, a hen ba, kwoni nibay ba a yé iyeṅ ba?» ²⁸ Menba, Jésu uwôli sara iyôn̄ ba: «Na tu kwôlê a ené kelêṅge hen, kirija nôbi *Kema Gawra na sa erê merê sa gagay kenare woṅ hini emê wuṅê sa terare to kôrbi a hen na, kenbay ka môj kibi wôô ka na ken ô tôn a hen kôba, ka sa merê sa gagay kenare woṅge a hen iyôn̄ men, wô jerê kwôlê sa tô môj wo *Israyêl wo môj kibi wôô hen men. ²⁹ Aṅ i i wo d̄oṅ iyére tori men, yêneri kaṅ yébé naṅ kaṅ im̄nê men, d̄oṅ ibari naṅ yori men, kamni men, sa terare tori men aṅ a men wô san na, ôbi a hô upé are bay ka hen têê arew hôriṅ men, a merê tu geṅ naṅ kwini a men. ³⁰ Bijné kwône ka nà ná ka tumô hen na, haw hen, na bay a yé bay cêgê men, bay cêgê ka haw hen, a herê yé bay tumô men.»

20

Bay jé ka bô yagê tijaḍor a

¹ «*Emê iyére to derômaran̄ a yi némiṅ môj̄ ôbi iyéy yagê tijaḍor wo jô kirij̄ ô wogé bijné bi ré ô liri jé iyôn̄. ² Bay bijn̄ naṅ bay jé kari bay ka hen mega wulé pôn ba, ré na naṅ selé pôn a men, menba, ôbi biji bay ô bô yagê haji nij. ³ Tare uwoy d̄ê menba, ôbi si tu wolé menba, gel bijné kaṅ bay wogé jé ka d̄an̄gi ka uwon̄ji jé ré aṅ môrji seṅge d̄éj̄ iyôn̄ hen. ⁴ Menba, ôbi kôlji iyôn̄ ba: «Erêṅge tô megêr̄ṅge bay jé a yaṅ aṅ na sa têbêṅge naṅ tô geréri.» ⁵ Menba, bay ô tô megêr̄ji bay jé a haji nij. Ôbi iyéy yagê bi wo

hen hô so nô naɲ tu tare men, tare to bôy kôbre a men menba, ôbi uwôɲ bɪné menba, kôlji na mega wo ré kôlij ka tumô hen iyôɲ men. ⁶ Kirɪna ôbi hô so naɲ perare burgôm menba, ôbi uwôɲ bɪné ka pôni ka môrji seɲge dɛɲ iyôɲ menba, ôbi eɲgeriji iyôɲ ba: <Wô mi a kené ô lê jé kemnêɲ né ba?> ⁷ Menba, bay uwôli sara iyôɲ ba: <Nini uwôɲ jé ré aɲa niné dɛbɪɲ seɲge hen.> Menba, ôbi hô uwôlji sara iyôɲ ba: <Erêɲge bô tɪɲaɔɔr tɪjê.> »

⁸ «Kirɪna tare ta kuriɲ niɲ menba, ôbi iyéy tɪɲaɔɔr hende to hen uwôga mana wori woɲ ôbi berê sa jé hen, bi ré uwôgaji aɲ ré têbiji ayɪɲ tô sa ka ré sa cêgê kwôy saɲ sa ka ré sa tô kirɪɲ a. ⁹ Bɪné ka ré era bô yagê perare burgôm hen kôba bay têbiji selé pôn pôn. ¹⁰ Ka ré era tô kirɪɲ hen na, erem mega wo ciré upé dɛ ka ré sa tu tare hen, niɲba, bay têbiji na selé pôn pôn hende to hen men. ¹¹ Kirɪna bay uwôɲ selé pôn pôn hen iyôɲ menba, bôrji mêne sa ôbi iyéy tɪɲaɔɔr a. ¹² Aɲ bay kôl iyôɲ ba: <Kamaɲ ka era cêgê hen li jé na tare pôn nêɲ hare menba, ju têbiji némɪɲ naɲ nibay ka niné era tô kirɪɲ aɲ tare uwoyéni men, nini merêne damaɲ a men hen ba?> ¹³ Menba, ôbi uwôlij kwo pôni sara iyôɲ ba: <Melaɲnen, nôbi en lêm habɪɲ né, wôsa nana bɪɲ sara wo ené têbêɲge tu tare pôn ba selé ré selé pôn pôn ré ba? ¹⁴ Eɲge selé tom to pôn hen aɲ ju ô erê wom ham niɲ. Kwo era cêgê hen kôba, na biri na selé pôn môɲ kwo en bem hen iyôɲ men. ¹⁵ Aɲga en gey lê naɲ ari upéren ba na liɲ né ba? Wô mi a jéré li terbére sa aɲga dôri ka

en li hen ba? ¹⁶ Na ôbi á, ka era cêgê ré yé bay tumô men, bay tumô a yé bay cêgê men hen.> »

Jésu hô kôli kwôli temayri men, kwôli jê sé kampê wori a men

(Mk 10: 32-34, Lk 18: 31-34)

¹⁷ Kirîna Jésus ô díré erê Jérusalêm a naɲ bay tôri ka môj kibi wôô hen menba, ôbi kôlji geré iyôn ba: ¹⁸ «Ken toy, nana erênge na Jérusalêm a hen, aɲ bay a beren nôbi *Kema Gawra bij damné kaɲ bay bê kwôbe men, bay derê tô tôô to Emen a men, aɲ bay a dên kwôlê woɲ temare san a. ¹⁹ Men, bay a nôgen bij bijé ka na Jubnê ré hen men, bay a ayren men, bay a sên naɲ tinêre men, bay a béren sa gurô tagelê aɲ na ma aɲ sa wôô, subu tori menba, na jê sé kampê.»

Aɲga yoo si Jak naɲ Ja uwôlij Jésus

(Mk 10: 35-45, Lk 22: 25-27)

²⁰ Yoo kam Jébédé era ligi Jésus a naɲ kamne aɲ hende cubu gubare tumôri a aɲ engereri kwôlê.

²¹ Menba, ôbi kôle iyôn ba: «Me gey na mi ba?» Menba, hende uwôli sara iyôn ba: «Kammen ka wôô na na, en gey bi kwo pôn ré sa mô sa kôm woɲ gusurô a men, kwo pôn ré sa mô sa kôm woɲ maa a men bô emê iyére tom a.» ²² Menba, Jésus uwôlji sara iyôn ba: «Aɲga ken engere hen ba, ken hôn dô bi ba? Ka nê mê yê kam kaɲ bô emê ka na yê hen ba?» Menba, bay uwôli sara iyôn ba: «Niɲa nê mê yê seɲge.» ²³ Menba, ôbi uwôlji sara iyôn ba: «Ka yê kam kaɲ bô emê ka na yê hen haɲge, niɲba, kwoɲ merê sa kôbi woɲ gusurô a men, kwoɲ ma a a men na, na nôbi a

gengé ré, niɲba, na Iban a gengé kirij̄n wô biɲé kari ka ôbi na bu sa têrji niɲ hen.»

²⁴ Kirij̄na bay tôri ka ba môj hen toy kwôlê bi wo hen menba, bôrji tarji sa megêrji bay ka wôô hen. ²⁵ Menba, Jêsu uwôgeji ða kwari a aɲ kôlji iyôɲ ba: «Ken toy, kilmé ka sa terare a na ôm sa biɲé kaji men, biɲé ka damné kôba gôlij̄n sarji a men. ²⁶ Niɲba, kenbay ba bi yi hen iyôɲ perêrɲge a ré. Perêrɲge a hen aɲa kwôni ré gey yé kwo dami ba, bi yi mana woɲge men, ²⁷ kwo gey yé kwo tumô ba, bi yi lema woɲge men. ²⁸ Na hen iyôɲ a, nôbi Kema Gawra ené era sa terare a na, na wo biɲé ré yi manê kaɲê ré, niɲba, na wô yé mana woji men, ayê yen biɲ temare têbiɲ sa biɲé ka kwôni a men.»

*Jêsu biɲ bay tu tiɲ wôô gel kirij̄n
(Mk 10: 46-52, Lk 18: 35-43)*

²⁹ Kirij̄na Jêsu naɲ bay tôri ði Jérïko aɲ ô ta menba, kwônê biɲé kôbe tôri. ³⁰ Bay tu tiɲ wôô mô bêɲgê geré aɲ toy wo ré na Jêsu a ré erê hen, menba, bay kôl kaɲ a iyôɲ ba: «Bô tu ɲa toni men, Kelma, *kuɲga kelma Dabid.» ³¹ Kwônê biɲé nayji aɲ kôlji ré wôm tôɲ, menba, bay hô kôl naɲ néerji a iyôɲ ba: «Bô tu ɲa toni men, Kelma, kuɲga kelma Dabid.» ³² Menba, Jêsu ðebu tôɲ, aɲ uwôgaji aɲ kôlji iyôɲ ba: «Na mi a kené gey bi ené li bêɲge ba?» ³³ Menba, bay uwôli sara iyôɲ ba: «Kelma, niné gey gelé kirij̄n.» ³⁴ Menba, Jêsu bô tu ɲa toji aɲ hebe tirji aɲ kirij̄n bay ka hen na, bay gel kirij̄n sél aɲ ô tôri a.

21

Jésu si bô Jérusalêm a

(Mk 11: 1-11, Lk 19: 28-40, Ja 12: 12-19)

¹ Kirîna Jésus naŋ bay tôri saji dâ naŋ Jérusalêm menba, bay sa biŋji Bêtpajé si kwa Keram wo Olibiyé, ² menba, Jésus jé bay tôri wôô aŋ kôlji iyôn ba: «Erêŋge iyére to tumôŋge a hen aŋ ka upé kura hariŋ tôn naŋ kemare kware a, bisirêŋgeji ken eraŋ ben. ³ Hena kwôni ré engerêŋge ba, ken kôli iyôn ba: <Na Kelma a geyé.> Menba, bay a dêŋge ka eraŋ senge.» ⁴ Are bay ka hen yi hen iyôn, bi kwôlo *ôbi kibi Emen na kôl hen na, ariri ré lij. Ôbi na kôl iyôn ba:

⁵ «Kôlîŋge biŋé ka Siŋô iyôn ba:
Gel, Kelma woŋge era upéŋge hen ya.

Na gawra wo kalêri jal aŋ dâya sa kura naŋ kemare tôre a.»

⁶ Menba, bay ô aŋ liji mega wo Jésus ré kôlji hen iyôn. ⁷ Bay ô eraŋ naŋ kura hende to hen naŋ kemare menba, bay bi bargay kaji cêgere a aŋ Jésus dâya merê sara. ⁸ Menba, biŋé kwône tô bargay kaji bi tô geré wo ôbi dâ ôriŋ ya hen men, ka pônî piya kôbi gurô sa bi ya a men. ⁹ Kwônê biŋé bay ka hen ka pônî ka ge tumô men, ka ba cêgê men aŋ bay kaarê gura ôm iyôn ba: «Hosana, heramê yi wô sa *kuŋga kelma Dabid, terê kibi yi wô sa kwo era naŋ hini Kelma hen men, heramê yi wô sa kwo mô ta dên derômaran a hen a men.» ¹⁰ Kirîna Jésus sa biŋ Jérusalêm menba, biŋé ka Jérusalêm a kêm sun aŋ bay

engere iyôn ba: «Gawra bi wo hen na i ba?»
 11 Menba, kwônê ðiné ka ré bari hen uwôlji sara
 iyôn ba: «Na Jésu wọn ôbi kibi Emen wo Najarêt
 bô emê wo Galilé a.»

Jésu ô bô iyéy Emen a

(Mk 11: 15-19, Lk 19: 45-48, Ja 2: 13-22)

12 Jésu si derô haba wo *iyéy Emen a menba,
 ôbi dage ðiné kêm ka eraṅ naṅ anṅaṅ gara hen
 men, ka era wô kelé are a men hen. Men,
 ôbi nôgerê tabel to bay kerangê gursu naṅ ari
 merê ka bay dére derare gara hen hee a men.

13 Menba, ôbi kôlji iyôn ba: «Bay li bô magtubu
 to Emen a kôl iyôn ba: <Iyére tîné a yé iyéy uwôlê
 Emen.> Menba, kenbay ken ayre lip̄ kini merê
 bandi.» 14 Kirij̄ bay ka hen na, bay tu tîj̄ naṅ
 bay moré eraji ligiri a bô iyéy Emen a aṅ ôbi
 berariji. 15 Niṅba, damné kaṅ bay bê kwôbe naṅ
 *bay derê tô tô to Emen gelji anṅa dê sa kirij̄
 ka Jésu li kêm hen men, toy kamrê ka bi gura
 bô iyéy Emen a kôl iyôn ba: «Hini emê yi wô
 sa kuṅga kelma Dabid» hen a men, menba, bôrji
 mène. 16 Menba, bay kôlij̄ Jésu iyôn ba: «Ju toy
 kwôlo bay kôl hen ba?» Menba, ôbi uwôlji sara
 iyôn ba: «Ew, en toy dô. Niṅba, na ken dênse
 kwôlo na lip̄ bô magtubu to Emen a kôl iyôn ba:
 <Na ju li aṅ kamrê ka dê dê naṅ kaṅ kibi kuba
 na heramem hen né ba?> » 17 Menba, ôbi ðiji aṅ,
 aṅ si ô, aṅ ô wulê Bétani.

Tôgôre to yére naṅ aṅ Jésu tômne

(Mk 11: 12-14,20-24, Lk 13: 6-9)

18 Tô kirij wo bay hena Bétani ciré her a Jérusalêm a menba, kurôn li Jésus. 19 Ôbi gel tógôre to ðebe bêngê geré menba, ôbi ô ða ðiré karê yêre emê nijba, ôbi uwôn na mare mera. Menba, ôbi kôlij tógôre hende to hen iyôn ba: «Ma yê cêgê ré nij yôd.» Menba, kirij bay ka hen na, tógôre hende to hen hay. 20 Kirijna bay tôri gel hen iyôn menba, tiniji ge kay aŋ bay kôl iyôn ba: «Na iyeŋ a tógôre hende ré hay lew hen iyôn ba?» 21 Menba, Jésus uwôlji sara iyôn ba: «En kelêŋge na tu kwôlê: hena kené meremné sa ayê bôô woŋge a ré ba, na aŋga ken gel sa tógôre a hen, a kené lê mera ré nijba, hena kené kôlij keram wo hen <Dô yem ju ô kurij bô cér a> kôba, ariri a lij. 22 Hena kené bi bôrŋge sa Emen a ba, aŋga yôn yôn ka ken uwôli ba, ka upé.»

*Tôô to Jésus lij are kê m hen ba, na i a biri ba?
(Mk 11: 27-33, Lk 20: 1-8)*

23 Jésus ô derô haba wo iyéy Emen a ô dôrij bijé kwôlê menba, damné kaŋ bay bê kwôbe naŋ surjê eraji ligiri a aŋ kôli iyôn ba: «Na i a bem tôô hende to ju lij are kê m hen ba?» 24 Menba, ôbi uwôlji sara iyôn ba: «Nôbi kôba na engerêŋge kwôlê pôn men, hena kené uwôlen sara dema ené kelêŋge na ba i a ben tôô hende to en lij are bay ka kê m hen ba men. 25 Batêm to Ja na lij bijé hen na, na hena na derômaraj a laba, na ligi gawrê a ði ba?» Menba, bay narij perêrji a kôl iyôn ba: «Hena nana kôl ré hena na derômaraj a ba, ôbi a kelê wô mi a na nana bi bôrna sari a ré ba? 26 A hena nana kôl ré hena

na ligi gawrê ba, nana hôn dô wo bîné ré geyé ré, wôsa bay bô Ja mega ôbi kibi Emen iyôn.»
²⁷ Menba, bay kôlij Jêsu iyôn ba: «Nini hôn né.»
 Menba, ôbi kôlji iyôn ba: «Iyôn ba, nôbi kôba, na kelênge na nañ tôô to yôn a ené lij are bay kêm hen né men.»

Kwôlo gengij sa kam gawra ka wôô hen

²⁸ Jêsu hô kôlji iyôn ba ermênge sa kwôlo na kelê hen: «Gawra wo pôni nañ kamni wôô, menba, ôbi kôlij kwo suri iyôn ba: «Keman, kemnêñ jôbi ju ô bô tînađor a.»²⁹ Menba, kemari bi wo hen kôli iyôn ba: «Na erê ré, baba.» Sem cêgê menba, ôbi hô erem sa kôli bi wo hen a, menba, ô bô tînađor a.³⁰ Ibarji kôlij ôbi cêgeri na mega bi wo ôbi ré kôlij kwo suri hen iyôn men. Nijba, kemari wo cêgê hen kôli iyôn ba: «Na erê, baba.» Menba, ôbi ô ré men.³¹ Hen ba, kami gawra bay ka wôô hen na, na kwo yôn a lê tôô ibari ba?» Menba, bay uwôli sara iyôn ba: «Na kwo tumô hen.» Menba, Jêsu hô uwôlji sara iyôn ba: «Na tu kwôlê a ené kelênge hen, *bay engé wôgê nañ bay yij yijare toñ têrij a sé bô *emê iyére to Emen a tumôrñge.³² Wôsa Ja ôbi lê batêm era sa gelênge geré woñ derôre, menba, ken bi bôrñge sari a ré nijba, na bay engé wôgê nañ bay yij yijare toñ têrij a bê bôrji sari a đî. Ken hôn are bay ka hen dô a men, nijba, ken bul cêgerñge bij têrij ré wô bij bôrñge sari a ré.»

Bay gemé tînađor ka habijnê

(Mk 12: 1-12, Lk 20: 9-19)

³³ Na hô kelênge gwosoy kwôlo đangî a sôn:
 «Gawra wo pôni na ôbi iyéy yagê tînađor, ôbi ay

haba woŋ gerem sara men, pi iyom wô uwôriŋ yêre men, li iyére toŋ gemé yagê bi wo hen sara. Ôbi biŋ bay yagê tiŋador yagê wori bi wo hen aŋ bay têbri naŋ geserê geserê aŋ dîŋ yiri ôriŋ kergare. ³⁴ Kirîna kibi kelanê terê tiŋador hende to hen, ba ða niŋ menba, ôbi jé manê kari ligi ðiné bay ka hen a bi ré ô engé kwa yê tiŋador hende to hen eraŋ biri. ³⁵ Kirîna bay jé bay ka hen saji menba, bay gemé yagê tiŋador hen, pôrji manê ka ôbi iyéy tiŋador hende to hen, aŋ bay sê kwo tumô men, bay duu kwo jôgîŋ wôô men, bay gôbe kwo subi duu naŋ keram men. ³⁶ Menba, ôbi iyéy tiŋador hende to hen hô jé manê kari ka ðaŋgi kwône ðê ka ré tumô hen aŋ menba, ðiné bay ka hen pôrji sê men, duu ka pôni a men mega wo bay ré liŋ ka tumô hen iyôŋ sôŋ. ³⁷ Gerŋéri menba, ôbi iyéy tiŋador bi wo hen jé kemari woŋ bôri yirji a aŋ kôl iyôŋ ba: «Ôbi ba, bay a kemnaŋ tini tô.» ³⁸ Niŋba, ðiné bay ka hen gelji kemari menba, bay kôl iyôŋ ba: «Na ôbi emê cibré ibari ôbi a na, eraŋge na deréŋgeri aŋ na baŋge naŋ aŋga cibré ibari a hen kê.m.» ³⁹ Menba, bay biri ôriŋ kelaŋ naŋ yagê tiŋador aŋ diiri. ⁴⁰ Hen ba, kirîna ôbi iyéy tiŋador hende to hen hera ba, a liŋ ðiné bay hen iyeŋ niŋ ba?» ⁴¹ Menba, bay uwôli sara iyôŋ ba: «Ôbi a deré ðiné kaŋ bay bô habré bay ka hen aŋ ôbi a biŋ ka ðaŋgi yagê bi wo hen aŋ kini terêre a ba, bay a biri yêre men.» ⁴² Menba, Jêsu kôlji iyôŋ ba: «Na ken dêŋse kwôlo na liŋ bô magtubu to Emen a hen né ba? Bay na kôl iyôŋ ba:

«Keram bi wo bay dé iyére na kapni hen na, ôbi a hô yé keram woñ dé tô iyére. Na Kelma a lê are bay ka hen añ na aña dami gañ.»

⁴³ Na ôbi wo hen aña ené kelênge, emê iyére to Emen, a dôriñ kôbrenge a añ añ bay a biñ tô yé wo ðaŋgi wo a bê kwôlê sa aña gengiñ sa emê iyére hende to hen. [⁴⁴ Kwôni wo yôn yôn wo kuriñ sa keram bi wo hen na, gerñéri a tiñ men kwo keram bi wo hen kuriñ sari a ba, a hederéri men.]»

⁴⁵ Kirijna damné ka bay bê kwôbe nañ Parisiñêñê toy gwosoy kwôlê bi wo hen iyôn menba, bay hôn wo Jésu ré kôl gengiñ na sarji.

⁴⁶ Menba, bay woge geré wo ciré ßeréri, niñba, bay hariñ kwônê ßiñé wôsa ßiñé bay ka hen, bô Jésu mega ôbi kibi Emen iyôn.

22

Gwosoy kwôlê gengiñ sa gerê iyére (Lk 14: 15-24)

¹ Jésu hô ay gwosoy kwôlo ðaŋgi añ kôlji iyôn ba: ² «*Emê iyére to derômarañ a yi môñ kelma wo ßu sa tê gerê iyére to kemari iyôn. ³ Ôbi jé bay jé kari ré ô uwôgera ßiñé ka ré era kini gerê iyére hende to hen a menba, ßiñé bay ka ôbi jé uwôgêji hen kañ era. ⁴ Ôbi hô jé bay jé ka ðaŋgi ré hô ô kôliñ ßiñé ka ré era kini gerê iyére a hen, iyôn ba, emê ré liñ kô tôn niñ, wôsa en duu na kelbê nañ uré ka uwoseré añ emê liñ kô tôn

21:42 21: 42 Kurôn kibé 118: 22,23 **21:44** 21: 44 Daniyel 2: 44,45, Esay 8: 14

nij, erange bi na sa emênge. ⁵ Bijné ka bay jé uwôgêji hen na, bay kaŋ uwôgê bi wo hen kibi bay jé aŋ kwo pôni ô bô yagê wori a men, kwo pôni ô wô lê jenga tori men. ⁶ Ka pôni pôrji bay jé bay ka hen sêji aŋ derji. ⁷ Bô kelma bi wo hen tari aŋ ôbi jé asgarŋê kari ô deré bay deré temare bay ka hen men, uwoyrij sa iyérji a men. ⁸ Menba, ôbi kôlij bay jé kari iyôn ba: «Emê lij kô nij, nijba, bijné ka ené uwôgeji hen kaŋ sa. ⁹ Erênge jêrê geré aŋ bijné ka, ka upéji ba, ken kôlji ré era kini gerê iyére a na.» ¹⁰ Menba, bay jé ôrji tô geré aŋ kôlij bijné kêm ka bay uwonji hen ré eraji kini gerê iyére a aŋ bô iyére wôn jê jê ta. Perê bijné bay ka bay uwôgaji hen na, bay bô habré ya men, bay bô derê kôba ya men.»

¹¹ «Kelma era ira ðiré sa gelé bijné ka ré mô kibi emê kini gerê iyére a hen, menba, ôbi gel gawra wo pôni wo dôba bargay kari kaŋ erê kini gerê iyére a ré hen, ¹² menba, kelma kôli iyôn ba: «Melapnen, ju dôba bargay kam kaŋ erê kini gerê iyére a ré menba, ju li iyeŋ a jeré sa na ba?» Menba, gawra bi wo hen uwôn kwôlê woŋ kelé ré. ¹³ Menba, kelma kôlij manê kari iyôn ba: «Beréngiri ken haarê têri naŋ kôbri aŋ ken ôrij ô ulê nô dilemne a. Na kirij ka bijné sômniŋ men, ômiŋ kaŋniji mêêrê mêêrê ya men hen.» ¹⁴ Na ôbi á, bay ré uwôgê bijné kwônê, nijba, bay a perê na cõb iyôn mera.»

Têbê wôgê wo Sésar

(Mk 12: 13-17, Lk 20: 20-26)

¹⁵ Menba, Parisiŋêŋê ô ermé na ba, ciré lê iyeŋ a, ciré beré Jésu sa kwôli kelêri a ba? ¹⁶ Menba,

bay jé bijné kaji naŋ ka *Hérôd ô ligi Jésu a aŋ kôli iyôn ba: «*Rabi, nini hôn wo kwôlo jeré kôl hen na, ré na tu kwôlê men, ju gelij bijné kwôlê woj tiri wo Emen gey hen a men, wôsa jôbi na, ju harij kwôlo bay kôl gengij sam hen né men, ju dô tu kwôni ré a men. ¹⁷ Iyôn ba, ju kelêni kwôlo bôm a nija toyé: Têbij kelma wo dami Sésar wôgê ba tôô tona gey hare ba?» ¹⁸ Jésu hôn ermé woji wo habij bi wo hen tumô nij aŋ uwôlji sara iyôn ba: «Kenbay ka kebrenge wôô wôô hen, wô mi a kené sélen hen iyôn ba? ¹⁹ Benge selé to bay têbij wôgê hen pôn na na gelé.» Menba, bay eraŋ naŋ selé pôn sa gili. ²⁰ Menba, ôbi kôlji iyôn ba: «Sa gawra naŋ aŋga bay dī yi selé hende to hen to na ba, gengij na sa i ba?» ²¹ Menba, bay uwôli sara iyôn ba ré gengij na sa kelma wo dami Sésar. Menba, ôbi kôlji iyôn ba: «Iyôn ba, aŋga na ka Sésar ba, ken bij Sésar men, ka na ka Emen ba, ken bij Emen.»

²² Kwôlo Jésu kôlji hen na, dē sarji aŋ bay dīri aŋ ô ta.

*Sadusiñêñê engerij Jésu kwôli jê sé kampê
(Mk 12: 18-27, Lk 20: 27-40)*

²³ *Sadusiñêñê kôl bijné ka ma ré jê sé kampê ré. Wulê bi wo hen na, bay eraji ligi Jésu a aŋ engeriri kwôlê kôl iyôn ba: ²⁴ «Rabi, tôô to *Moyis na kôl iyôn ba: <Hena bijné ré wôô tô yêni pare a aŋa kwo pônî ré ma dī tamni cêgeri a baa yê kema naŋ tu ba bi yêni wo ré baa cêgeri a hen ré enje aŋ ré yêñ kamrê bij yêni wo ma hen.> ²⁵ Aŋ mega wo sa iyére toni a na, bijné

ka pônî na jurgem tô yêñîpare a, menba, kwo iyêri enge iyore bay yê ré tô menba, ôbi ma ðere cêgiri a, yêni woñ ôbi cêgeri enne. ²⁶ Menba, ôbi kôba ma ðere cêgeri a men, ôbi cêgeri wori kôba, na hen iyôn hende to hen kwôy wo ðîné bay ka jurgem tô yêñîpare a hen maji kêm. ²⁷ Sem cêgeriji a menba, iyore hende to hen kôba, ma men. ²⁸ Mega wo yi hen iyôn hen ba, wulê wo ðîné ka ma a sa jê sé kampê hen na, kwo yôn a na kurôre pôn ba? Wôsa bay jurgem toji hende to hen, na na kwôrñêre.» ²⁹ Menba, Jêsu uwôlji sara iyôn ba: «Kwôli kelêñge sanjîñ nap ken nono. Wôsa ken hôn kwôlo yi bô magtubu to Emen a hen ré men, ken hôn ibé iyêrê wo Emen né a men. ³⁰ Wôsa wulê wo ðîné ka ma a sa jê sé kampê hen na, impê a engé yébé ré men, yébé a engé impê ré a men, wôsa bay a yé môñ manê ka Emen derômaran a iyôn mera. ³¹ Kwôlo gengîñ sa jê sé kampê wo ðîné ka ma hen ba, ken ðênse kwôlo Emen na kelêñge hen né ba? Ôbi na kôl iyôn ba: ³² <Ena Emen wo si *Abraham, Isak nap Jakwôb tebe hen.> Bîné ka ma na, tebe Emen né, nijba, na ka mô tu geñ a tibri ði.» ³³ Bîné ka ðebu ya an toy kwôlo Jêsu kôl hen na, ðê sarji.

Tôô to Emen kêm hen na, to yôn a ðê megêre ba?

(Mk 12: 28-34, Lk 10: 25-28)

³⁴ Kirîna Parisîñêñê toy wo Jêsu ré ßu kibi Sadiusîñêñê hen iyôn menba, bay ðan sarji an ôrji upé Jêsu. ³⁵ An kwo pônî perêrji a na ôbi derê tô tôô to Emen wo pônî engerîñ Jêsu kwôlê wô

sélij bôri kôl iyôn ba: ³⁶ «Rabi, tôô to dami dê megêre ba na to yôn ba?» ³⁷ Menba, Jésu uwôli sara iyôn ba: «Já peré Kelma wom Emen naɲ bô pôn men, naɲ tunum kê m men, naɲ ermé wom kê m a men. ³⁸ Na tôô to tumô to dê megêre a hen. ³⁹ To daɲgi to némij naɲ to tumô hen a na: Gey megam mega wo ju geyij yem hen iyôn men. ⁴⁰ Tôô hende to wôô hen na, ay tôô to ba hen naɲ kwôlo bay kibi Emen na kôl hen kê m bô nij.»

Krist, kwo Emen dôri hen na kuɲga kelma Dabid ba?

(Mk 12: 35-37, Lk 20: 41-44)

⁴¹ Cêgê menba, Jésu engerij Parisijêpê ka daɲ kwari a hen kwôlê kôl iyôn ba: ⁴² «Na kwôli mi a kené erem sa *Krist, kwo Emen dôri hen a ba? Ôbi na kuɲga i ba?» Menba, bay uwôli sara iyôn ba: «Ôbi na *kuɲga kelma Dabid.»

⁴³ Menba, Jésu kôlji iyôn ba: «Iyôn ba, wô mi a Tunu toɲ hendi bô bôrê na ré bij kelma Dabid uwôgeri <Kelma>, aɲ kôl iyôn ba:

⁴⁴ <Kelma Emen na kôlij Kelma wujê iyôn ba: «Sa mô kôben woɲ gusurô.

Kwôy wo na bij bay barem a yé aɲgaɲ sêlê têt.»

⁴⁵ A hena kelma Dabid ré uwôgeri <Kelma> ba, a lê iyeɲ a ôbi ré yé kuɲgari sôn ba?»

⁴⁶ Menba, kwôni nê m ulêri kwôlê wôni sara ré. Ayij tôri wulê bi wo hen na, kwôni woge wô engerij Jésu kwôlê ré nij.

22:37 22: 37 Détéronôm 6: 5 **22:39** 22: 39 Lébitik 19: 18

22:44 22: 44 Kurôn kibé 110: 1

23

Lênge môñ kwo Parisijênê nañ bay derê tô tôô to Emen liñ hen iyôn né

(Mk 12: 38-39, Lk 11: 43-46, 14: 7, 20: 45-46)

¹ Jésu kôliñ kwônê ñiné nañ bay tôri iyôn ba:
² «*Bay derê tô tôô to Emen nañ Parisijênê na, na bay derê tô tôô to Emen to *Moyis. ³ Iyôn ba, ken biñgeji kwôlê men, kwôlê kêm wo bay kelênge hen na, ken li ariri a men, niñba, bi jé lêrenge yi môñ kwoji hen iyôn né, wôsa bay kôl kwôlê menba, bay ba, li ariri ré men. ⁴ Bay pô aña néy néy ñiñ ñiné sarji a, menba, bay ba, hebe ani nañ kema kôbriji iyôn né kwôy. ⁵ Men, are kêm ka bay li hen na, na wô geliñ yirji tu ñiné a mera. Añ aña bay ha wô uwôliñ Emen hen na, bay li dami ñé ka ñiné kêm. Men, bargay kaji ka bay tôbe hen kôba, bay ñi kibriji yêñné ñé ka ñiné kêm a men*. ⁶ Kini emê are a men, bô *iyéy ñanare a a men na, bay gey na merê tumô ñiné ñi. ⁷ Men, bay gey na wo ñiné ré liji dosé tu wolé a men, bay ré uwôgerêji <*Rabi> men hen. ⁸ Niñba, kenbay ba, ken ñi kwôni uwôgêñge <Rabi> ré, wôsa Rabi woñge na pôn hari, añ kenbay kêm kena yêñé. ⁹ Men, kwôni wo sa terare a na ba, ken uwôgeri <ibarni> ré, wôsa Ibarenge na pôn nêñ hari ôbi a merê derômarañ a. ¹⁰ Men, ken bi kwôni uwôgêñge <ôbi derê tumôrni> ré, wôsa ôbi derê tumôrñge na pôn

23:5 23: 5 Sé nô 13: 9,16, Kwônê ñiné 15: 37-41 * **23:5** 23: 5 Kwo Jubnê ba, bay li kwôlo Emen bi wo hen bô kam magtubu to ñé ñé a añ lêgere nañ ariñ. Añ kirija bay ca uwôlê Emen na, bay ha kibi bisiniji a men, tô kôbriji a.

nêḡ hari, ôbi a na *Krist, kwo Emen dôri hen.
¹¹ Kwôni wo na kwo dami perêrnge a na, ôbi a na mana wonge. ¹² Wôsa kwôni wo gey derê sari ta ba, bay a herañ naḡ đĩ tōḡ, niḡba, kwo dôbe sa ba, bay a biri a derê sari ta men.»

Jésu nay bay derê tô tôô to Emen naḡ Parisiḡnêḡ wô jé lêreji

(Mk 12: 40, Lk 11: 39-52, 20: 47)

¹³ «Kenbay bay derê tô tôô to Emen naḡ Parisiḡnêḡ kaḡ bay kelê kwôlê kebrenge wôô wôô hen, gusiḡ yi wô sarḡge, wôsa ken lugu kibi geré *emê iyére to derômarañ a jôriḡ biḡné, menba, ken gey erê bô ré men, ken jôriḡ ka đañgi sé bô a a men.»

[¹⁴ «Kenbay bay derê tô tôô to Emen naḡ Parisiḡnêḡ kaḡ bay kelê kwôlê kebrenge wôô wôô hen, gusiḡ yi wô sarḡge wôsa ken lam yébé kaḡ mamê enḡiḡ iyére toji men, ken uwôl Emen ta ta na đéḡ iyôḡ wô tu biḡné mera a men. Na ôbi á, bay ré jerê kwôlê sarḡge a damañ hen.»]

¹⁵ «Kenbay bay derê tô tôô to Emen naḡ Parisiḡnêḡ kaḡ bay kelê kwôlê kebrenge wôô wôô hen, gusiḡ yi wô sarḡge wôsa ken gôr bô cér naḡ sa terare wô wogé biḡné bi ré bi bôrji sa tôô tonḡge a, aḡ kirija ken uwôḡ kwôni niḡ menba, ken liri ôbi yi na kwo a erê bô tare a gelénge aḡ sôḡ.»

¹⁶ «Kenbay bay derê tumô kirija kaḡ bay tu tiḡ hen gusiḡ yi wô sarḡge, wôsa ken kôl iyôḡ ba: <Hena kwôni ré dusu yiri naḡ *iyéy Emen ba, ré li ani ré, niḡba, hena kwôni ré dusu yiri naḡ lôr wo bô iyéy Emen a hen dema ariri ré liḡ tô

hen.» ¹⁷ Kwôbrê naɲ bay tu tiɲ, lôr a dê iyéy Emen to li aɲ lôr bi wo hen yiɲ naɲ jeɲgêri hen dī ba? ¹⁸ Men, ken hô kôl iyônɲ ba: «Hena kwôni ré dusu yiri naɲ kini gusulé gesamne ba, ré li ani ré, niɲba, hena kwôni ré dusu yiri naɲ aɲaɲ bé ka yi sara hen dema ariri ré liɲ tô.» ¹⁹ Bay tu tiɲ aɲaɲ bé a dê kini gusulé gesamne ka li aɲ aɲaɲ bé bay ka hen yiɲ naɲ jeɲgêrji hen dī ba? ²⁰ Na ôbi á, kwôni wo ré dusu yiri naɲ kini gusulé gesamne ba, ré dusu yiri na naɲ aɲa yi sara hen a men. ²¹ Men kwôni wo ré dusu yiri naɲ iyéy Emen ba, ré dusu yiri na naɲ kwo mô bôre a hen a men. ²² A hena kwôni ré dusu yiri naɲ derômarɲ a ba, ôbi dusu yiri na naɲ gagay kenare wo Emen men, na naɲ kwo mô sara hen a men.»

²³ «Kenbay bay derê tô tô to Emen naɲ Parisiɲêɲê kaɲ bay kelê kwôlê kebrenɲe wô wô hen, gusiɲ yi wô sarɲge, wôsa ken bi kibi aɲa môj kaɲge kaɲ aɲaɲ ɲa kilij ka na si tamla men, uu men, têrêre aɲ ken kaɲ lê aɲa dôri ka yi bô tô a hen, bay a na: lê aɲaɲ derôre men, lê ka dôri men, lê are naɲ bô pôn a men hen. Na are bay ka hen a ré kené lê men, liɲ tô ka daɲgi ka ba hen a men. ²⁴ Kenbay bay tu tiɲ ka ken dô tumô megêrɲge hen, ken irge kam wô pôriɲ kam aɲa dê dê ka yi bô a hen aɲ dema kené yê menba, ken soy jamal naɲ yere kê m ta men.»

²⁵ «Kenbay bay derê tô tô to Emen naɲ Parisiɲêɲê kaɲ bay kelê kwôlê kebrenɲe wô wô hen, gusiɲ yi wô sarɲge wôsa ken pul cêgi karbé toɲ yê are men, cêgi dasa kaɲge mera

menba, bôrji ba ken bi na anɓa ken gômse hen men, ka ken li tu bôriyare sara hen a men. ²⁶ *Parisijnê woɗi ôbi tu tiɗi, pul bô dasa naɗi asêtu wom sêl, menba, cêgeriji kôba, ré sélé men tô.»

²⁷ «Kenbay bay derê tô tôô to Emen naɗi Parisijnênaɗi kaɗi bay kelê kwôlê kebrenge wôô wôô hen, gusiɗi yi wô sarɗge wôsa ken geliɗi môɗi sa kamɗê ka bay liji bôrê nô aɗi dô gelé haji niɗba, bôrji ba, na ibé men, anɓa uyêy a yé ya hen. ²⁸ Kenbay kôba, tu biɗé a ba ken li yerɗge môɗi biɗé kaɗi derôre iyôɗi, niɗba, bôrɗge a ba, kena bay kelê kwôlê kebrenge wôô wôô men, bay bô habré a men.»

*Jésu kôl kwôli gusiɗi to a era hen
(Lk 11: 47-51)*

²⁹ «Kenbay bay derê tô tôô to Emen naɗi Parisijnênaɗi kaɗi bay kelê kwôlê kebrenge wôô wôô hen, gusiɗi yi wô sarɗge wôsa ken jaɗi kamɗê ka bay kibi Emen men, ken jaɗi sa kamɗê biɗé kaɗi bay lê anɓaɗi derôre hen dô a men. ³⁰ Aɗi ken kôl iyôɗi ba: «Hena na niné ya wulê wo balêrni na deriɗi bay kibi Emen hen na, na niné biɗi naɗi ci sara ré.» ³¹ Hen iyôɗi ba, ken uwôl kwôlê sarɗge a kenbay gaɗi men, ken gel wo kené na kwôɗgê biɗé kaɗi bay deré bay kibi Emen bay ka hen men. ³² Dô, lêngge hen iyôɗi yôd yôd bi gôliɗi kwo môɗiêrɗge aɗi. ³³ Kenbay ka ken yi môɗi jênêre iyôɗi hen, ka lê iyeɗi a, kené ba erê bô tare toɗi *Géhên a ba? ³⁴ Na tôri bi wo hen aɗa ené jéɗi naɗi bay kibi Emen men, naɗi bay tu melênê men, bay derê tô tôô to Emen béɗge aɗi ka deré ka pôni men, ka béré ka pôni kabré gurô

men, ka yêmnê ka pônî ré tinêre bô iyéy dapare tonje a men, ka derê sa tê ka pônî nañ sa iyére iyére a men. ³⁵ Añ bi kwôlê ré bu sarɲge wô kwôbri ðijé kañ bay lê aɲaɲ derôre wo bay na bi sa terare a na, ayiñ tôri sa kwo Abêl ôbi lê aɲaɲ derôre hen kwôy sañ sa kwo Jakari wop kema Baraki wo na ken diri perê iyéy Emen nañ kini bê kwôbe hen. ³⁶ Na tu kwôlê a ené ena kelênge hen are bay ka kêm ka na ken li hen na, kwôlîji a ðeré sa ðijé ka haw hen.»

Jésu sôm wô jé lê ðijé ka Jérusalêm
(Lk 13: 34-35, 19: 41-44)

³⁷ «Bijé ka Jérusalêm, ðijé ka Jérusalêm, kenbay ka ken duu bay kibi Emen men, ken gôbe ka bay jéji legerɲge a hen, duu nañ jerew a men hen, tée kwône en woge ené dayênge môñ tôôre dañ sa kamne tô mesérére a iyôn, niñba, ken gey ré. ³⁸ Dô haw hen na, Emen a derê kôbri aɲ dɛnge sa iyére tonje kôbreɲge a. ³⁹ Na tu kwôlê a ené ena kelênge hen, ka gelen ré niñ kwôy wo wulêri a nê mê aɲ ka kelê iyôn ba: <Terê kibi yi sa kwo era nañ hini Kelma hen.> »

24

Jésu kôl kwôli mênê wo iyéy Emen
(Mk 13: 1-2, Lk 21: 5-6)

¹ Jésus so bô *iyéy Emen a ða erê ta niñ, menba, bay tôri uso ligiri a aɲ gili iyéy Emen to ré jibin yi kêm hen. ² Menba, ôbi kôlji iyôn ba: «Na tu kwôlê a ené kelênge hen: iyére hende to ken gel

kêm yi hen na, keram wôni wo a ba ta sa megari a ba nap, bay kêm a mênij.»

*Gusij to bay a gelij bay tô Jésus
(Mk 13: 3-13, Lk 21: 7-19)*

³ Jésus mô sa Keram wo Olibiyé, menba, bay tôri era ligiri a aṅ biri ôriṅ wolé aṅ enriri kwôlo bu bôriji kôli iyôṅ ba: «Kelêni, wulê wo yôṅ a, are bay ka kêm hen ré sa ba men, mi a gelé wo herarem ré ba ḍa niṅ men, sa terare ré ta kerê niṅ ba a men.» ⁴ Menba, Jésus uwôlji sara iyôṅ ba: «Dénge tu melênê sa yerṅge a, ḍiba ken ḍi kwôni lamênge ré pa pa. ⁵ Wôsa bijné kwône a era nap henen, a kelê iyôṅ ba: «Na nôbi a na *Krist, kwo Emen dôri hen.» Aṅ bay a lamij bijné kwônê. ⁶ Ka toyé néé kumbul nap kwôli kumbul wo ôm ḍa, niṅba, ken ḍi tu melênê sa yerṅge a, ḍiba ken ḍi bôriṅge hare ré, wôsa are bay ka hen a sa môj môj dem, niṅba, na gerpné wulê bi wo hen né tô. ⁷ Tô yê pôn a lê kumbul nap tô yê wo ḍaṅgi men, sa iyére pôn a séṅ nap to ḍaṅgi men, terare a yebagij nap sa iyére gay gay men, kurôṅ a lê kirij a men. ⁸ Niṅba, are bay ka kêm hen na, yi mega yê wo ay tô lê iyore iyôṅ.»

⁹ «Bay a ôriṅ nap ken tumô kilmé bi bay ré gelénge gusij men, bay a deré ka pôni men, bay a tôriṅge nap kirij kirij a men, wô kibi henen. ¹⁰ Na ôbi á, bijné kwône ré ḍén ayê bô woji men, bay a pôriṅ sarji men, bay a tôriṅ yirji a men. ¹¹ Bay kibi Emen kap bay benare kwône a soo, aṅ bay a lamê bijné kwônê. ¹² Men, bijné a lê habré sa megari a megari a kwôy wo peré wo yi bô bijné ka kwôni a hen a jalê. ¹³ Niṅba, kwôni wo bu

bôri iyêre kwôy deriŋ kibi ba, ôbi a gelê. ¹⁴ Bay a ulê béré Kwôlo Dôri wo gengiŋ sa *emê iyêre to derômaraŋ a hen naŋ kiriŋ kiriŋ sa terare a na, biŋ tô yê ðiŋé kêm dema sa terare ré kerê tô.»

Jésu kôl kwôli bô emê wo dami wo a sa kuriŋ biŋé a

(Mk 13: 14-23, Lk 21: 20-24)

¹⁵ «Ka gelé aŋga habiŋ ka mène kiriŋ hen, mega wo *ôbi kibi Emen Daniyêl na kôl kwôliŋi ca tumô ré yé kiriŋ ka yi naŋ jeŋgêrji hen. (Kwôni wo dêŋse kwôlê bi wo hen na, bi hôn bô kwôlê bi wo hen dô.) ¹⁶ Iyôŋ ba, bi ðiŋé ka Judé ba, ge sa keram a men, ¹⁷ kwôni wo mô tô tunu a nô ba, bi era ira wô erê ayê ani bô iyêre tori a ré niŋ men, ¹⁸ kwôni wo ðebe bô yagê wori ba, a upé kini hera ira wô ayê bargay kari ré a men. ¹⁹ Wulê bi wo hen na, bô emê wo dami a lê yébé kaŋ bay kwoo men, ka kamniŋi yi kuba ba ya tô hen a men. ²⁰ Uwôlêŋge Emen bi wulê bi wo ka geriŋ hen na, bi yi naŋ terbére a ré men, naŋ sa *sa merê ta a ré a men. ²¹ Wôsa wulê bi wo hen na, bô emê wo ðiŋé a upé hen na, na bô emê wo dami wo kwôni gel sa pôn né ayiŋ tôri wo tô terare na ðiŋ kwôy kemnêŋ men, kwôni a herê gelé bô emê bi wo hen iyôŋ ré niŋ a men. ²² Wôsa hena Emen henaŋ ré kôl ðiré jô kibi wulê bi wo hen ta ré na, kwôni pôn nêŋ iyôŋ wo henaŋ ré gelê ba ré naŋê, niŋba, wô kibi ðiŋé ka Emen ka ôbi tôrji hen na, ôbi ré jerê kibi wulê bi wo hen ta hen. ²³ Iyôŋ ba, hena kwôni ré kelêŋge *Krist,

kwo Emen dôri hen ré na na ley, ré na yaŋ ley na, ken bi bônŋe sa kwôlê wori a ré. ²⁴ Wôsa Kristjê kaŋ bay benare hen naŋ bay kibi Emen kaŋ bay benare hen a soji aŋ a lê aŋgaŋ gelé naŋ kaŋ giŋê ka dê kirij wô lamij biŋé men, biŋé ka Emen kôba, bay a masê wo ciré lamêji a men. ²⁵ Iyôn ba, ken toy, en kelêŋge kwôliji ca tumô nij.»

²⁶ «Hena bay ré kelêŋge Krist, kwo Emen dôri hen na derô gwôlê na, ba ken ô ré men, ôbi ré na bô ira na kôba ken bi bônŋe sara ré a men. ²⁷ Wôsa mega wulaŋê emen hena si tô emen aŋ ô kwôy si kini kirijay tare a iyôn hen na, wulê wo nôbi *Kema Gawra na saŋ hen kôba, a yé na hen iyôn men. ²⁸ Na kirij ka temay are yi ya hen a, dunu ré daŋ ya men.»

*Hera wo Kema Gawra
(Mk 13: 24-27, Lk 21: 25-28)*

²⁹ «Cêgi bô emê bi wo kê m hen na, tare to tay a berarê kirij ré nij men, geserê a ené ré nij men, têtêŋne a herij ta men, aŋgaŋ néé ka derômaraj a a yebagij tij a men. ³⁰ Kirij bay ka hen na, aŋgaŋ gelé kaŋê nôbi Kema Gawra a gelé yirji derômaraj a aŋ tô yê biŋé ka sa terare a na sômnê men, menba, bay a gelen nôbi Kema Gawra hera perê kirij ka geri a naŋ néé wo dami men, dampare to dami a men. ³¹ Kirij bay ka hen na, ôbi a jé manê kari ka derômaraj a naŋ buruŋju to iyel damaŋ dayrê sa biŋé kari ka ôbi tôrji ka sa terare a na kê m aŋ kirij ka a baa ba naŋ.»

*Jésu ay tógôre gengijn sa hera wori
(Mk 13: 28-31, Lk 21: 29-33)*

³² «Ayênge tógôre ken gengijn kirijn, kirijna tógôre jubu aɲ libé hen na, ken kôl kami emen ré ba dɛa nij. ³³ Kenbay kôba, kirijna ken gel wo are bay ka kê m hen sa nij na, ken hôn wo nôbi Kema Gawra ené dɛa kibi geré nij. ³⁴ Na tu kwôlé a ené ena kelênge hen, gawré ka haw hen na, ka pônî a ba geɲ kirijna are bay ka hen a saɲ. ³⁵ Derômaranɲ naɲ sa terare a naɲê nijba, kwôlé wupê na, a naɲê ré kwôy.»

*Merênge geɲ wôsa sa hera wo Jésus na, ken hôn wulêri ré men, tayriri ré a men
(Mk 13: 32-37, Lk 17: 26-30,34-36)*

³⁶ «Kwôlo gengijn sa wulêri naɲ tayriri na, kwônî pôn nêɲ iyôn hôn né men, *manê ka derômaranɲ a hôn né men, Kema kôba hôn né a men, nijba, na Ibari pôn nêɲ hari a henê mera. ³⁷ Anɲa na li are bô wulê wo Nowé a hen na, a yé na hen iyôn hende to hen wulê wo nôbi Kema Gawra na heranɲ hen. ³⁸ Wôsa pa dema kami bélem na ré ay kirijn tô na, bipé na ô m men, na yi men, na engeji yébé men, engijn kamniji yébé men, hen iyôn kwôy wulê wo Nowé sɲ bô bato tori a. ³⁹ Bay erem sa ani a ré kwôy, kwôy wo kami bélem sa derji kê m aɲ, a yé na mega bi wo hen iyôn wulê wo nôbi Kema Gawra na heranɲ. ⁴⁰ Bijé wôô a dɛbé bô yagê ba, bay a ayê kwo pôn aɲ, bay a dɛɲ kwo pônî men. ⁴¹ Yébé wôô a dɛbé uwoyé kuré menba, to pôn a ayɲ menba, to pônî a ba tòn. ⁴² Dênge tu melêné sa yerɲge a, wôsa ken hôn wulê wo Kelma woɲge a saɲ

hen né. ⁴³ Ken hôn, hena ôbi iyéy iyére henañ ré hôn wulê wo gamsa ré sañ ba, ôbi henañ né merê sa têri a ðiba gamsa henañ né gamsêri ré. ⁴⁴ Kenbay kôba, ken mô sa têrñge a, wôsa ken hôn, nôbi Kema Gawra na sa nañ wulê wo ken bi bônge sara hen né.»

Mana woñ ôbi bê kwôlê nañ kwon ôbi narê kwôlê

(Lk 12: 41-48)

⁴⁵ «I a na mana woñ ôbi bê kwôlê men, ôbi tu melênê a men ba? Na kwo ôbi iyéyri a ðiri ré bô sa ari upéri men, sa bay jé kari men, ré biji emê wo sa pôn pôn kêm nañ wulêri men, tayriri men ba? ⁴⁶ Yi derê yi wô sa mana bi wo hen wo ôbi iyéyri sa añ uwonni li jé wori bi wo hen iyôn. ⁴⁷ Na tu kwôlê a ené ena kelêñge hen, ôbi a ðiri berê sa ari upéri kêm. ⁴⁸ Nijba, hena ôbi ré na mana wo habij añ erem iyôn ba: «Ôbi iyéyren ba añê tô.» ⁴⁹ Añ sê megêri bay jé bay ka hen men, ôm men, yi nañ bay kwoyé a men. ⁵⁰ Ôbi iyéyri a sa nañ wulê wo ôbi ßu sa têri ré hen. ⁵¹ Añ ôbi a liri bisijne men, a gili gusij a men mega wo bay gilij bay kelê kwôlê kibriji wôô wôô gusij hen iyôn. Kirij bay ka hen na, ßijé a sômnê ya men, a emné kañiji mêêrê mêêrê ya a men.»

25

Kwôlo gengij sa kam kalmê ka môj hen

(Mt 24: 42-44, Lk 12: 35-40)

¹ «Iyôn ba, emê iyére to derômarañ yi mega kam kalmê ka môj ka pô lampa toji jôrij kwini ôbi kurô iyôn. ² Perê kam kalmê bay ka môj

hen na, ka bay na bay tu melênê men, ka bay na bay galê men. ³ Kaɓ bay galê hen na, eraɓji naɓ weɓ wo ɗaɓgi kôbriji a ré. ⁴ Niɓba, kaɓ bay tu melênê hen na, eraɓ naɓ weɓ lampa toji bô gwolé a kôbriji a. ⁵ Mega wo tê ôbi kurô bi wo hen ba geré tô menba, bay yederiɓ kum aɓ yiɓi kum kêm. ⁶ Sa kirɓi ka jali menba, tô kwôni ôm kaɓ a ta kôl iyôɓ ba: <Gelêɓge ôbi kurô bi era hen ya, séɓge ken jô kwini.> ⁷ Menba, kam kalmê bay ka môj hen engeji tô kum a, aɓ naɓji lampa toji. ⁸ Kaɓ bay galê hen, kôliɓ kaɓ bay tu melênê hen iyôɓ ba: <Béniɓge weɓ lampa tonɓe dê men, wôsa lampa toni bariɓ.> ⁹ Menba, kaɓ bay tu melênê hen uwôli sara iyôɓ ba: <Niɓa béɓge ré wôsa nêw wo naa sodiriɓge ré. Erêɓge ken ô kelé iyé bay garare a yaɓ ɗi.> ¹⁰ Kirɓa bay ô wô kelé weɓ lampa toji hende to hen menba, ôbi kurô bi wo hen sa cêgeriɓi a, aɓ kam kalmê ka ré bu sa têrji hen, ôrji naɓ ɗi ira kini geré iyére a menba, bay luge kibi iyére ta. ¹¹ Kirɓa kam kalmê kaɓ bay galê bay ka hen buloji hera menba, bay ɗi kermiɓ aɓ kôl iyôɓ ba: <Kelma, Kelma, bôl kermiɓ béni men ɗéy.> ¹² Menba, ôbi uwôli sara iyôɓ ba: <Na tu kwôlé a ené kelêɓge hen, en henêɓge ré.> »

¹³ Menba, Jêsu kôliɓ iyôɓ ba: «Dêɓge tu melênê sa yerɓge a, wôsa sa heraren na, ken hôn wulêri ré men, tayriri ré a men.»

*Gwosoy kwôlo gengiɓ sa manê ka subu hen
(Lk 19: 11-27)*

¹⁴ «*Emê iyére to derômaraɓ a yi mega gawra wo ɗa erê kergare menba, uwôge manê kari aɓ

céji ari uné kari bi bay ré gem. ¹⁵ Kwo tumô, ôbi biri lari woɲ lôr milipôn bay men, ôbi cêgeri ba ôbi biri lari woɲ lôr milipôn wôô men, kwo subi ba ôbi biri lari woɲ lôr milipôn pôn men. Ôbi céji hen iyôn nê̄m sa nêé woji nêé woji menba, ðiɲ yiri ô hari niɲ. ¹⁶ Kwo tumô wo bay ré biri lari woɲ lôr dubu bay hen na, ô liɲ jeŋga aɲ uwôn kamne dubu bay a sara. ¹⁷ Ôbi cêgeri wo bay ré biri lari woɲ lôr milipôn wôô hen kôba, ô liɲ jeŋga aɲ uwôn kamne dubu wôô a sara men. ¹⁸ Niɲba, kwo subi wo bay ré biri lari woɲ lôr milipôn pôn hen na, ô kergé iyom aɲ emiɲ kwori tôɲ uwôbe.

¹⁹ Wulê kwône niɲ menba, ôbi iyérji na uwo tô kergare tori a menba, uwôgeji engeriji tô lari wo na ðiré céji gemé hen. ²⁰ Kwo tumô wo ôbi na biri lari woɲ lôr milipôn bay hen, era ligiri a aɲ kôli iyôn ba: <Kelma, na ju ben lari woɲ lôr na bay aɲ ju gel, en hô uwôn milipôn bay a sara.> ²¹ Menba, kelma wori kôli iyôn ba: <Dô damaɲ, ju na mana wo dôri woɲ ôbi bôô pôn. Aɲga dê ka na en bem hen aɲ ju cubu tum tô a hen na, na hô bêm megêrji mê a sara, era sa li yi derê naɲ en.>

²² Ôbi cêgeri wo ôbi ré biri lari woɲ lôr milipôn wôô hen na, era ligiri a aɲ kôli iyôn ba: <Kelma, na ju ben lari woɲ lôr na wôô aɲ ju gel en hô uwôn milipôn wôô a sara.> ²³ Menba, kelma wori kôli iyôn ba: <Dô damaɲ, ju na mana wo dôri wo bôm pôn. Aɲga dê ka na en bem hen aɲ ju cubu tum tô a hen na, na hô bêm megêrji mê a sara, era sa li yi derê naɲ en.>

²⁴ Kwo subi wo ôbi na biri lari woɲ lôr milipôn pôn hen era ligiri a aɲ kôli iyôɲ ba: <Kelma, en hôn wo jeré na kwôni wo ré li iyêre men, jeré na kwôni wo ré ci dema ré wal ré a men, kwo ré wusu dema ré pô ré a men. Na ôbi á, ené merên yen né hen. ²⁵ En kemnam aɲ en kerge iyom emiɲ lari wom bi wo hen tôɲ aɲ gel, ôbi a na.>

²⁶ Menba, kelma wori kôli iyôɲ ba: <Jôbi ju na mana wo habiɲ woɲ kuy. Ju hôn dô iyôɲ wo ené ci dema ené wal ré men, ené wusu dema ené pô ré a men. ²⁷ Iyôɲ ba, ré jeré erê biɲ bay lé jengga aɲ kirija ré ené hera na ba, ré ené upé kamne a sara ré ba? ²⁸ Iyôɲ ba, ken dô lari wo kôbri a hen aɲ ken biɲ kwo kwori môj hen a sara. ²⁹ En kelênge kwôni wo naɲ upé bay a hô biri a sara. Aɲ ôbi a ôriɲ damaɲ a. Niɲba, kwo ari upé kari lôg hen na, bay a derê bay ka lôg hen kôbri a aɲ sôɲ. ³⁰ Mana wo habiɲ woɲ kuy hen na, beréngerri ken uwôli nô bô dilemne a, na kirij ka biɲé a sômê men, ômniɲ kaɲniji mêêrê mêêrê ya a men hen.> »

Gerɲé jerê kwôlê
(Ja 5: 22-29)

³¹ «Kirija nôbi *Kema Gawra na herañ naɲ dampare tiɲê hen na, *manê ka derômarañ a a banji aɲ na sa merê sa gagay kenare wupê. ³² Aɲ tô yê biɲé ka sa terare a na kêm a daɲ tumôn a aɲ na a derê tirji mega wo ôbi abê gamgê dôriɲ tu gamgê gay naɲ uré hen iyôɲ. ³³ Na bê gamgê sa kôben gusurô men, upé sa kôben ma men. ³⁴ Menba, na kôliɲ ka sa kôben gusurô hen iyôɲ

ba: <Eranje kenbay ka Iban tô kibri a sarŋge a hen, ken sa mô bô emê iyére tori to bay nan wô kwôlenge ca tumô kirija ka tô terare na diŋ yeŋ hen. ³⁵ Wôsa, kirija kurôŋ na lèn ba, na ken ben aŋgaŋ emê men, kam na dên ba, na ken ben en yi men, na ena kerga ba, na ken lèn kergare men. ³⁶ Na en ô tôn seŋge ba, na ken ben bargay en têliŋ tôn men, na en ômiŋ ba, na ken kôrben men, na en yi daŋgay a ba, na ken ô gelen a men.> ³⁷ Menba, bay lê aŋgaŋ derôre bay ka hen a uwôlen sara iyôŋ ba: <Kelma, kirija yôŋ a na niné gelem kurôŋ na ré lêm a, na niné bem aŋgaŋ emê men, kam na dêm a, na niné bem ju yi men ba? ³⁸ Men, kirija yôŋ a, na jeré na kerga aŋa na niné lêm kergare men, na jeré ô tôm seŋge a, na niné bem bargay ju têliŋ tôm men ba? ³⁹ Men, kirija yôŋ a, na jeré ômiŋ men, na ju yi daŋgay a a men a, na niné ô gelem ba?> ⁴⁰ Menba, na uwôlji a sara iyôŋ ba: <Na tu kwôlé a ené kelênge hen are bay ka kêma ka ken li naŋ yênen ka bay bôrji mega ani ré hen na, na nôbi bi a na kené lèn hen.> »

⁴¹ «Menba, na kôliŋ ka sa kôben ma hen iyôŋ ba: <Erênge wolé, kenbay ka mênê yi wô sarŋge, erênge bô tare to enge kwôy naŋ kunu to yi gengiŋ sa Sidan naŋ biŋé kari hen. ⁴² Wôsa, kirija kurôŋ na lèn ba, na ken ben aŋgaŋ emê ré men, kam na dên ba, na ken ben en yi ré men. ⁴³ Na ena kerga ba, na ken lèn kergare ré men, na en ô tôn seŋge ba, na ken ben bargay bi ené têliŋ tôn ré men, na en ômiŋ men, na en yi daŋgay a men menba, na ken ô gelen ré a men.> ⁴⁴ Menba, bay a uwôlen sara iyôŋ ba: <Kelma, kirija yôŋ a,

na niné gelem kurôn na ré lêm men, kam na ré dêm men, na jeré na kerga men, na jeré ô tôm senge men, na jeré ômiñ men, na jeré yi dangay a a men, a na niné li nañ ju ré ba?> ⁴⁵ Menba, na uwôlji sara iyôn ba: <Na tu kwôlê a ené kelênge hen, are bay ka kê m ka ken li nañ yê nê n ka bay bôrji mega ani ré hen na, na nô bi bi a na kené li nañ en né hen.> ⁴⁶ Menba, bay lê habrê bay ka hen a erê kirijñ kañ gusijñ ka yi nañ kuniji hen, wô jé lêreji wo habijñ bi wo hen men, kañ bay lê anğan derôre ba, bay a erê kini gelê wo yi nañ kwini a hen men.»

26

Bay woge gwosoy deré Jêsu

(Mk 14: 1-2, Lk 22: 1-2, Ja 11: 45-53)

¹ Kirijna Jêsu dô kwôlê wori bi wo hen kô nij menba, ôbi kôlij bay tôri iyôn ba: ² «Ken hôn wo geserê *Pak ré ba na wulê wôô mera. Sa hende to hen na, bay a beren nôbi *Kema Gawra bé añ bay a erê béren sa gurô tagelê.»

³ Menba, damné kañ bay bê kwôbe nañ surjê ka *Israyêl dañji iyé *dami wo damné kañ bay bê kwôbe Kayib a. ⁴ Bay woge gwosore toñ berijñ Jêsu jegê añ ciré diri. ⁵ Nijba, bay kôl bi ciré ñiri bôb nañ sa geserê Pak ré, wô wo ñijé ma ré lij kwôlê nañ ci.

Iyore to pôni bi ider sa Jêsu a

(Mk 14: 3-9, Lk 7: 36-50, Ja 12: 1-8)

⁶ Jêsu mô Bétani a iyé Simô wo *terbare liri hen na, ⁷ iyore to pôni erañ nañ ider wo garari mê bô murda wo bay li nañ *albatre hen kôbre a.

Hende uson ligi Jésu a aɲ sa wuseri sari a kirɲa bay mô tôɲ kibi emê a hen. ⁸ Kirɲa bay tôri gel hen iyôn menba, bôrji tarji aɲ bay kôl iyôn ba: «Wô mi a hende ré mêne ider bi wo garari mê hen, hen iyôn ba? ⁹ Ré nana keléɲ ba nana upé lari mê aɲ céɲ bay nimré ré ba?»

¹⁰ Jésu hôn ermé woji bi wo hen menba, ôbi kôlji iyôn ba: «Wô mi a kené dôyrê iyore hende to hen iyôn ba? Aɲga hende lèn hen na, na aɲga dôri. ¹¹ Bay nimré ba, a merê naɲ ken sa pôn pôn, niɲba, nôbi ba, na merê naɲ ken naɲ wulê wulê ré. ¹² Ider wo hende bèn san a hen na, na wo bi bay ré sa emen.» ¹³ Menba, ôbi hô kôlji iyôn ba: «Na tu kwôlê a ené kelêɲge hen, naɲ kirɲ kêm sa terare a na ka bay a ulê béré Kwôlo Dôri ya hen na, bay a derê kwôli aɲga iyore hende to hen li hen ermɲ sara.»

Judas ay sa Jésu

(Mk 14: 10-11, Lk 22: 3-6)

¹⁴ Ôbi tô Jésu wo pônɲi perê ka môj kibi wôô hen hini na Judas Iskariyôt, ôbi ô upé damné kaɲ bay bê kwôbe ¹⁵ aɲ kôlji iyôn ba: «Hena ené ay sa Jésu béɲge ba, na mi a kené ben ba?» Menba, bay biri selé tôre subu. ¹⁶ Ayɲ tôri wulê bi wo hen na, Judas woge geré wo dîrê ayɲ sa Jésu biɲ damné kaɲ bay bê kwôbe.

Jésu ôm geserê Pak naɲ bay tôri

(Mk 14: 12-31, Lk 22: 7-14,21-23, Ja 13: 21-30)

¹⁷ Wulê woɲ ayê tô lê geserê mapa wo wubere naɲ bô hen na, bay tô Jésu era sa engeriri iyôn ba: «Na yôn a jeré gey bi niné ô berem sa tê

lê geserê Pak ya ba?» ¹⁸ Menba, ôbi uwôlji sara iyôn ba: «Erênge derô ira iyé kini a aṅ ken kôli iyôn ba: <*Rabi, kôl iyôn ba: «Wulê wujê ba ḏa nṅ, aṅ nôbi nṅ bay tòn nṅna lê geserê Pak iyére tom a.» > » ¹⁹ Bay tô Jésus li na mega bi wo ôbi ré kelaji hen iyôn menba, bay fu sa tê Pak ya. ²⁰ Kirṅa tare kurṅ nṅ menba, Jésus mô tòn kibi emê nṅ bay tôri ka môj kibi wôô hen. ²¹ Kirṅa bay ôm emê môriṅ hen iyôn menba, Jésus kôl iyôn ba: «Na tu kwôlê a ené kelênge hen, kwôni wo pônî perêrṅge a hen a sa ayê san.» ²² Bay kêm bôrji mène daman menba, i i ba engeriri iyôn ba: «Kelma, na nôbi ba? Kelma, na nôbi ba?» ²³ Menba, ôbi uwôlji sara iyôn ba: «Na kwo ré dôbe kôbri nṅ en bô gwore a hen, ôbi a ayê san. ²⁴ Na tiri, nôbi Kema Gawra na erê, na mega wo na liṅ bô magtubu to Emen a gengiṅ san hen iyôn. Nṅba, bô emê a kurṅ sa kwôni wo ay san nôbi Kema Gawra hen. Bay henaṅ ré yêri ré kôba ré dô sôn.» ²⁵ Judas wo a sa ayê sa Jésus engeriri iyôn ba: «Rabi, na nôbi ré rê?» Menba, Jésus uwôli sara iyôn ba: «Na tiri na jôbi.»

Emê wo Kelma

(Mk 14: 22-26, Lk 22: 15-20, 1 Kworêntijê 11: 23-26)

²⁶ Kirṅa bay mô ômji emê menba, Jésus ay mapa aṅ tô kibri sara menba, biilê aṅ biṅ bay tôri aṅ kôlji iyôn ba: «Engeṅge ken ôm ôbi yi mega kurôṅgi yen iyôn.» ²⁷ Men, ôbi hô ay gwoy care toṅ yê tiṅador aṅ liṅ Emen dosé, aṅ ôbi biji aṅ kôl iyôn ba: «Engeṅge ken yi pôn pôn

kêm.» ²⁸ Aṅ ôbi kôlji iyôn ba: «Kwo nà ná, yi môn kwôbren wɔn bɔnare wo bɔn tòn wô kibi bɔné kwône aṅ bi tériṅ toji ré dôriṅ sarji a. ²⁹ En kelêṅge, na hô yê care toṅ yê tɔnador hende to hen ré niṅ, kwôy wulê wo na sa yiṅ to kôrbi naṅ ken bô emê iyére to Iban a.» ³⁰ Kiriṅa bay kebe kurônṅ menba, Jésu naṅ bay tôri ôrji sa Keram wo Olibiyé.

Jésu kôl Piyêr ré sa uwôserê ðiré hôni ré
(Mk 14: 27-31, Lk 22: 31-34, Ja 13: 36-38)

³¹ Menba, Jésu kôlji iyôn ba: «Bô yoyre to kemnêṅ hen na, kenbay kêm ka ðén aṅ wôsa liṅ bô magtubu to Emen a kôl iyôn ba: «Na deré ôbi abê gamgê menba, bay a useriṅ kêm.» ³² Niṅba, cêgê menba, kiriṅa na jê sé kampê na, na erê tumôrṅge a Galilé a.» ³³ Menba, Piyêr kôliṅ Jésu iyôn ba: «Kiriṅa megên kêm a ðém aṅ ba, nôbi na ðém aṅ né.» ³⁴ Menba, Jésu uwôli sara iyôn ba: «Na tu kwôlê a ené kôlem hen, bô yoyre to kemnêṅ hende to hen na, pa dema kura ré yelê tô ba, já uwôserê têtê subu jeré hônen né.» ³⁵ Niṅba, Piyêr hô kôli iyôn ba: «Hena ré na wo ené ma naṅ ju kôba, na kelê ené hônem né ré.» Menba, bay tôri kêm kôl mega wo Piyêr kôliṅ hen iyôn men.

Bô yagê wo Gêtsémané

(Mk 14: 31-42, Lk 22: 39-46, Ja 18: 1)

³⁶ Menba, Jésu ôriṅ naṅ ci kiriṅ ka bay uwôgeji *Gêtsémané hen, aṅ kôlji iyôn ba: «Merêṅge tòn na, aṅ nôbi na derê tòn wolé erê uwôlê Emen.» ³⁷ Jésu ôriṅ naṅ si Piyêr naṅ kam Jébédé ka wôô

hen naɲ dī. Menba, tiri li ɲa men, ôbi anɲe damaɲ. ³⁸ Menba, ôbi kôlji iyônɲ ba: «Tun li ɲa môɲ teré dun iyônɲ, merênɲge na, aɲ ken yi kum né.» ³⁹ Jésu dô tôri dê wolé menba, jubu gubari diɲ kwini tôɲ aɲ uwôl Emen iyônɲ ba: «Iban, hena ré yi iyeɲ ba, ju dī gusiɲ hende to hen lèn né. Hen iyônɲ hari kôba, ju li bô geyé wom, dība bô geyé wupê nôbi ré.» ⁴⁰ Ôbi bulo hera ligi bay tôri a, menba, uwonɲji tô kum a. Menba, Jésu kôliɲ Piyêr ba: «Ken mô tu geɲ naɲ en sem iyônɲ né ba? ⁴¹ Merênɲge tu geɲ aɲ ken uwôl Emen bi kené heriɲ bô anɲaɲ lamê ré. Ken gey merê tu geɲ hanɲe niɲba, na néérɲge a nê mê ré dī.» ⁴² Jésu hô dô tôri wolé dê aɲ jôgɲ têê wôê wori aɲ uwôl Emen kôl iyônɲ ba: «Iban, hena ré yi iyeɲ ba, ju dī gusiɲ hende to hen lèn né. Hen iyônɲ hari kôba, ju li bô geyé wom dība, bô geyé wupê nôbi ré.» ⁴³ Ôbi hô bulo hera menba, uwonɲji tô kum a wôsa bay nê merê geɲ né. ⁴⁴ Ôbi hô dô tô wolé aɲ uwôl Emen wo jôgɲ têê subu aɲ na kwôlo ôbi ré kôl tumô hen a ôbi ré hô kôl sônɲ. ⁴⁵ Ôbi hera ligi bay tôri a aɲ kôlji iyônɲ ba: «Yénɲge kum aɲ ken dô bul hanɲe niɲ. Kô niɲ. Tayriri sa wo bay a uwôlen nôbi Kema Gawra kôbi bay têriɲ a niɲ. ⁴⁶ Henanɲge ta, na erênɲge gel, ôbi ayê san biɲ biɲé bi, sa niɲ.»

Bay bu Jésu

(Mk 14: 43-50, Lk 22: 47-53, Ja 18: 3-12)

⁴⁷ Kirɲa Jésu iyêl ba ya tô hen iyônɲ menba, Judas ôbi tô Jésu wo pôn perê ka môj kibi wôê hen so naɲ kwônê biɲé ka ôriɲ naɲ yebere top

kaskar men, ka nap kwore a men. Na damné kap bay bê kwôbe nap bay sa Jubnê a joji. ⁴⁸ Judas wonj ôbi ayê sa Jésus hen, ré kelan kwônê bijné bay ka hen iyôn ba: «Kwôni wo na ibé tô mari liri dosé hen na, na ôbi a kené firi.» ⁴⁹ Kirina bay sa nij menba, Judas era ligi Jésus an kôl iyôn ba: «Dosé tom Rabi.» Menba, ôbi ibe tô maa Jésus. ⁵⁰ Menba, Jésus kôli iyôn ba: «Melanpen, anja ju era wô lê hen na, ju li mera.» Menba, kwônê bijné bay ka hen salam Jésus bu. ⁵¹ Menba, ôbi tô Jésus wo pôni perê ka dëbu nap dî hen, dô yebere toj kaskar tori an dij maa mana wo *dami wo damné kap bay bê kwôbe jô. ⁵² Menba, Jésus kôli iyôn ba: «Dôbe yebere tom toj kaskar hôrijn bô iyéyrere a wôsa bijné ka pô yibijné kap kaskar ba, na temay yebere toj kaskar a bay ré ma men, ⁵³ ju hôn wo henañ ené engerijn Iban ba, ôbi henañ ré ben asgarjê nê mê sak tôre jurgem kibi wôô kirijn bay ka nana dîbijn hen né ba? ⁵⁴ Hena henañ ré na hen iyôn ba, kwôlo yi bô magtubu to Emen a to kôl iyôn ba: Ré na hen iyôn, a ré lijn hen ba, ariri henañ ré lijn na iyeñ iyeñ ba?» ⁵⁵ Jésus kôlijn kwônê bijné bay ka hen iyôn ba: «Ken erañ nap si yebere toj kaskar men, kwore men kôbernje a wô berenare mega wo kené kena beré na gems a iyôn. En mô perêrnje a na sa pôn pôn gilij bijné are derô haba wo *iyéy Emen a hen ba, na ken era sa beren ré wô mi ba? ⁵⁶ Nijba, yi hen iyôn bi kwôlo bay kibi Emen na li bô magtubu to Emen a hen na, bi ariri ré lijn.»

Menba, bay tôri kêm gerji dîri an.

Jésu dëbu kini jerê kwôlê wo Jubnê iyé dami

wo damné kaɲ bay bê kwôbe Kayib

(Mk 14: 53-65, Lk 22: 54-55,63-71, Ja 18: 13-14,19-24)

⁵⁷ Bay beré Jésu bay ka hen ôriɲ naɲ ði tumô Kayib a wo na dami wo damné kaɲ bay bê kwôbe hen. Kirijɲ bay ka hen na, *bay derê tô tô to Emen naɲ surɲê ka Jubɲê kôba, daɲji ya men. ⁵⁸ Piyêr ô tô Jésu a tɔɲ tɔɲ kwôy ôriɲ karanɲ derô haba wo dami wo damné kaɲ bay bê kwôbe a, aɲ ô merê naɲ bay gemé kibi iyé dami wo damné kaɲ bay bê kwôbe bi wo hen aɲ ðiré gelé aɲga bay ré lê. ⁵⁹ Damné kaɲ bay bê kwôbe naɲ *Sanédren kêm woge geré wo ciré ðiri kwôlo dami sari a aɲ ciré derijni. ⁶⁰ Bijé kwône era sa pôy kwôlê ðiri sari a, niɲba, bay uwôɲ kwo nêmeréri ré. Ka pônî wôê era cêgê aɲ ⁶¹ kôl iyôɲ ba: «Gawra bi wo hen kôl iyôɲ ba: Diré té iyéy Emen hen aɲ ðiré hô dé hôriɲ sa subu dêj.» ⁶² Menba, dami wo damné kaɲ bay bê kwôbe hena ta, aɲ kôliɲ Jésu iyôɲ ba: «Ju uwôl kwôlê sa kwo gawrê bay ka hen kôl gengijɲ sam hen né ba?» ⁶³ Niɲba, Jésu uwôli kwôlê wôni sara ré. Menba, dami wo damné kaɲ bay bê kwôbe bi wo hen kôliɲ Jésu iyôɲ ba: «En uwôlem naɲ hini Emen woɲ ôbi merê tu geɲ hen, bi jeré kelêni na ba, ju na *Krist, kwo Emen dôri hen wo na Kemari bi ba?» ⁶⁴ Menba, Jésu kôli iyôɲ ba: «Ôbi a jeré kôl kem a hen. En kelênge ka sa gelen nôbi *Kema Gawra na merê sa kôbi gusurô wo Emen woɲ ôbi néé a a men, na bulo hera perê kirijɲ ka geri ka derômaranɲ a men.» ⁶⁵ Menba, dami wo

damné kaṅ bay bê kwôbe yêgerê bargay yiri a aṅ kôl iyôṅ ba: «Ôbi tiiré Emen ôm hen iyôṅ niṅ menba, ken kôl nana hô gem na i ré kelêna kwôli sôṅ ba? Mega ken toy tiiré wo ôbi tiiré Emen ôm hen niṅ na, ⁶⁶ Kwôli mi a kené erem niṅ ba?» Menba, bay uwôli sara iyôṅ ba: «Ôbi na kwon deré.» ⁶⁷ Kirin bay ka hen na, bay tibriri kalê tiri a men, ka pôni esuge kôbriji cibin ni men, ka pôni sê tô mari a men. ⁶⁸ Aṅ bay kôli iyôṅ ba: «Krist, kwo Emen dôri hen li yem môṅ *ôbi kibi Emen iyôṅ aṅ ju kelêni na i a dêm hen ba?»

Piyêr uwôser têê subu ãiré hôn Jêsu ré

(Mk 14: 66-72, Lk 22: 55-62, Ja 18: 15-18,25-27)

⁶⁹ Kirin bay ka hen na, Piyêr mô nô derô haba menba, hende jé to dami wo damné kaṅ bay bê kwôbe to pôni uso ãa ligiri a aṅ kôli iyôṅ ba: «Jôbi kôba, na ju ô naṅ Jêsu wo Galilé bi wo hen ré ba?» ⁷⁰ Niṅba, ôbi uwôser tu ãiné a kêm kôl iyôṅ ba: «Kwôlo mu kôl hen na, en hôn né.» ⁷¹ Ôbi hena ô si kibi geré iyôṅ menba, hende jé to ãangi gili aṅ kôlin ãiné ka ãebe ya hen iyôṅ ba: «Gawra wo na, kôba na ô naṅ Jêsu wo Najarêt bi wo hen men.» ⁷² Menba, Piyêr hô uwôser desin yiri kôl iyôṅ ba: «En hôn gawra bi wo hen né.» ⁷³ Sem cêgê menba, ãiné ka ré mô ya hen usoji ligi Piyêr a aṅ kôli iyôṅ ba: «Jôbi kôba, ju na kwo ãiné bay ka hen men, wôsa kwôli kelêrem gel wo jeré na kwoji.» ⁷⁴ Menba, Piyêr dusu yiri kôl iyôṅ ba: «En hôn gawra bi wo hen né. A hena ené kôl benare ba, bi Emen deren.» Kirin bay ka hen menba, kura yel men. ⁷⁵ Menba, bô

Piyêr jibri sa kwôlo Jésu na kôli kôl iyôn̄ ba: «Já uwôserê jeré hōnen né têtê subu dema kura ré yilé tô hen.» Menba, ôbi si nô aṅ sôm bugarôg bugarôg.

27

Bay ôriṅ naṅ Jésu tumô ôbi emê iyére Pilat a (Mk 15: 1, Lk 23: 1-2, Ja 18: 28-32)

¹ Tô kirij̄n cud menba, damné kaṅ bay bê kwôbe kêm naṅ surj̄nê daṅji aṅ gengiji kwôli deré Jésu. ² Bay bi bay harêri aṅ ôriṅ naṅ dī ô bij̄n *Pilat ôbi emê sa iyére woṅ Rômê.

Judas duu yiri (Jé lê bay jé 1: 11-20)

³ Kirij̄na Judas wo ay sa Jésu hen gel wo bay uwôl kwôlê sa Jésu a hen iyôn̄ menba, bôri tari sa aṅga diré li hen menba, ôbi heraj̄n naṅ selé to tôre subu hen bij̄n damné kaṅ bay bê kwôbe naṅ surj̄nê hôriṅ, ⁴ aṅ kôlji iyôn̄ ba: «Ayê wo en ay sa kwo li ani ré hen na, en li na têriṅ hen.» Menba, bay kôli iyôn̄ ba: «Na kwôlê wom jôbi dība kwo hen dôlêni nibay ré.» ⁵ Judas bêṅ selé hende to tôre subu hen bô *iyéy Emen a aṅ si ô ulê gaṅne diriṅ yiri. ⁶ Damné kaṅ bay bê kwôbe pô selé hende to hen, aṅ kôlji iyôn̄ ba: «Selé to na na, dé wo nana bi bô magela wo yi naṅ jengêri hen né, wôsa na lari kwôbe.» ⁷ Kirij̄na bay nariṅ kwôlê sara menba, bay genge ciré kelij̄n kirij̄n ka gawra woṅ ôbi jibé hen, aṅ bi ré yi sa kampê kergê. ⁸ Ôbi a bay ré uwôge kirij̄n bay ka hen, kirij̄n kaṅ kwôbe kwôy kemnêṅ kemnêṅ hen. ⁹ Na ôbi á,

kwôlo *ôbi kibi Emen Jérési na kôl hen, ariri ré lij. Ôbi na kôl iyôn ba: «Bay pô lari tôre subu aɲ lari bi wo hen, na kwo kam *Israyêl biɲ sara wô kilijni. ¹⁰ Aɲ bay kelij kirij ka gawra woɲ ôbi jibé hen, mega wo Kelma na ayij tôô ben hen iyôn.»

Pilat engerij Jésu kwôlê

(Mk 15: 2-20, Lk 23: 1-4,13-25, Ja 18: 18 - 19:

6)

¹¹ Kirijna bay ôrij naɲ Jésu tumô ôbi emê sa iyére Pilat a, menba, ôbi engeriri kôl iyôn ba: «Ju na kelma ôbi emê sa iyé Jubnê bi ba?» Menba, Jésu uwôli sara iyôn ba: «Jôbi a kelê hen.» ¹² Kirijna damné kaɲ bay bê kwôbe naɲ surpnê pôy kwôlê dîri Jésu sari a hen iyôn na, ôbi uwôlji kwôlê wôni sara ré. ¹³ Menba, Pilat kôli iyôn ba: «Ju toy kwôlo bay pôy kêm bêm sam a hen né ba?» ¹⁴ Nijba, Jésu uwôli kwôlê wôni pôn nêɲ iyôn sa kwo bay pôy dîri sari a hen né. Menba, tini kelma ge kay damaɲ.

Bay uwôl kwôli temare sa Jésu a

¹⁵ Elê elê naɲ sa geserê *Pak ba, ôbi emê iyére ôrij naɲ hara woɲ ulê daɲgay wo gawrê gey hen pôn ta ta. ¹⁶ Wulê bi wo hen na, Barabas na daɲgay wo hini ôm gaɲ. ¹⁷ Menba, Pilat engerij biɲé iyôn ba: «Na i a kené gey bi ené uwôli ta béɲge ba? Barabas laba Jésu wo bay uwôgeri *Krist hen dî ba?» ¹⁸ Wôsa ôbi hôn wo ré na terbére a ré liji aɲa bay ré berij Jésu bi hen. ¹⁹ Kirijna Pilat ba kini jerê kwôlê a tô

menba, tamni jé kwôli iyôn ba: «Jôbi ju jô kwôlê sa gawra woñ derôre bi wo hen na ré, wôsa yoyre hen na, wônê gelen gusiñ gañ gengiñ sari.»
²⁰ Damné kañ bay bê kwôbe nañ surñé gwôsiji biñé bi ré engere bi ôbi emê sa iyére ré uwôl Barabas ta, añ Jésu a ré diri dî. ²¹ Ôbi emê sa iyére kôlji iyôn ba: «Danğaynê ka wôô na na, na kwo yôn a kené gey bi ené uwôli ta bênge ba?» Menba, bay uwôli sara iyôn ba: «Uwôl Barabas ta dî.» ²² Ôbi emê sa iyére Pilat hô engereji iyôn ba: «Jésu wo bay uwôgeri Krist hen ba, en liri iyeñ ba?» Menba, bay kêm uwôli sara iyôn ba: «Bééri sa gurô tagelê béni.» ²³ Ôbi emê sa iyére hô engereji iyôn ba: «Na mi ka habiñ a ôbi ré li ba?» Menba, bay kêm kôl kañ ta iyôn ba: «Bééri sa gurô tagelê, bééri sa gurô tagelê.» ²⁴ Pilat bô wo diré nêmi lê ani ré niñ men, heragê kôba ôm gañ a men na, ôbi ay kam pilñ kôbri tu biñé kêm añ kôl iyôn ba: «En nañ tô bê kwôbri gawra woñ derôre bi wo hen a, na kwôlê woñge kenbay hañge niñ.» ²⁵ Menba, bay kêm uwôli sara iyôn ba: «Bi kwôbriri fu sarni nañ sa kwôngêrni.»
²⁶ Menba, Pilat uwôl Barabas ta, menba, ôbi bi bay yêmnê Jésu nañ tinêre añ nógiri biñ asgarñé bi ré ô bééri haji niñ.

Asgarñé ayrê Jésu

²⁷ Asgarñé ka ôbi emê sa iyére ôriñ nañ Jésu kini merê ôbi emê iyére a, añ asgarñé kêm ka bô ira hen na, méérji Jésu ta kumôj. ²⁸ Añ, bay tô bargay kari yiri a añ, añ dôbri bargay

ka dami ka sêy ka bîné ka damné hen yiri a. ²⁹ Men, bay gaa jabga woŋ kenare naŋ gesem dôbri sari a men, bay dôbri celan woŋ kenare kôbri woŋ gusurô aŋ cibiji gubarji tòn tumôri a aŋ bay ayrêri kôl iyôn ba: «Nini lêm dosé, kelma wo Jubné.» ³⁰ Men, bay tibiri kalê tiri a men, bay dô celan woŋ kenare bi wo kôbri a hen, sêŋ sari a men. ³¹ Kirîna bay sili hen iyôn niŋ, menba, bay dô bargay ka bay ré dôbri yiri a hen aŋ aŋ hô tôbri kari hôriŋ aŋ ôriŋ naŋ dî ciré erê bééri sa gurô tagelê haji niŋ.

Bay bér Jésu sa gurô tagelê

(Mk 15: 21-32, Lk 23: 26-43, Ja 19: 17-27)

³² Kirîna bay so nô naŋ derô iyére menba, bay uwôŋ Simô wo na gawra wo Sirên hen, bay bîri eren bîri ay gurô tagelê wo Jésu. ³³ Kirîna bay ô bîŋ kirîŋ ka bay uwôgeji Gwôlgwota hen, bôri na ibé sa gawra hen. ³⁴ Kirîŋ bay ka hen na, bay bîŋ Jésu care to poliŋ naŋ anŋa ðaŋ bi ré yi, kirîna ôbi yi gel menba, ôbi kaŋ*. ³⁵ Aŋ bay bééri sa gurô tagelê. Kirîna bay bééri sa gurô tagelê kô niŋ menba, bay pô bargay kari cénji naŋ geré wo jalaw terê. ³⁶ Menba, bay mô gemni haji niŋ. ³⁷ Bi bîné ré hôn wô mi a bay ré diri ba na, bay li are dî sa gurô ta sari a kôl iyôn ba: «Gawra bi wo hen, na Jésu kelma wo Jubné.» ³⁸ Men, bay béere bay bô habré ka pôni wôô naŋ Jésu, kwo pôni sa kôbri maa men, kwo pôni sa kôbri gusurô men. ³⁹ Bîné ka ô tô geré hen na, bay tiiré

* **27:34** 27: 34 Ca ba na, na hana wo bay bîŋ kwôni bi kirîna bay ré ca béréri ba bi yiri ré liri gaŋ né. **27:35** 27: 35 Kurôn kibé 22: 19 **27:38** 27: 38 Esay 53: 12

Jésu men, bay li sarji ômijn ya ya ⁴⁰ aṅ kôl iyôn ba: «Jôbi wo na ju kôl jeré téé iyéy Emen aṅ jeré hô dé hôrij̄n sa subu dêj hen na, gôlij̄n naṅ yem ta. Hena jeré na kema Emen ba, ju herbo tôṅ sa gurô tagelê nija gelé.» ⁴¹ Damné kaṅ bay bê kwôbe naṅ *bay derê tô tô to Emen naṅ surj̄nê kôba sili kôl iyôn ba: ⁴² «Ôbi gôlij̄n naṅ bijné menba, nêṃ gôlij̄n naṅ yiri ré, hena ôbi ré na Kelma wo Israyêl ba, bi dera yiri tôṅ sa gurô tagelê pa dema niné bê bôrni sari a. ⁴³ Ôbi bi bôri sa Emen, aṅ kôl d̄iré na kema Emen. A hena Emen ré geyri ba, bi sa dôri uwôl ta hari nij̄n.» ⁴⁴ Bay bô habré ka bay béérji sa gurô tagelê kwari hen kôba tiréri hen iyôn men.

Kwôli temare to Jésus

(Mk 15: 33-41, Lk 23: 44-49, Ja 19: 28-30)

⁴⁵ Ayijn tôri tu tare kwôy tare to yébé ayijn sa tôjne ta hen na, kirijn hendu sa terare a na kêṃ. ⁴⁶ Naṅ tare hende to yébé ayijn sa tôjne ta hen, menba, Jésus jô gura wo dami kôl iyôn ba: «Eli, Eli lema sabaktani.» Bôri na: «Emen wuj̄nê, Emen wuj̄nê wô mi a jeré d̄én aṅ hen iyôn ba?» ⁴⁷ Bijné ka pôni ka débe ya hen na, kirij̄na bay toy tôri hen iyôn, menba, bay kôl iyôn ba: «Ôbi uwôge *Eli.» ⁴⁸ Kwo pôni ô lew ô ayê kibi bargay dôbê bô kam tij̄naḍor ka bay uwôgeji binêger hen, aṅ dôbe kibi gurô aṅ eraṅ sa dôbri kibri a, bi ré yi. ⁴⁹ Menba, ka pôni kôli iyôn ba: «Di jan, naa gelé na ba, Eli a sa gôlij̄n naṅ d̄i ba?»

27:39 27: 39 Kurôṅ kibé 22: 8

27:40 27: 40 Matiyé 26: 61

27:43 27: 43 Kurôṅ kibé 22: 9

27:46 27: 46 Kurôṅ kibé 22:

⁵⁰ Menba, Jésu hô dô gura wo dami menba, kibri wôm hari nij.

⁵¹ Kirij bay ka hen, menba, bargay ka bay ha jôrijn bô *iyéy Emen hen na, yêgijn derôre a wôô ayijn tôri ta kwôy uwôl tøn men, sa terare yebagijn men, keram wayrijn a men. ⁵² Kampê wayrijn an bijné kan bay lé anğan derôre tu Emen a ka na ma hen na, ji si kampê. ⁵³ Kirijna bay so bô kampê hen iyôn menba, cêgi jê sé wo Jésu a ná, bay ô derô iyére to yi nan jengêre to na Jérusalêm hen, an bijné kwône gilji hôn.

⁵⁴ Dami wo asgarjê nan asgarjê ka ré dèbe wô gemé Jésu hen, gel sa terare to yebagijn hen men, are kêm ka li are hen a men na, harê liji daman an bay kôl iyôn ba: «Gawra bi wo hen na, na Kema Emen bi tiri a men.» ⁵⁵ Kirij bay ka hen na, yébé ka pônî kwône ka na ô nan Jésu hen kôba, dèbe ya sêd wolé gel are bay ka hen men. Na bay a na lêrê jé biri hen kirijna ôbi na ayijn tô jé wori Galilé a kwôy san nà hen. ⁵⁶ Perê yébé bay ka hen na, na si Mari to Magdala nan toj yoo si *Jak nan Josêp men, yoo kam Jébédé a men.

Bay em Jésu

(Mk 15: 42-47, Lk 23: 50-56, Ja 19: 38-42)

⁵⁷ Pa dema tare ré ta kurijn na, gawra wonn ôbi uné wo bay uwôgeri Josêp, ôbi na gawra wo Arimaté. Ôbi na na ôbi tô Jésu men. ⁵⁸ Ôbi ô uné Pilat an engeriri temay Jésu, menba, Pilat ay tôô bi bay ré diri ré ay. ⁵⁹ Josêp ay temay Jésu an lêgere nan kibi bargay ka bôri ka kôrbi a. ⁶⁰ An ôrijn emé bô kampê kari kan yiri ka ôbi bi bay

kerge haw bô keram a aṅ ôbi gereṅge kulmaṅ keram wo dami dé kibi a aṅ ô hari niṅ. ⁶¹ Mari to Magdala aṅ to pôni hen môrji wor kwiniṅi si sa kamṅê iyôṅ.

Bay gem sa kamṅê

⁶² Cêgi beré sa têê sa merê ta a hen, menba, damné kaṅ bay bê kwôbe aṅ Parisiṅêṅê ôrji ô upé Pilat. ⁶³ Aṅ kôli iyôṅ ba: «Kelma, bôrni jibéni sa kwôlo ôbi benare bi wo hen na kôl kirija ôbi na baṅ ta tô hen, ôbi na kôl iyôṅ ba: <Sa wôô, subu tori menba, na jê sé kamṅê.>

⁶⁴ Iyôṅ ba, ay tôô bi bay gem sa kamṅê kwôy wulê subu, wô wo bay tôri maa sa derêri ôriṅ, aṅ a kelê ôbi a ré jê sé kamṅê hen, menba, kwôlé woṅ benare bi wo hen, a emê dé kwo tumô hen aṅ sôṅ.» ⁶⁵ Menba, Pilat kôlji iyôṅ ba: «Geléṅge, en béṅge asgarṅê hen, eréṅge ken ô gemé mega wo ken geyiṅ hen iyôṅ.» ⁶⁶ Menba, bay ô seriṅé kibi kamṅê bay ka hen ta, aṅ dī asgarṅê mô gem haji niṅ.

28

Jésu ji si kamṅê

(Mk 16: 1-11, Lk 24: 1-12, Ja 20: 1-18, Jé lê bay jé 2: 24-38)

¹ Cêgi *sa merê ta a aṅ sa demas aṅ tô kirij kirija kirij ba hendu d̄urum d̄urum tô menba, Mari to Magdala aṅ to pôni hen eraji sa kamṅê ciré sa gelé. ² Kirij bay ka hen menba, terare yebagiṅ deṅ deṅ wôsa mana wo Kelma hena derômaraj a herbo era sa gereṅge kulmaṅ keram wolé aṅ d̄ay mô sara. ³ Yiri jerajṅê mega wulajê

emen iyôn men, bargay kari kôba, bôrê môn wôbgê iyôn a men. ⁴ Kemnare li asgarnê kañ bay gemé sa kamñê hen, añ bay wuderé jag jag añ bay yi mega temay ðijné iyôn. ⁵ Mana wo Emen kôlij yébé bay ka hen iyôn ba: «Kemnanje ré, en hôn wo kené woge na Jésu wo bay na bééri sa gurô tagelê hen. ⁶ Ôbi nañ na, ôbi ji si kamñê mega wo ôbi na kôlij hen iyôn. Eranje ken sa gel kirina bay na uwôlijni ya hen. ⁷ Añ ken ô lew ô kôlij bay tôri wo ôbi ré ji si kamñê, añ ré ô tumônje a Galilé yañ nij añ na yañ a kené erê geléri. Ôbi a, ené kelênje hen.» ⁸ Yébé bay ka hen henaji sa kamñê gerji nañ kemnare men, nañ yi derê men, ô kôlij bay tô Jésu kwôlé bi wo hen. ⁹ Menba, Jésu jô kwiniji añ kôlji iyôn ba: «En lénje dosé.» Menba, bay uso ða ligiri a ðu têri añ heramiri. ¹⁰ Menba, Jésu kôlji iyôn ba: «Harênje ré, erênje ken ô kôlij yênên ré ôrji Galilé wôsa na yañ a bay ré sa gelen.»

Kwôlo asgarnê kañ bay gemé kamñê hen kôl

¹¹ Kirina yébé bay ka hen, baa tô geré tô menba, asgarnê ka ré gem sa kamñê hen, ka pôni heraji perê ira sa ô kôlij damné kañ bay bê kwôbe kwôli are bay ka ciré gelo hen. ¹² Damné kañ bay bê kwôbe uwôge surñê añ ðanji añ gengeji bi ciré bij asgarnê bay ka hen lari mê. ¹³ Añ bay kôl iyôn ba: «Kelênje iyôn ba, bay tôri ré era yoyre sa gômse temayri ôrij kirina nini ba tô kum a tô hen. ¹⁴ A hena ôbi emê sa iyére ré toy ba, nina henê kwôlo nina kôli añ nina derênje kibi kwôlé a senje.» ¹⁵ Asgarnê bay ka hen, enje lari bi wo hen, añ kôlji na mega bi wo bay ré

kelaji hen iyônɔ. Aɲ kwôlê bi wo hen ôm naɲ kirij kirij perê Jubnê kwôy kemnêɲ kemnêɲ.

Jésu si sa bay tôri a

(Mk 16: 14-18, Lk 24: 36-49, Ja 20: 19-27, 21: 1-23, Jé lê bay jé 1: 6-8)

¹⁶ Bay tô Jésus ka môj kibi pôn hen, ôrji Galilé sa keram wo Jésus gelji hen. ¹⁷ Kirija bay gel Jésus menba, bay heramiri, nijba, ka pôni meremné bôrji a. ¹⁸ Menba, Jésus uso ɗa ligirji a aɲ kôlji iyônɔ ba: «Emen ben néé woɲ gôlij sa aɲga sa terare men, sa ka derômaraj a a men. ¹⁹ Erêɲge yi tô yê ɓijé ka sa terare a na kê m aɲ ken belêɲgeji bi bay yi bay tô n aɲ ken liji batêm naɲ hini Iba ɓijé men, hini Kemari men, hini Tunu toɲ hendi bô bôrê a men. ²⁰ Aɲ ken gelji bê kwôlê sa are kê m ka na en ayij tô bêɲge a hen. Aɲ ken hôn wo ené baa naɲ ken naɲ wulê wulê kwôy wo tô terare a kerê.»

Magtubu tôô top bijare to kôrbi
Kimré: Magtubu tôô top bijare to kôrbi New
Testament

copyright © 2007 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kimré

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

9dff176-4e78-52cc-9acd-204efe85cf84